

ANTALYA ERÜNAL SOSYAL BİLİMLER LİSESİ

**ANTALYA V.ULUSAL LİSE ÖĞRENCİLERİ AİLE
SEMPOZYUMU
BİLDİRİ KİTABI**

“21. Yüzyılda Aile”

19 Nisan 2019, Antalya

ERÜNAL SOSYAL BİLİMLER LİSESİ
ANTALYA V. ULUSAL LİSE ÖĞRENCİLERİ AİLE
SEMPOZYUMU
BİLDİRİ KİTABI

Antalya Erüenal Sosyal Bilimler Lisesi Adına

Sahibi

Özgür UYGUR

Okul Müdürü

Baskıya Hazırlayan

Fatma TONKAL

Matematik Öğretmeni

Eser İnceleme Komisyonu

Esra PEKTAŞ

Müdür Yardımcısı/ Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

Nurdan Bora YAĞCI

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

Barış KIZILAY

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

Yayımlanan bildirilerle ilgili tüm sorumluluk bildiri metinlerinin yazarlarına aittir.

İletişim Bilgileri

Antalya Erüenal Sosyal Bilimler Lisesi

Yeşilbayır Mah. Kanal Cad. No.48 Döşemealtı/ANTALYA

Telefon: 242- 443 19 29 / 242 - 443 19 30

Belgegeçer:0-242-4431942

E-posta adresi: 969464@meb.k12.tr

<http://antalyaerunalsbl.meb.k12.tr/>

Bilim ve ilim bir öğrenenin damarlarında sinerji dolan bir ırmak misali kök salar tüm hayata. Hayatta öğrenen her birey heyecan yaşar... Nefes almanın gururu olsa gerek yeni bir şeyler keşfetmek, sanata dair dokunuşlarda bulunmak...

Biz her çalışmada olduğu gibi bu çalışmamızda da hayatı bilimle yoğurmaya çalıştık.. Heyecan dolduk, heyecanımız paylaştık.. Bu sefer yanımızda ailemiz vardı, onlara da bir söz, bir ruh kattık.. Öğrenen olduk beraberce, aileyi, ailemizi konuştuk..

Her an, her yüzyıl herkes değişiyor; her an her yüzyıl farklılıklar insanları değiştiriyor...

Aile, insanların ortasına doğduğu, ortasında büyüdüğü önemli ve derin bir unsur. Ailenin çarpanları değişiyor 21. Yüzyılda her yüzyılda olduğu gibi... Uzak analitik aileler, yakın pragmatik aileler dijital olmaya yer tutmuş aileler oluvermişler... Çoğumuz öyle bir kuşaktayız ki bazen anlaşılmaz oluyor, bazen de derin yaşıyoruz ailemizi bağlarımızı kuvvetlendirerek...

Erünel Sosyal Bilimler Lisesi olarak bilimsel bir platformda samimi bir konu olan 'Aile'mizi konuştuk, derledik ve heyecanımız, bilim sevdamız taçlandı... Çalışmaya ailecek devam...

Emeği geçen herkese teşekkürlerimizle... Daha nice bilgi şölenlerine...

Özgür UYGUR

Antalya Erünel Sosyal Bilimler Lisesi Adına

ERÜNAL SOSYAL BİLİMLER LİSESİ
ANTALYA V. ULUSAL LİSE ÖĞRENCİLERİ AİLE SEMPOZYUMU

Sempozyum Düzenleme Kurulu Onursal Başkanı

Prof. Dr. İsmail YÜKSEK

Antalya Bilim Üniversitesi Rektörü

Sempozyum Düzenleme Kurulu Başkanı

Özgür UYGUR

Erüenal Sosyal Bilimler Lisesi Müdürü

Sempozyum Düzenleme Kurulu Üyeleri

Abdullah ATLI

Erüenal Sosyal Bilimler Lisesi, Müdür Başyardımcısı

Esra PEKTAŞ

Erüenal Sosyal Bilimler Lisesi, Müdür Yardımcısı

Sibel KAYGUSUZ

Erüenal Sosyal Bilimler Lisesi, Coğrafya Öğretmeni

Fatma TONKAL

Erüenal Sosyal Bilimler Lisesi, Matematik Öğretmeni

Olca DEVECİ

Erüenal Sosyal Bilimler Lisesi, Beden Eğitimi Öğretmeni

ANTALYA ERÜNAL SOSYAL BİLİMLER LİSESİ

**ANTALYA V. ULUSAL LİSE ÖĞRENCİLERİ AİLE SEMPOZYUMU
BİLİM VE DANIŞMA KURULU**

Prof. Dr. Mehmet ALTUNKAYA - Akdeniz Üniversitesi

Prof. Dr. Ayhan AYDIN - Osmangazi Üniversitesi

Prof. Dr. Zekeriya KARADAVUT - Akdeniz Üniversitesi

Prof. Dr. Yıldırım ÖZBEK - Akdeniz Üniversitesi

Dr. Gözdegül BAŞER-Antalya Bilim Üniversitesi

Dr. Harun GÜLER- Akdeniz Üniversitesi

Dr. Ali Cem BAŞARIR- Antalya Bilim Üniversitesi

ANTALYA ERÜNAL SOSYAL BİLİMLER LİSESİ
ANTALYA V.ULUSAL LİSE ÖĞRENCİLERİ AİLE SEMPOZYUMU
ŞARTNAMESİ

Sempozyumun Konusu

Madde 1- Konu:” 21. yy.da Aile”

Sempozyumun Amacı

Madde 2- Bu sempozyumda;

- a) 21.yy’da teknolojideki gelişimlere bağlı olarak yaşanan hızlı değişim ve gelişmeler aile kavramının işlevini ve önemini artırmıştır. Bu nedenle aile içi iletişim, ailenin eğitime bakış açısı, kuşakların farklılaşması gibi birçok konuyu çocuk ve ebeveyn gözüyle değerlendirmek ve farkındalık oluşturmak,
- b) Aile fertlerini bilimsel çatı altında buluşturmak,
- c) Ortaöğretim öğrencilerinin bilimsel düşünme, araştırma yapma, akademik çalışmalara alt yapı oluşturabilecek becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Sempozyumun Kapsamı

Madde 3-

21 yy.da bilgi, kültür ve teknoloji bakımından zirveye ulaşmış günümüz toplumlarında aile kurumunun önem ve işlevleri artmış; bu kurumun üstlendiği toplumsal, kültürel ve sosyal psikolojik fonksiyonların insanlık tarihinin değişim süreci içinde başka hiçbir kurumun üstlenemeyeceği gerçeğine ulaşmıştır. Bu sempozyum;

Çocuk gerçeği üstünde düşünen tüm anne ve babaları ve onların bilimsel düşünme, araştırma yapma, akademik çalışmalara alt yapı oluşturabilecek becerilerini geliştirmek isteyen çocuklarını yani ortaöğretim öğrencilerini kapsamaktadır.

Sempozyumun Tarihi ve Yeri

Madde 4-

IV. Ulusal Lise Öğrencileri Sempozyumu Antalya Erünal Sosyal Bilimler Lisesi koordinesinde **19 Nisan 2019**'da Antalya İli Döşemealtı İlçesi'nde Yeşilbayır Kültür Merkezinde gerçekleştirilecektir.

Sempozyumun Uygulanması ve Konuları

Madde 5-

Konusu" 21.yy.da Aile" olan Ulusal Lise Öğrencileri Sempozyumunda aşağıdaki konular araştırılarak bildiri şeklinde sunulması belirlenmiştir.

Konular:

A) AİLENİN EĞİTİME BAKIŞ AÇISI

- a) Ailenin Öğrenci Akademik Başarısı Üzerindeki Etkisi
- b) Ailenin Öğrencinin Değerler Eğitimi Üzerindeki Etkisi
- c) Sanat, Spor ve Kültürel Faaliyetlere Katılımda Ailenin Rolü
- d) Meslek Seçiminde Aile
- e) Ailelerin Akran Kıyaslaması

B) İLETİŞİM VE TEKNOLOJİ

- a) Aile İçi İletişimde Ben Dili ve Empati
- b) Öğrencilerin Özgüven Kazanmasında Ailenin Etkisi
- c) Aile Tiplerine Göre Aile İçinde İletişim
- d)Yalnızlaştıran Teknoloji /Aile İçi Kopuş
- e) Aile İçi Sosyal Medya ve Güvenli İnternet Kullanımı

C) MEKANIN GÖRÜNEN YÜZÜ (ÇIKTISI): AİLE

- a) Doğal Çevrenin Aile Yapısı ve İşlevleri Üzerine Etkisi
- b) Kırsal Kesimde ve Metropolitan Kentlerde Aile İçi İlişkiler
- c) Göç Eden Aileler ve Mekansal Boyutta Adaptasyon

d)Küreselleşme Sürecinde Değişen Aile Kavramı (Yeni anne, baba, çocuk rolleri)

D) TOPLUMUN ÇEKİRDEĞİ AİLE

a) Toplumsal Değişimin Aile Kurumuna Etkisi

b) Modern (Demokratik) Aile ve Sosyal Problemleri

c) Günümüz Ailesinin Değişen ve Değişmeyen İşlevleri

d) Kuşak Çatışması /Z Kuşağı Çocuklarının Ailesi Olmak

Sempozyuma Katılım ve Başvuru Şekli

Madde 6-

Sempozyuma resmi ve özel ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrenciler aile bireyleriyle katılabileceklerdir. Katılım gösteren öğrenciler ailesinden bir bireyle birlikte (anne, baba, abla, ağabey vb.) bildiri sunacaklardır. Bildiri konusu aile içinde farklılık gösterebilir. Bildiriler öğrenci ve aile fertlerinden biri ile beraber ortak olarak sunulacaktır.

*Her bildiri mutlaka bir öğrenci ve aile bireylerinden birisi ile birlikte sunulmalıdır, öğrenci ya da aile bireylerinden birisi bireysel tek başına sunum yapamayacaktır. Böyle bir durumda bildiri kurul tarafından sempozyumdan çekilir.

a)Sempozyumda sunulacak bildirilere ait konu başlıkları, oturum başlığının içeriğine uygun olarak katılımcılar tarafından belirlenecektir.

b)Katılımcılara ve sempozyuma katkı sağlayanlara “katılım belgesi” verilecektir.

c)Sunum metinlerinin içeriklerinin sorumluluğu bildiri sunanlara ait olacaktır.

ç) Her sunum için 10 dk süre verilecektir.

d) Sempozyuma katılımda 9.,10.,11. sınıflar öncelikli olacaktır.

e) Bildiriler araştırma tekniklerine uygun, bilimsel ve özgün olarak hazırlanacak ve daha önce yayınlanmamış olacaktır.

d)Katılımcılar **22 Şubat 2019** tarihine kadar hangi konu ve alt başlıkta bildiri sunacaklarsa Sempozyum Düzenleme Kurulu’na bildireceklerdir.

e) Bildiri özetleri **1-8 Mart 2019**, bildirilerin tam metinleri ise **22 Mart 2019** tarihine kadar Sempozyum Düzenleme Kuruluna gönderilecektir.

f) Antalya merkez ilçeleri dışından ve diğer illerden gelen katılımcıların izin işlemleri mahallinde yapılacak olup sempozyumda bildirisi kabul edilen öğrenci ve velilerin öğle yemeği ve servis hizmetleri okulumuzca karşılanacaktır.

g) Düzenleme Kurulu aynı konuda yığılma olması halinde yeniden düzenleme yapmaya ve tekrar konu belirleme amacı ile bildiriye iade etmeye yetkilidir.

h) Bildiri özetleri ile bildiri tam metinleri ili, okulu, konusu sunum yapacak öğrenci ve aile bireylerinin adları da belirtilerek **erunalailesempozyumu@gmail.com** adresine gönderilecektir.

Onay ve Uygulama

Madde 7- Bu şartname 7 (Yedi) maddeden ibaret olup Milli Eğitim Müdürlüğü'nün teklifi Antalya Valiliği'nin onayı ile uygulamaya konulacaktır.

Özet İş Takvimi

Yapılacak İşler	Tarih
Katılımcı okulların hangi konularda bildiri sunacaklarını, katılımcı öğrenci ve aile bireylerinin isimlerini koordinatör okula bildirmeleri	22 Şubat 2019
Bildiri özetlerinin erunalailesempozyumu@gmail.com e-posta adresine göndermeleri	1-8 Mart 2019
Kabul edilen bildirilerin tam metninin erunalailesempozyumu@gmail.com e-posta adresine gönderilmesi	22 Mart 2019
Sempozyum Tarihi	19 Nisan 2019

PROGRAM

19 Nisan 2019 Cuma

- 09.30 Açılış
Saygı Duruşu
İstiklal Marşı
Açılış Konuşmaları
- 10.00 1. Oturum
- 11.00 Ara
- 11.15 2. Oturum
- 12.15 Ara
- 12.30 3. Oturum
- 13.45 Kapanış

İÇİNDEKİLER

1. AİLENİN EĞİTİME BAKIŞ AÇISI, Antalya Erünal Sosyal Bilimler Lisesi, Antalya
2. YALNIZLAŞTIRAN TEKNOLOJİ/ AİLE İÇİ KOPUŞ, Eskişehir Eti Sosyal Bilimler Lisesi, Eskişehir
3. EN DEĞERLİMİZE DEĞERLER EĞİTİMİ (Ailenin Öğrencinin Değerler Eğitimi Üzerindeki Etkisi), Korkuteli Şehit Yasin Naci Ağaroğlu Anadolu İmam Hatip Lisesi, Antalya
4. AİLE İÇİ İLETİŞİMDE BEN DİLİ VE EMPATİ, Neriman Erol Yılmaz Sosyal Bilimler Lisesi, Antalya
5. BİREYSEL VE TOPLUMSAL BAZDAKİ YALNIZLIĞIN İLACI: DOZUNDA VE TADINDA SOSYO-KÜLTÜREL FAALİYETLER, Hayme Ana Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi, Antalya
6. DEĞİŞEN TOPLUM YAPISININ AİLE KURUMUNA ETKİSİ, Dr. İlhami Tankut Anadolu Lisesi, Antalya
7. GÖÇ EDEN AİLELER VE MEKÂNSAL BOYUTTA ADAPTASYON, Özel Antalya Konyaaltı Bahçeşehir Koleji Anadolu Lisesi, Antalya
8. TOPLUM DEĞİŞİRKEN AİLEM (Toplumsal Değişimin Aile Kurumuna Etkisi), Korkuteli Şehit Yasin Naci Ağaroğlu Anadolu İmam Hatip Lisesi, Antalya
9. Z KUŞAĞI-EBEVEYN ÇATIŞMASI VE İNCELENMESİ, Antalya Özel Bahçeşehir Koleji Fen ve Teknoloji Lisesi, Antalya
10. DAHA ÇOK/AZ İLETİŞİM, Hayme Ana Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi, Antalya
11. ETKİLEŞİM HALİNDEKİ TOPLUM VE AİLE, Özel Antalya Konyaaltı Bahçeşehir Koleji Anadolu Lisesi, Antalya
12. AİLELERİN AKRAN KIYASLAMASI, Dr. İlhami Tankut Anadolu Lisesi, Antalya

**13.MODERN AİLENİN DEĞİŞEN VE DEĞİŞMEYEN İŞLEVLERİ,
Antalya Erünal Sosyal Bilimler Lisesi, Antalya**

**14.GÖÇÜN YOLCULUĞU VE PERDE ARKASI, Antalya Özel Bahçesehir
Koleji Fen ve Teknoloji Lisesi, Antalya**

AİLENİN EĞİTİME BAKIŞ AÇISI

Katılımcılar: Elvin YAVUZ (10. Sınıf Öğrencisi)

Hülya YAVUZ (Anne)

Danışman Öğretmen: Sibel KAYGUSUZ

Okul Müdürü: Özgür UYGUR

Antalya Eriinal Sosyal Bilimler Lisesi, Antalya

ÖZET

On beş-yirmi yıl öncesine kadar iyi eğitim, öğrencilere temel bilgileri veren ve onları uzun vadede gidecekleri diğer okullara hazırlayan ve sonrasında da iyi gelir getiren bir iş bulmalarını sağlayan bir süreç olarak görülüyordu. Ancak bu eğitim anlayışının yeni kuşakların ihtiyaçlarına karşılık vermediği görülüyor. Bu nedenle, iyi eğitimi çocuklarımızın iyi üniversitelere girmesini ve iş bulup iyi bir çalışan olmasını sağlayan bir süreç olarak görmekten vazgeçmemiz gerekiyor. Çocuklarımız aldıkları eğitimin neticesinde başkalarının sunduğu fırsatları yakalayabilen kişiler değil, yaratıcılıklarıyla kendi fırsatlarını da yaratabilen bireyler hâline gelmeli. Genç nüfusun artmasıyla ve ekonomik daralmayla beraber istihdam imkânlarının da azaldığı düşünüldüğünde gençlerin kendi fırsatlarını yaratabilen bireyler olarak eğitilmesi bir gereklilik hâline geliyor. Üniversite mezunu işsiz gençler yerine kendilerine iş imkânı yaratabilen bir genç nesle ihtiyacımız var.

Anahtar Kelimeler: *Sevgi, yetenek, yaratıcılık, yol, tümsek, hayal, beyin, kuşak*

GİRİŞ

Bir çocuk dünyaya getirmek istiyorsunuz, düşünün ki size yardımcı olacak kimse yok, tek arkadaşınız kitaplarınız. Öncesinde bu kötü dünyaya çocuk getirmenin anlamsızlığını düşünürken, dünyayı anlamlı kılan sevgiyle bir çocuk yetiştirmenin değişen kararıyla doğum öncesinde çocuğu sevgi ile istemenin sağlıklı çocuk yetiştirmenin ilk şartı olduğunu öğreniyorum. Bunun için gerçekten o çocuğun sorumluluğunu almak ve bazı şeylerden vazgeçmek gerekiyor özel yaşantınızda. Sonrasında hamilelik dönemlerinde nasıl bir dönem geçireceğinize yine kitaplardan bilgi sahibi oluyorsunuz; beslenmeden, egzersizden ve nasıl stressiz bir yaşam süreceğinize kadar her şey... Ve doğum. Sağlıklı bir doğum, sağlıklı bir çocuk demek. En güzelinin normal doğum olduğunu zorunlu durumlarda sezaryen yapılması gerektiğini öğreniyorsunuz. Bunun için hamilelik döneminde verilen "Ana-Baba" kursları var. Bilgilendiriyorlar sizi. Doğumdan öncesi, doğum ve sonrasında ilgili her konuda. Buna katıldım. İsteğim her şeyi bilimsel doğrulukta gerçekleştirmek. Sevgi ile istediğiniz bebeği kucağınıza aldığımız ilk andan itibaren onun sağlıklı bir yaşam sürmesi için ihtiyacı olduğu tek şeyin sevgi olduğunun farkındasınız. Beslenme ve uyku ihtiyacının dışında özellikle ilk aylarda gösterdiğiniz sevgi onun beyin gelişimini olumlu şekilde etkiliyor.

Kendi Kendini İnşa Eden Beyin

Anne ve babaların aklında pek çok soru var:

- Oğlum bilgisayar oyunlarının zekâsını geliştirdiğini söylüyor. Bu mümkün mü?
- Bebeklerin emzirilmesi ne kadar gerekli?
- Hamilelikte balık yenebilir mi?
- Aşılar çocuğuma zarar verir mi?
- Dört yaşındaki çocuğum R'leri ters yazıyor. Acaba disleksi mi?
- Ergenlik çağındaki çocuğumu neden bir türlü yataktan kaldıramıyorum?

Bize biraz tuhaf gelse de bu gibi endişelerin aslında hepsi sinir bilimiyle ilişkilidir. Bu soruların hepsi beyinle ve beynin gelişimiyle ilgilidir. Çocukluk beyin gelişimi ve davranış değişimi için heyecanlı bir süreçtir. Anne babalarsa bu filmi en ön sıradan izler.

Bebeginizin Beyninin Beş Gizli Yeteneği

- Birinci yetenek: Bebekler bir olayın ne sıklıkla meydana geldiğini algılayabilirler.

Örneğin; dil öğrenmenin ilk adımı, bir kelimedede hangi hecelerin yan yana geldiğini anlamaktır. Oysa konuşurken kelimeler arasında nadiren duraksar, genellikle kelimeleri birbirine yapıştırırız. Kelimeleri öğrenmenin bir yolu, hangi hecelerin genelde bir arada bulunduğunu belirlemektir.

- İkinci yetenek: Bebekler neden-sonuç ilişkisi kurmak için rastlantıları kullanır.

- Dil gelişimi belirli bir aşamaya geldikten sonra iki buçuk yaşındaki bir çocuk "Buzdolabına doğru gitti çünkü karnı acıkmıştı." gibi açık nedensel ifadeler kullanabilir. Ama bebeklerin çok daha önceden bu tür ilişkileri saptayabildikleri anlaşılıyor

- Üçüncü yetenek: Bebekler, nesnelere kendi iradeleri ile hareket eden aktörlerden ayırt eder.

- Dördüncü yetenek: Bebekler bilgiyi sınıflara, insanları da gruplara ayırır.

- Hayvanlar ve mobilyalar gibi bazı geniş sınıflar hayatın çok erken dönemlerinde ortaya çıkarken diğerleri daha sonra öğrenilir. Kimsenin bebeklere sınıflara ayırmanın iyi bir strateji olduğunu öğretmesi gerekmez; bu bilgi beyinlerine doğuştan kodlanmıştır.

- Çoğu bebek erkek yüzüne bakmaktansa kadın yüzüne bakmayı tercih eder. İstisnai bir durum olarak eğer onlarla ilgilenen kişi erkeksen tercihleri hafifçe erkeklerden yana kayabilir.

- Beşinci yetenek: Bebekler etraflarında olup bitenlerin çoğunu göz ardı ederken, dikkatlerini kendileriyle alakalı bilgilere yöneltir.

- Örneğin bebeklerin seslere olan doğuştan ilgileri, dil öğrenmelerine yardımcı olur.

- Bebeklerin hayatlarının erken dönemlerinde sahip oldukları bilişsel yetenekler, beyinlerinin gelişimi için büyük bir öneme sahip. Beynin işlevlerini modellemeye çalışan yazılım mühendisleri de aynı gerçeği fark etmiş durumdadır.

- Bu çekirdek yeteneklerin bir sonucu olarak çocukların beyinleri gelişimleri sırasında karşılaştıkları çevreye nasıl uyum sağlayacaklarını öğrenmeye hazır şekilde dünyaya gelir.

- Bu yetenekler, bebeğin pek çok şeyi öğrenmesini ama önüne çıkan her şeyi de öğrenmemesini sağlar.

Çocuğunuzun Yeteneklerini Genişletmek

- Çocukların oynadıkları oyunlar, gelecekteki davranışlarını ve ilgi alanlarını etkileyebilir. Ne erkekleri kız gibi davranmaya zorlayabilirsiniz, ne de kızları erkek gibi olmaya. Ama çocuklarınızın doğal eğilimlerini göz önünde bulundurarak, kendi başlarına keşfetmekte zorlanacakları becerileri geliştirmelerine yardım edebilirsiniz.

- Geleceğin çocuklarımız için ne getireceğini bilemeyiz fakat birer yetişkin olduklarında önlerindeki seçeneklerin daha çok olmasını sağlayabiliriz.

Vücudun en büyük organı "el" kabul ediliyor. En büyük organı geliştirmek yani el becerileri geliştirmek beyni geliştiriyor. Küçük yaşlardan itibaren ve hatta ilerleyen yaşlarda da el becerilerini geliştirmek beyni koruyor, geliştiriyor. Cerrahlar bu çok daha gerekli ve pek çok cerrah bununla ilgili çeşitli yöntemler içinde el örgüsü yapıyor. Norveç'te el örgüsü yapan mahkumlar ise erken tahliye oluyorlar.

Andrew Salmond'a ait şu söze tam anlamıyla hak veriyorum şimdi;

"Teknolojinin hayatımızdaki yeri arttıkça biz daha basit, daha temel şeylere sarılıyoruz."

Örgü de bu basit, temel şeylerden biri; verdiği mutluluk ve üretebiliyor olma hissi herkese lazım, erkek kadın fark etmez.

Biz de ilk el becerilerimizi evde kurabiye, gözleme hatta kağıt hamurundan davetiyeler, kesme yapıştırma, soyma, örme, dikme, müzik aleti çalmak, resim yapmak, oyun hamurları oynamak, kilden tasarımlar yapmak, kum sanatı, cam boyama, illüzyon yapma, pinpon oynama, stres topu sıkma gibi aktivitelerle destekledik.

Anne -Babalar Farklı Yetenekler Geliştirilmesi İçin Çocuklarınıza Nasıl Yardım Edebilirler?

Kızların bilgisayar oyunları oynamaya teşvik edilmesi, onların uzamsal akıl yürütme becerilerini geliştirebilir.

Biz bilgisayarla ilk oyunlarla tanıştık. Nasıl bilgisayar açılır, nasıl oyuna girilir, nasıl oynanır erken yaşlarda öğrendiklerimizi. Sonrasında araştırabilen ve öğrendiklerini anneye öğretebilen oldu. Artık ben ondan öğreniyorum her şeyi.

- Kızları küçükken spora başlatmalıyız. Çünkü ergenlik dönemindeki kızlar, insanlar üzerinde bıraktıkları izlenimler konusunda çok hassas oldukları için yeni fiziksel beceriler öğrenmek istemeyebilirler.

Ülkemizde en erken yaşta başlanabilecek spor, yüzme ve jimnastik. Biz de ilk yüzme ve jimnastikle başladık spor hayatımıza. Sırasıyla tüm sporları denedik hemen hemen. Voleybol, basketbol, karate, halk oyunları...

Yoldaki Tümsekler

1. Dayan Bebeğim: Stres ve Dirençsizlik (9 ay-18 yaş)

Stresle başa çıkmanın iki yolu var.

1.Çevreye müdahalede bulunma

2.Duygularını kontrol etme

Yetişkinler stresle başa çıkmada çevreye müdahalede bulunma ve duygularını kontrol etme çocuklara göre daha avantajlıdır.

Yetişkinlerin metaneti küçükken yaşadıkları deneyimlere bağlıdır.

Yapılan deneylerde özellikle maymunlarla yapılan deneylerde, belli dönemlerde annelerinden kısa aralıkla ayrı kalan çocukların, büyüdükleriyle daha çok stresle başa çıkabildikleri görülmüş.

Stresin çoğu mu daha iyidir? Azı mı?

• Genel olarak çocukların stresle başa çıkma becerilerini geliştirmeleri için orta düzeyde stresle karşı karşıya kalmaları en idealidir; bu stres fark edecekleri kadar yüksek, ama üstesinden gelebilecekleri kadar düşük olmalıdır.

Bazı genler çocukları stresli koşullar altındayken daha savunmasız yapıyorsa bu genler nüfus içindeki varlıklarını nasıl sürdürebiliyor?

Çevre şartlarına daha hassas olan çocukların istikrarlı ve olumlu şartlar altında daha başarılı olabileceğine dikkat çekiliyor.

Stresle başa çıkabilme durumuna göre çocuklar ikiye ayrılıyor:

1. Orkide çocuklar
2. Papatya çocuklar

Orkide çocuklar: Hassas oldukları doğru, ama doğru yetiştirilirse harika sonuçlar doğabilir.

Papatya çocuklar: Her türlü ortamda büyüyüp serpilirler

• *Çocuklar papatyalar gibi büyür. İsveç'te, çevresel koşullara aldırış etmeden serpilten çocukları anlatmak için bir terim kullanılır: Maskrosbarn (papatya çocuk)*Yüksek tepkili çocuklar, özenli ebeveynler tarafından yetiştirilirse strese karşı daha dayanıklı oluyorlar.

Psikoloji araştırmaları, bu tip çocukların görece yaygın olduğunu gösteriyor (en azından onları istismar veya ihmal etmeyen “yeterince iyi” anne

babalar tarafından yetiştirildiklerinde). Anne babalarının ayırabildiği zaman ve ilgiyle idare etmesini bilen çocukların, zor şartlarda hayatta kalma ve genlerini aktarma olasılıkları daha fazladır. Mizaçtan dile ve zekâyâ kadar birçok beyin işlevi açısından çocukların büyük çoğunluğu papatya gibidir.

Anne babalar bilsinler ki orkide çocuklar, zor çocukları otistikler, dikkat eksikliği ve hiperaktivite gibi yetiştirmek için gereken özel ilgi, ileride buna değecek sonuçlar doğmasını sağlayabilir.

4. Davranış Değiştirme (1-12 Yaş)

Davranış, kabul görme ve amaca yönelik yaşam tarzı bağlı olarak yapılır.

Olumsuz davranışa neden olan yanlış stratejiler;

- Dikkat ve ilgi çekme
- Güç elde etme
- Öç Alma (incinmiş çocuk)
- Kaçınma

Bizim olumsuz problem diye gördüğümüz davranışlar, çocuğun problemlere bulduğu yaratıcı çözümleridir. Ana problem, çocuğun temel duygusal ihtiyaçlarını doyuramamasıdır.

Çocuklar;

“Ben bir yere ait olmak istiyorum. Bir yerim olduğunu bilmek istiyorum. Beni iyi bir şeyler yaparken gör ve fark et.” isterler.

Kıyaslanmak istemezler.

“Ben var sayılmak istiyorum. Önemsemek istiyorum. Bende beni seveceğin bir şey bul. İnciniyorum.” isterler.

Değer vermek, en önemli erdemdir. Kendi değerini bilen insan değeri bilir.

Ben yeterli olmak istiyorum, beni de dâhil et ve bana fırsatlar ver, isterler.

Değer vermek, en önemli erdemdir. Kendi değerini bilen insan değeri bilir.

Benim cesaretimi geliştir. Bana inan. Asla vazgeçme, demek isterler.

Kıyaslanmak istemezler.

Küçük yaşlardan itibaren istenmeyen davranışa tek kelime 'Hayır' olmalı, ardından net şekilde açıklama yapılmalı istenilen davranışı geliştirmek için. Davranış değişikliğinin birinci adımı çocuğunuzdan tam olarak ne istediğinizi ona net bir şekilde açıklamaktır.

5. Zorlu Bir Yol: Yoksulluk İçinde Büyüme (Gebeliğin Başlangıcı - 18 Yaş)

- Yoksulluk içinde büyüme çocukların beyinlerine zarar verebilir. Çocuklar tam potansiyellerini sergilemelerine izin vermeyen bir ortamda büyüdüklerinde bunun gelişen beyinleri üzerinde etkileri vardır.

- Hayat standartlarından memnun olan ve kendini para açısından güvende hissedenler; gerçek gelirlerinden, mesleklerinden ve eğitim seviyelerinden bağımsız olarak daha sağlıklı olur.

Bu yüzden istedikleri şeyi almalarına izin verirken tek bir şey olarak sınırlama koymamak gerekiyor.

- Kendi tümseklerimizin farkında olup bir de evlatlarımızın her birinin, her bir tümseğinin farkında olmak ne kadar büyük bir yükür omzumuzda...

Yoldaki tümsekleri aşmaya yardımcı olan ebeveynler olmak dileğiyle...

Anne ve Babaların Rolü Ne Olmalı?

Eğitimde reform alanında öncü bir ülke olan ve tüm dünyaya, başarılı yerel eğitim sistemiyle örnek teşkil eden Finlandiya'dan bu konuda öğreneceğimiz pek çok şey var. Okul reformu alanında çalışan Finlandiyalı eğitim uzmanı Pasi Sahlberg, şu anda dünyada 75 milyon gencin işsiz olduğuna ve bu gençlerin muhtemelen hiçbir zaman iş bulamayacağına dikkat çekiyor.

Sahlberg, giderek ağırlaşan bu sorunun benimsediğimiz geleneksel bakış açısıyla çözümlenemeyeceğini söylüyor. Bizler, anne-babalar ve eğitimciler olarak başka bir kuşağın, bambaşka bir bakış açısının ürünüyüz.

Sahlberg'e göre bizler, eğitim almak istediğimiz alanı seçip üniversiteye giden, diploma alan, sonra bir iş bulup yıllarca aynı işte çalıştıktan sonra emekli olan bir neslin çocuklarıyız. Fakat günümüzde tek bir işte hayat boyu çalışıp emekli olmak büyük bir lüks ve çocuklar bu gerçekliğin farkındalar. Yani gelecek belirsizlikler ve çeşitli zorluklarla dolu. Veliler olarak yapmamız gereken çocuklarımıza bu dikenli yolda ilerlerken hem yardımcı olmak hem de içinde buldukları koşulları dikkate alarak onlarla empati kurmak.

Sahlberg empati kurmanın anne-babalar için ilk başta çok kolay olmayacağını da belirtiyor. Çünkü empati kurmak demek karşınızdakini anlamak ve aktif bir çabayla ona destek olmak anlamına geliyor. Çocuklarımız, "Neden üniversiteye gitmem gerekiyor?" diye bir soru yönelttiklerinde onları anlayıp bu sorunun temelinde yatan kaygıyı ve farklı bakış açısını görebilmemiz gerekiyor.

Sahlberg'e göre, çocuklarımız kabul edilemez gibi görünen bir soru yönelttiklerinde bile durup onları dinlemeliyiz. "Ben üniversiteye gittim, sen de gideceksin" ya da "Ben okuyamadım ama sen üniversite okuyacaksın" gibi yaklaşımların eğitimde aradığımız reformu getirmesi mümkün değil. Anne ve babalar olarak tüm bu soruları ciddiye almalı, çocuklarımızın isteklerine saygı duymalıyız.

Pasi Sahlberg, gelecekte üniversite diploması sahibi olmanın eskisi kadar önemli olmayacağını da belirtiyor. Üniversiteye gitmemeyi tercih eden gençlerin sayısının artacağını ve bu gençlerin yeteneklerini ve becerilerini kullanarak üniversite mezunlarından daha fazla gelir elde edebilecekleri iş alanları yaratabileceklerini söylüyor.

Profesör Sahlberg, çocuklarımız için her şeyin en iyisini istesek de zaman zaman durup beklentilerimizi gözden geçirmemiz gerektiğini söylüyor. Çünkü

çocuğun iyiliği içinmiş gibi görünen şeyler genelde bizim hayallerimizin birer uzantısı oluyor. Sahlberg'e göre çocukları kendi içsel yeteneklerini göz ardı eden, hatta bunlara ters düşen şeyler yapmaya zorlamak uzun vadede onlara büyük zarar verebilir.

Gelecek ve iş piyasasının koşulları belirsiz olsa da anne ve babaların elleri kolları bağlı değil. Gelecek ne getirecek olursa olsun çocukların yargılarına, hayattan beklentilerine ve yeteneklerine güvenip bize tuhaf gelen yeni fikirleri anlamaya çalışmak ve her ne olursa olsun duygusal desteği esirgememek çok önemli. Çocuklar ana-babalarının onları sevdiğine, ilgi gösterdiğine ve koruduğuna inandıkları sürece başarılı, sağlıklı ve mutlu bireyler olarak hayata atılacaklardır.

Gelecek, sorunlara gebe olsa bile bu sorunların bir aile olarak hep birlikte aşılabileceğini bilmek çocuklarımızın üzerindeki baskıyı azaltıp yeteneklerini ön plana çıkarmalarını sağlayacaktır. Çocuklarımıza gereksiz kaygılar yüklemekten onlara duygusal destek vererek geleceğe hazırlanmalıyız. 21. yüzyılda eğitim ve ana-babalık bunu gerektiriyor.

21. Yüzyıl Becerileri Neden Önemlidir?

STEM Nedir?

STEM eğitimi, fen (science), teknoloji (technology), mühendislik (engineering) ve matematik (mathematics) gibi dört önemli disiplinin bir araya getirilmesiyle oluşturulan bir öğretim modeli olarak tanımlanıyor.

Tüm bu alanlarda yetkin bireyler yetiştirmeyi amaçlayan STEM, öğrencilere günlük yaşamda problemlerle başa çıkmanın da bir matematiği olduğunu anlatıp, farklı düşüncelerini ve çeşitli süreçlere yeni çözümler arama kabiliyetlerini artırmalarını sağlayacak bir yaklaşım. Literatürdeki tanımına göre, okul öncesi çağdan lisansüstü öğrenim çağına kadar, gerek müfredat dahilinde, gerekse müfredat dışı şekilde uygulanabilecek de bir metot.

Birçok yazı ve makaleye konu olan 21. yüzyıl becerilerinin neden bu kadar önemli olduğu 2015 yılında yayınlanan STEM Eğitimi Türkiye Raporu'nda yer aldı. Başlıklar halinde yazdığım bu yazıda 21. yüzyıl becerilerinin önemini siz değerli okurlar için yorumladım.

Yaratıcılık: Önümüzdeki yıllarda standart işleri ve hatta günlük sorunların çözümünü belli bir yere kadar yapay zekâyla çalışan makinelerin yapacağı, devlet ve özel sektör kurumlarının süreçleri tanımlanmış ve sayısallaştırılmış işler için insan istihdam etmeyeceği öngörülmektedir. Bundan dolayı gençlerin yeni iş alanları oluşturacak yaratıcı sentezler yapabilmesi gerekmektedir.

İlgili maddede bir süre sonra yapay zekanın insanlar tarafından yapılan işlerde kullanılacağı ve bu durumda insana duyulan ihtiyacın azalacağından bahsedilmektedir. Raporun yayınlanma tarihinden 4 yıl geçti ve şu anda yapay zekayı konuşuyoruz artık yapay zeka hayatımıza dahil olmuş durumda. Gençlere düşen sorumluluk yenilikçi fikirlerle iş dünyasına katkı sağlamaları ancak bu koşulla, sistem içerisinde etkin rollerde kendilerine yer bulabilecekler.

Eleştirel Düşünme: “Veri madenciliği” gibi kavramların yaşamın vazgeçilmez bir parçası haline geldiği günümüzde, iş yapmak için “erişilecek” ve “anlamlandırılacak” veri miktarı her meslek alanı için inanılmaz hızla artmaktadır. Böylesine yoğun veri içinden işe yarayacak “en doğru” ve “en güvenilir” olanlarını bulmak için güvenilebilecek en önemli kişisel özellik bir anlamda “zihinsel süzgeç” görevi gören eleştirel düşünme becerileri olacaktır.

İlgili maddede her iş alanı için erişilmesi ve anlamlandırılması gereken birçok veri olduğundan bahsedilmektedir. İlgili verilerin bu süreçten en etkin şekilde geçirilmesi, işin verimini ve niteliğini de doğrudan etkileyecektir. Atılacak etkili adımların belirlenmesi için bireylerin zihinsel süzgeci (amaç doğrultusunda sonucu kaliteli ve başarılı kılacak eylemler) ve eleştirel düşünme becerileri üst düzey olmalıdır.

İşbirlikli Çalışma: Tüm mesleklerde, ayrıntı ve bilgi seviyesinin hızla arttığı bu dönemde, bir işi tamamlamak için diğer insanlarla işbirliği yapmak kaçınılmaz olmuştur. “Beraber çalışabilmek” ve “beraber çalışabilmeyi organize edebilmek” çok önemli bir beceri haline gelmiştir.

Takım çalışması olarak da adlandırabileceğimiz bu madde özellikle çağımız için hayati önem taşıyor. Bilgi çağında yaşamaktayız, özellikle internet sayesinde bilgiye her an ve her yerden erişebilmemiz mümkün. Ortak bir amaç doğrultusunda ve belirli bilgi birikimi ile bir araya gelmiş toplulukların ortaya koyduğu çalışma ile tek başına çalışan bireyin çalışmasında aynı verimi görmeyi arzu etmek gerçekçi değil. Raporda " beraber çalışabilmeyi organize edebilmek" ifadeleri geçiyor. İş birliğine dayalı çalışma 2000 ile 2010 yılları arasında doğan çocuklar yani Z kuşağı için bir dezavantaj. Kuşak iş birliğine dayalı çalışmayı sevmiyor. Tam da bu durumda ‘’ beraber çalışabilmeyi organize edebilmek’’ kavramı ön plana çıkıyor. Gençlerin pek haz almadığı bu durum için STEM atölyeleri ile öğretmenler beraber çalışabilmeyi organize ederek, ilgili kazanımı destekleyebilir.

Problem Çözme: Bir sorun gördüğünde harekete geçerek onu çözmeye yönelik inisiyatif kullanmak, aslında 21. yüzyıl kazanımları arasında en öncelikli olanıdır. Kişi; yaratıcılığını, eleştirel düşünme ve işbirlikli çalışabilme becerisini bir sorunu çözmek üzere harekete geçtiğinde kullanacaktır. Problem çözme becerisi, kabaca, “sorunu tanımlamak/analiz etmek”, “alternatif çözümler üretmek”, “en uygun çözümü planlamak”, “uygulamak” ve “değerlendirmek” adımlarından oluşmaktadır.

En kilit beceri... İhtiyaca veya probleme uygun çözüm önerisinin geliştirilmesi bireylerin yaratıcı düşünme becerileri, eleştirel düşünceleri ve iş birliği içerisinde hareket etmeleri ile mümkündür. Atılacak adımlarda tüm kavramlardan yararlanılacağı için ilgili kavramlar birbirinden bağımsız düşünülemez.

Çocuklarınız Sizin Çocuklarınız Değil

Çocuklarınız sizin çocuklarınız değil,
Onlar kendi yolunu izleyen Hayat'ın oğulları ve kızları.
Sizin aracılığınızla geldiler ama sizden gelmediler
Ve sizinle birlikte olsalar da sizin değiller.
Onlara sevginizi verebilirsiniz, düşüncelerinizi değil.
Çünkü onların da kendi düşünceleri vardır.
Bedenlerini tutabilirsiniz, ruhlarını değil.
Çünkü ruhları yarındadır,
Siz ise yarını düşlerinizde bile göremezsiniz.
Siz onlar gibi olmaya çalışabilirsiniz ama sakın onları
Kendiniz gibi olmaya zorlamayın.
Çünkü hayat geriye dönmez, dünle de bir alışverişi yoktur.
Siz yaysınız, çocuklarınız ise sizden çok ilerilere atılmış oklar.
Okçu, sonsuzluk yolundaki hedefi görür
Ve o yüce gücü ile yayı eğerek okun uzaklara uçmasını sağlar.
Okçunun önünde kıvançla eğilin
Çünkü okçu, uzaklara giden oku sevdiği kadar
Başını dimdik tutarak kalan yayı da sever

HALİL CİBRAN

YÖNTEM

Nitel araştırma

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırma verileri, doküman inceleme

BULGULAR

Doğum öncesi dönemden üniversite çağına kadar beyin gelişimi ve davranış gelişimi başarıyı etkiler.

Literatürdeki tanımına göre STEM, okul öncesi çağdan lisansüstü öğrenim çağına kadar, gerek müfredat dahilinde, gerekse müfredat dışı şekilde uygulanabilecek de bir metottur ve beyin gelişimini etkiler.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Ebeveyn olmak sadece doğurmak demek midir? Çocuğun iyiliği içinmiş gibi görünen şeyler genelde ebeveynlerin hayallerimizin birer uzantısı mıdır? Doğum öncesi dönemden üniversite çağına kadar beyin gelişimi ve davranış gelişimi ailede mi gerçekleşir?

Ebeveyn olmak, başka bir insanın gelişim sürecine katkı sunmak ve bu değişimi izlerken kendilerinden bir parça vermektir. Çocuğun iyiliği içinmiş gibi görünen şeyler genelde ebeveynlerin hayalleridir. Doğum öncesi dönemden üniversite çağına kadar beyin gelişimi ve davranış gelişimi ailede gerçekleşir ve literatürdeki tanımına göre STEM, okul öncesi çağdan lisansüstü öğrenim çağına kadar, gerek müfredat dahilinde, gerekse müfredat dışı şekilde uygulanabilecek de bir metottur ve okulda gerçekleşir.

Çocukluk beyin gelişimi ve davranış değişimi için heyecanlı bir süreçtir. Anne babalarsa bu filmi en ön sıradan izler.

KAYNAKÇA

Sandra Anamodt & Wong Samuel(2018), Çocuğunuzun Beynine Hoş Geldiniz, Doğum Öncesi Dönemden Üniversite Çağına Kadar Beyin Gelişimi, İndigo Yayınları

https://www.aydin.edu.tr/trtr/arastirma/arastirmamerkezleri/ehtam/Pages/STEM_Egitimi_Turkiye_Raporu.aspx (Erişim tarihi: Şubat 2019)

<http://tolgayazici.info/21-yuzyil-becerileri-neden-onemlidir/> (Erişim tarihi: Şubat 2019)

<http://www.milliyet.com.tr/pembenar/serap-yavuzyasar-ozay/egitimde-yeni-bir-bakis-acisi-mumkun-mu-2415513> Erişim tarihi (Şubat 2019)

YALNIZLAŞTIRAN TEKNOLOJİ / AİLE İÇİ KOPUŞ

Katılımcılar: Nil Saba BAŞ(10. Sınıf Öğrencisi)

Abdüsselam BAŞ(Baba)

Danışman Öğretmen: Sadife DEMİRAL

Okul Müdürü: Hüseyin OKUR

Eskişehir Eti Sosyal Bilimler Lisesi, Eskişehir

ÖZET

Bu çalışmada teknolojinin aile bireyleri üzerindeki etkisi ve aile bağlarını nasıl etkilediği araştırılmak istenmiş, araştırma yapılırken sosyolog ve uzmanların tez ve makaleleri incelenmiştir.

Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik anlamına gelen aile kelimesi bireyin kendini en güvende ve mutlu hissetmesi gereken birimdir. Toplumdan herhangi birine oranla daha bağlı ve yakın ilişkilere sahip olan aile bireyleri son yıllarda teknolojinin günden güne gelişmesi ile aralarındaki bağları zayıflatmakta hatta koparmaktadır. Yapılan araştırmalar sosyal mecralar, video izleme siteleri, televizyon gibi teknolojilerin gelişmesiyle aile bağlarının yanı sıra sosyal ilişkilerin, arkadaşlık ve iş ilişkilerinin de zayıfladığını ortaya koymaktadır. Günümüzde en gencinden en yaşlısına kadar herkesin kullandığı akıllı telefonlar ile gelen teknoloji toplumdaki bireylerin kendilerini sosyal hayattan çok sosyal medyada aktif olarak görmek istediklerine dair bir kanıt olarak gösterilebilir. Her ne kadar sosyal mecraların asıl amacının insanları sosyalleştirmek olduğu düşünülse de, onları daha fazla yalnızlaştırıp hem psikolojik hem de fiziksel sağlık sorunlarına sahip olmalarına neden olduğu da göz ardı edilmemesi gereken bir gerçektir. Sosyal medya siteleri

üzerinden arkadaş edinmeye başlayan bireyler günlük zamanlarının büyük çoğunluğunu sosyal medyada geçirip hem arkadaş çevresinden hem de aile bireylerinden giderek uzaklaşmakta bunun sonucu olarak aile bireylerinin birbirlerine olan sevgi, saygı ve diğer değerleri azalmakta, aralarındaki bağlar kopma noktasına kadar gelmektedir. Boş kaldıkları her an gerek toplu taşıma ile bir yere giderken gerek bir yerde beklerken telefonlarına sarılan bireyler geçmişe göre daha az insan yüzü ancak daha fazla fotoğraf görmektedir. Bireylerin sosyal medya sayfalarında gördükleri mutlu yaşamlar, kendilerini eksik ve mutsuz hissetmeleri ve bu mutsuzluklarını aile bireyelerine yansıtma neden olmaktadır.

Bireylerin okul, arkadaş ve iş çevrelerinde, özellikle de ailede teknoloji kullanımı sebebiyle yaşadıkları uzaklaşma ve kopuşun önüne geçmek için ne yapmak gerekir sorusu araştırmanın problem cümlesini oluşturmaktadır. Konuyla ilgili farklı sosyokültürel düzeylerde aile ve çocuklarıyla görüşme yöntemi kullanılarak durum tespiti yapılmaya çalışılmıştır. Aile ve çocuklardan elde edilen veriler doğrultusunda teknolojinin doğru kullanımı ve ailelerle kopuşun önüne geçmek için kaliteli zaman geçirme önerileri sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: *Teknoloji, aile, sosyal medya, aileden kopuş*

GİRİŞ

Ailenin Türk Dil Kurumu sözlüğündeki anlamı “evlilik ve kan bağına dayanan, karı koca çocuklar kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik”tir. Bununla birlikte, aile sözlükteki tanımı ile sınırlandırılmayacak kadar geniş bir anlam yelpazesine sahiptir. Bir ailenin nasıl olması gerektiği ve hangi toplulukların aile olarak tanımlanabileceği kültürler arası farklılıklar gösterse de aile toplumdaki en sağlam birim olarak değerlendirilmektedir. Ancak aile yapısının geçmişten günümüze bir değişime

uğradığı ve farklılaştığı görülmektedir. Gerek kültürün değişmesi gerek teknolojinin ilerlemesi bireyi, toplumu ve dolayısıyla da aileyi etkilemiştir.

Ailenin klasik tanımlarından birisini yapan Doğan'a göre aile "biyolojik ilişkiler sonucu insan türünün devamını sağlayan, toplumsallaşma sürecinin ilk ortaya çıktığı, karşılıklı ilişkilerin belirli kurallara bağlandığı; o güne dek toplumda oluşturulmuş maddi ve manevi zenginlikleri kuşaktan kuşağa aktaran, biyolojik, psikolojik, ekonomik, toplumsal, hukuksal ve benzeri yönleri bulunan toplumsal bir kurum"dur (Doğan, 2012 akt. Demirel ve Bora).

Çağımız teknoloji çağı olarak adlandırılmaktadır. Günümüzün en büyük nimetlerinden biri olan teknolojinin olumlu yanlarının yanında olumsuz yanları da bulunmaktadır. Teknolojinin insan hayatını kolaylaştıran, ona sunduğu olanaklarla zaman kazandıran kullanımı elbette ki yadsınamaz yararlarındandır. Ayrıca teknolojinin bilgi edinme, kendini geliştirme, yeni şeyler öğrenme veya yetişkinler için alışveriş, kolay iletişim gibi durumlarda yardımcı ve etkili bir gelişme olduğu söylenebilir. Araştırmada dikkat çekilmek istenen teknoloji kullanımı daha çok iletişim kaynakları olan akıllı telefon, internet kullanımı ve onunla bağlantılı olarak sürdürülen sosyal medya kullanımınıdır. Cep telefonunun kullanılmaya başlanması insanın hayatında gerek kesintisiz haberleşme gerek her an ulaşılabilir olma özelliği ile büyük bir çılgır açarken, bu telefonların geliştirilerek onlara internet kullanımının da dahil edilmesi bazı durumlarda hayat kurtarmaya olanak verecek kadar zaman ve mekân sınırlarını ortadan kaldırmasını sağlamıştır. Ancak bu sınırların ortadan kaldırılması süreç gerektiren eylemlerin hızlandırılması açısından yarar sağlarken, sosyalleşmenin gereği olan yüz yüze iletişimden farklı bir boyutta gerçekleşen sanal iletişime geçilmesi ile de zararlı bir hale gelmiştir. İnternet, eğitimden sağlığa, haberleşmeden, pazarlama ve ekonomiye kadar pek çok alanı etkisi altına alma gücüne sahip olduğunu son on beş yıldaki hızlı gelişimi ile kanıtlamış görünmektedir (Dergipark). Teknoloji bireylerin işlerini daha kolay halletmesini ve zamandan tasarruf etmesini

sağlamaktadır ancak bireyler arttırdıkları bu zamanı yine teknolojiye bağışlamaktadırlar. Günümüzde sosyal medya en önemli iletişim araçlarından birisidir. İnternet kullanma sıklığı artmasıyla birlikte buna paralel olarak sosyal medya kullanım sıklığı da yükselmektedir. Hatta yakın gelecekte internet kullanımının önemli bir kısmının sosyal medya tarafından sağlanacağı düşünülmektedir (Tektaş, 2014: 852). Bireyler kitle iletişim araçlarını kullanarak birtakım gereksinimlerini karşılamakta ve medyadan elde ettiği doyumlarla psikolojik olarak rahatlamakta ve gerginlikleri azaltmaktadır. Fizyolojik gereksinimlerin dışında, psikolojik ve kültürel gereksinimlerin karşılanması noktasında da kitle iletişim araçları ortaya çıkmaktadır (Bayram, 2008, 322). Sosyal medya, televizyon, video ve dizi izleme platformları derken günden güne gelişen ve büyüyen bu ağlar, bireylerin zamanlarını aileleri ile değil telefon veya bilgisayar başında geçirmesine sebep olmakta aynı zamanda aile fertleri ile aralarındaki bağları da kopma noktasına kadar getirmektedir. Bakıldığında sosyal medyanın amacının her ne kadar insanları sosyalleştirmek ve topluma kazandırmak olduğu düşünülse de bireyleri özellikle de gençleri kendine bağımlı hale getirerek onları toplumdan uzak ve kendilerine dönük bireyler yapmaktadır. Geline bu nokta ise sosyal medyanın sosyalleştirmekten çok asosyalleştirdiğini düşündürmektedir. Ancak sosyal medya sadece gençleri değil aynı şekilde yetişkinleri de etkisi altına almış, onları da tıpkı gençler gibi birer bağımlı haline getirmiştir. Yetişkinlerin bağımlı olması çocuklarına gösterdikleri ilgiyi azaltırken gençlerin bağımlı olması ise ebeveynleriyle birlikte geçirdikleri zamanı azaltmaktadır. Dört kişilik bir ailedeki her bireyin içe dönük ve teknoloji ile gereğinden fazla ilgili olduğu düşünülürse o ailenin aile bağlarının zayıfladığını ve hatta koptuğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Sadece 2004 yılından beri dahi internet ve bilgisayar kullanımı yıllara göre büyük artış göstermiştir (TÜİK). Hanelerde bilişim teknolojileri kullanımı toplam bilgisayar kullanımı ve toplam internet kullanımı olarak incelendiğinde toplam bilgisayar kullanımının 2004 yılında 23,6 iken 2018 yılında 59,6'ya yükseldiği;

toplam internet kullanımının ise 2004 yılında 18,8 iken 2018 yılında 72,9'a yükseldiği görülmüştür. Hanelerde internet erişiminin ise 2004 yılında 7,0 olduğu görülürken 2018 yılında 83,3 olduğu belirlenmiştir (TÜİK).

Hanelerde Bilişim Teknolojileri Kullanımı
ICT Usage in Households and Individuals

Bilgisayar Kullanımı (Toplam)- Computer Usage (Total)	23,6	22,9	-	33,4	38,0	40,1	43,2	46,4	48,7	49,9	53,5	54,8	54,9	56,6	59,6
Erkek - Male	31,1	30,0	-	42,7	47,8	50,5	53,4	56,1	59,0	60,2	62,7	64,0	64,1	65,7	68,6
Kadın - Female	16,2	15,9	-	23,7	28,5	30,0	33,2	36,9	38,5	39,8	44,3	45,6	45,9	47,7	50,6
İnternet Kullanımı (Toplam) - Internet Usage (Total)	18,8	17,6	-	30,1	35,9	38,1	41,6	45,0	47,4	48,9	53,8	55,9	61,2	66,8	72,9
Erkek - Male	25,7	24,0	-	39,2	45,4	48,6	51,8	54,9	58,1	59,3	63,5	65,8	70,5	75,1	80,4
Kadın - Female	12,1	11,1	-	20,7	26,6	28,0	31,7	35,3	37,0	38,7	44,1	46,1	51,9	58,7	65,5
Hanelerde İnternet erişimi - Households with access to the Internet	7,0	8,7	-	19,7	25,4	30,0	41,6	42,9	47,2	49,1	60,2	69,5	76,3	80,7	83,8

TÜİK, Girişimlerde Bilişim Teknolojileri Kullanımı Araştırması, Hanelerde Bilişim Teknolojileri Kullanımı Araştırması

TurkStat, Use of Information and Communication Technology (ICT) in Enterprises, Survey on Information and Communication Technology (ICT) Usage Survey in Households and by Individuals

□ Araştırma 2006 yılında yapılmamıştır.

□ The survey was not conducted in 2006

- Bilgi yoktur.

- Denotes magnitude null.

Kaynak: TÜİK

Teknolojinin değiştirdikleri

Birincil ilişkilerin hâkim olduğu, toplumsallaşmanın ilk ve en önemli adımını oluşturan, bireyi birçok yönden koruyan ve kollayan aile eskisi kadar samimi değildir, konuşulması gereken konular konuşulmadan geçip gitmektedir (Demirel ve Bora). Teknolojinin en yaygın kullanımı olan internetin sağladığı sosyal medya, televizyon bilgisayar oyunları derken bireyleri toplumdan-aileden uzak, kapalı ve asosyal bireyler haline getirmeye başlamıştır. Teknoloji ile aile üyelerinden daha yakın olan bireyler, teknoloji yüzünden aileleri ile tartışmalar yaşamaktadırlar. Günümüzde insanların, 7'den 70'e herkesin elinde bulunan akıllı telefonlarıyla kolayca ulaştığı sosyal medya, internet gibi ortamlarda gezinmeleri dolayısıyla da sosyal hayattan çok sosyal medyada aktif olmaları üzücü bir gerçektir. Bireylerin sosyal medyada aktif olmak istemeleri kendi psikolojik ve fiziksel sağlıkları için de bir olumsuzluk olarak görülmektedir. Özellikle sosyal mecralarda görülen mutlu yaşamlar gençlerin kendilerini mutsuz, yetersiz ve

eksik hissetmelerine dolayısıyla da aileleri ve çevreleriyle sorunlar yaşamalarına sebep olmaktadır.

Gençler interneti ne amaçla kullanmakta olduğuna yönelik elde edilen veriler aşağıdaki gibidir:

Ödev yapmak

Merak ettikleri bir konuyu araştırmak

Sohbet etmek (Chat yapmak)

Sosyal paylaşım sitelerinde (Facebook, Twitter gibi) bilgilerini paylaşmak

E-posta göndermek/almak

Oyun oynamak

Film izlemek

Müzik dinlemek

Alışveriş yapmak

(Arıcak,2011 atk. Ergene)

Tekrarlamak gerekirse ödev yapmak için kütüphaneye araştırma yapmaya gitmek, alışveriş için mağaza mağaza dolaşmak yerine bu işlemler için zamandan kazanmak ve evde otururken bunları yapabilmek en önemli stres kaynaklarından biri olan trafiğe maruz kalmamak büyük bir faydadır. Önceden posta yoluyla günler alan bir yazı veya mektubun ulaştırılmasını e-posta yöntemi ile göndermek ciddi bir zaman tasarrufudur. Bunların yanı sıra müzik dinleyebilmek ve film izleyebilmek de teknoloji ve internetin sağladığı faydalar listesinde sıralanabilir. Ancak internette araştırma yaparken bu ortamda bir bilgi kirliliğinin de olduğu unutulmamalı doğru internet kullanımı eğitimleri okullarda sık sık tekrarlanmalıdır. Bilgi kirliliği ve özelliklerde alışverişlerde dolandırılma ihtimallerine karşı güvenilir internet kullanımı konusunda sadece gençleri değil yetişkinleri de eğitmek gerektiği de göz ardı edilmemelidir.

Teknolojinin yalnızlaştırdığı alanların daha çok sosyal medya kullanımıyla ilgili olduğu hatırlanacak olursa öncelikle bireyleri sosyal medya kullanmaya iten sebepler üzerinde durmak yararlı olacaktır.

Uzmanlar insanları sosyal medya kullanımına iten nedenleri aşağıdaki şekilde sıralamaktadır;

- Tanımadığı kişilerle rahat iletişim kurma imkânı,
- Kendini olduğundan farklı gösterebilme imkânı,
- Paylaşımlarını başka insanlara gösterme imkânı (bu sayede beğeni toplayıp ego tatmini),
- İnsanların yüzüne karşı söyleyemediklerini sosyal medyada rahatlıkla ifade edebilme imkânı,
- Sosyal medyada oyun oynama imkânı,
- Günlük medya, haber, magazin vb. şeyleri takip edebilme imkânı.
(<https://www.guvenliweb.org.tr/>)

Bireyi sosyal medya kullanmaya iten nedenler incelendiğinde; bireylerin kendilerini istedikleri gibi ifade etme imkânı bulmaları, kendileriyle ilgili fotoğraf, video gibi içerikler paylaşabilmeleri ve bunları filtre programları kullanarak istedikleri şekilde değiştirebilmeleri, başkalarının hayatlarını da sosyal medya üzerinden takip edebilmeleri, insanların aile sosyal konum maddi durum gibi bilgilerini çarpıtarak yansıtabilmeleri, bununla birlikte oyun oynayabildikleri ve haber magazin takip edebildikleri için sosyal medyaya yöneldikleri görülmektedir.

YÖNTEM

Çalışma nitel olup durum çalışması deseni kullanılmıştır. “Durum çalışması; (1) güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi (içeriği) içinde çalışan, (2) olgu ve içinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belirgin olmadığı ve (3) birden fazla kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan, görgül bir araştırma yöntemidir” (Yin, 1984: 23; akt. Yıldırım ve Şimşek, 2005). Çalışmada teknolojinin bireyleri nasıl yalnızlaştırdığı aileleri nasıl birbirinden uzaklaştırdığı ve kopmalara neden olduğu ile ilgili bir durum tespiti yapılmıştır. Konu ile ilgili alan yazın taraması çalışılmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sosyal medyanın bireyler üzerindeki olumsuz etkilerine bakıldığında:

- Sosyal medya ile yalnızlık arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar, sosyal medya ile bu denli iç içe olmanın zamanla bireyleri yalnızlaştırmakta olduğunu ortaya koymuştur.
- Sosyal medyada kendi hayatlarını paylaşan ve başkalarını takip eden bireyler bir süre sonra kendi hayatlarıyla takip ettikleri kişilerin hayatlarını kıyaslamakta ve kendilerinde olmayan ya da yapamadıkları herhangi bir şey için mutsuzluk hissettikleri görülmüştür.
- İnternet kullanımının sosyal ve psikolojik etkileri konusunda uluslararası yapılan ilk araştırma, internette haftada birkaç saat vakit geçirmekte olan bireylerin, internet ile hiç ilgilenmeyen ya da internette az vakit geçiren bireylere kıyasla yalnızlık duygusuna kapılmaya ve depresyon geçirmeye daha çok yatkınlık gösterdiğini ortaya koymuştur.
- Yakın zamanda yapılan, uluslararası bir başka araştırmada ise katılımcıların üç hafta boyunca sosyal medyada geçirdikleri sürenin tespiti yapılmış ve bu sonuçlarla kişilerin ruh hallerini gösteren anketler

karşılaştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda, sosyal medyanın daha az kullanılması halinde kişilerin anksiyete, yalnızlık ve depresyon gibi sıkıntılarının önemli derecede azaldığı saptanmış olup sosyal medyayı kullanma oranının yalnızlık ve depresyon ile doğru orantılı olduğu tespit edilmiştir.

- Sosyal medyada bir şeyleri kaçırma korkusu ile birlikte bireyde depresyon ve endişe durumu yaşanabilmekte (Yeni gelişmeleri kaçırma korkusu **FOMO** olarak adlandırılır. **FOMO**, gençlerin sosyal medyayı yoğun şekilde kullanmasının temel nedenlerinden biridir).

- Uyku bozukluğu vb. sağlık problemleri yaşanabilmektedir. Sosyal medya kullanımına bağlı olarak, bireylerin aile içi iletişimin azalması, sorumluluklarını yerine getirememesi, uyku bozukluğu yaşaması bireyde sosyal izolasyona sebep olmaktadır. (<https://www.guvenliweb.org.tr/>)

Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, internet ve sosyal medyada günlük harcanan süre arttıkça bireyler yalnızlaşmakta, bencilleşme eğilimi göstermekte ve depresyona sürüklenebilmektedirler. Bireylerin yalnızlaşması aileleri ile olan ilişkilerini olumsuz etkileyecek ve günümüzdeki aile yapısını daha da değiştirecek faktörlere yol açacaktır. Geçmişten günümüze yeterince değişmiş olan aile yapısı gerek gençlerin internet ve sosyal medyada uzun vakit harcaması gerek ailelerin aynı nedenle çocuklarından hatta ebeveynlik sorumluluklarından uzaklaşması aileleri kopma noktasına doğru sürüklemektedir. Birbirlerini dinlemeyen ve birbirlerine vakit ayırmayan aile fertleri tartışmalar ve mutsuzlukların yaşandığı yerlere dönüşecektir. Neticede zaman zaman evden kaçmalar hatta kontrolsüz oyun siteleriyle intihara sürükleyen vakalar yaşandığı bilinmektedir. Yetişkinlerdeki duruma bakıldığında ise internet ve sosyal medyada vakit öldüren eşler arasında boşanmaların arttığı da görülmektedir.

Sonuç olarak:

- İnternet kullanımı gerekli olduğunda yapılmalıdır.

- Sosyal medya kullanımını günlük hayatta belirli sınırlar içinde tutmak olası riskleri azaltacaktır.
- Sosyal medya kullanımı konusunda gençler bilgilendirilmeli özellikle kişisel ve özel paylaşımların yapılmaması veya belli sınırlar içinde yapılması konusunda bilinçlendirilmelidir.
- Aile fertleri birbirlerine daha çok vakit ayırmalı kaliteli zaman geçirilecek fırsatlar oluşturulmalıdır.
- Evlerde güvenli/filtreli internet kullanımı sağlanmalıdır.
- Ailelerin çocuklarının sosyal medya hesaplarını takip etmeleri de önem arz etmektedir.
- Çocuklara internet yerine sokak oyunları öğretilmelidir.
- Ülke genelinde konuyla ilgili projeler geliştirilmeli ve desteklenmelidir.

KAYNAKÇA

Bayram, F. (2008). Gazete Okurlarının Okuma Motivasyonları ve Doyumları Üzerine Bir Kullanımlar ve Doyumlar Araştırması. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8(1), 321-336.

Ergene, T. İnternet ve Çocuklar, Gençler ve Aile Üzerindeki Etkileri. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği genel başkanı tarafından yapılan bir sunu.

Güleç, V. (2018, Mayıs). Aile İlişkilerinin Sosyal Medyayla Birlikte Çöküşü. Yeni Medya Elektronik Dergi – eJN, 2(2), 105-120

Kuzu, A. (2011). İnternet ve Aile. Aile ve Toplum Eğitim Araştırma ve Kültür Dergisi, 12(7), 10-22

Tektaş, N. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Ağları Kullanımlarına Yönelik Bir Araştırma. Journal of History School (JOHS), 7 (17): 851-870.

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2005). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları.

<https://www.guvenliweb.org.tr/blog-detay/sosyal-medyanin-yalnizlik-ve-depresyon-ile-iliskisi> (20.03.2019 20.00)

EN DEĞERLİMİZE DEĞERLER EĞİTİMİ (AİLENİN ÖĞRENCİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ)

Katılımcılar: T. Furkan YAZICI(10. Sınıf Öğrencisi)

Selim YAZICI(Baba)

Danışman Öğretmen:Hüseyin AKTAÇ

Okul Müdürü: Ferit SARI

Korkuteli Şehit Yasin Naci Ağaroğlu Anadolu İmamHatip Lisesi, Antalya

ÖZET

Aile; aralarında evlilik ve kan bağı bulunan koca, kadın, çocuklar vb.nin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birimdir. Seçme noktasında söz sahibi olmadığımız; doğduğumuz ülke, doğum anı ve yeri, cinsiyetimizin yanında ebevyenlerimizin kim olacağı da vardır.

Aile, bu dünyaya göz açtığımızda bizi karşılayan, sahip olduğu fırsatlar ya da noksanlıklar ile bizi hayata hazırlayan yaşam koçumuzdur. Her şeyin ilk eğitimini alıp ilk alışkanlıklarını edinmemize, her ne kadar olması istenilmese de ilk sıkıntılar ve hayatın bize sunduğu zorluklar ile karşılaşmamıza vesile olan hayat okuludur. Bizler, aile denilen o önemli müessede de farkında olarak ya da olmadan yerine getirdiğimiz tutum ve davranışların bir sonucuyuz.

Aile çocuğun yetiştiği ocak olarak görülsede toplumun şekillendiği mini bir laboratuvardır. Toplumun beklenti ve normları ailenin bireyi yetiştirirken etkilendiği yok saymadığı doğal bir şekillendiricidir. İçinde bulunduğumuz başdöndürücü bir hızla geçen bu çağda, değişimin gerisinde kalan, zamana ayak uyduramayan bireyselleşen toplum, yalnızlaşan birey; kendisinden beklenen erdemi kavramakta güçlük çekerken yozlaşma hızını arttırmaktadır. Geleceğin inşası olan eğitim bu alanda ki yapması gerekni yerine getiremezken; öğretimin,

eğitimin önüne geçmesine de engel olamadığından bu alanda ayrı bir çalışma yapılması zarureti doğdu.

Değerler eğitimi sadece kitaplardan okunarak ya da akademik bilgilerle verilebilecek bir eğitim değildir. Değerler eğitiminde, örnek olma, iyi olanı sevdirmeye, güzel olana özendirme, yanlış olandan uzak tutma gibi bir çok boyutu olan bir eğitimidir. Ülkemizde bu alanla ilgili ciddi çalışmalar başlatıldı ve sürdürülmektedir. Devlet olarak önce ortak değerleri belirleyerek, toplumu bu değerlerle buluşturup kaynaştırmak amacıyla; Milli Eğitim Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı bu alanda ayrı ayrı yoğunlukta ve koordineli bir şekilde çalışma yapmaktadır. Müftülükler bünyesinde yapılan eğitimlerde 10 değer üzerinden eğitim yapılırken. Milli Eğitim Bakanlığı ise valilikler nezdinde il milli eğitim müdürlüklerinin denetiminde bu faaliyetleri sürdürmektedir.

En kıymetli varlıklarımız olan evlatlarımızı iyi bir insan olarak yetiştirmek sadece devletin ve eğitim kurumlarının görevi değildir. İçinde büyüdüğü aileninde hiçte küçümsenemeyecek bir sorumluluğu vardır. Formal olarak verilen eğitimlerin ailede olumlu bir karşılığı mutlaka olmalıdır. Değerler eğitimi aracılığıyla birey toplumsallaşırken, sözkonusu kavramları aile içinde yaşamadığı ve yaşatmadığı takdirde hiçbir değer kalıcıda olamaz inandırıcıda olamaz. Aile toplumun bir aynası olarak görülmeli ve bu değerlerin kazanılmasında etkin rol oynamalıdır.

Bu çalışmada, değerler eğitimine neden gereksinim duyulmuştur, eğitimde gözetilen hedef nedir ve bunun gerçekleştirilmesinde ailenin rolü üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelime: *Değerler Eğitimi, Değer, Aile*

Giriş

Aileden Eğitime

Aile, kan veya akrabalık bağıyla birbirine bağlı olan, aralarında toplumca belirlenmiş hak ve ödevlere sahip bireylerin oluşturduğu bir kurum, ortak değerleri olan bir gruptur. Genel anlamda aynı soya mensup veya birbirlerine evlilik bağı ile bağlı bulunan kişilerin tümüdür. Daha dar anlamda bir erkek ile kadın ve varsa çocuklarından oluşan toplumun en küçük birimi ve kurumudur. Aile toplumun temelidir. Aile, içinde yaşanılan toplumda, devlete kadar uzanan kurumlar zinciri içinde, diğer kurumların güçlü ve sağlıklı olmasını sağlayan en önemli birimdir. Aileyi farklı ifade eden bilim insanları vardır. Ortak olan taraf ise, bireyin topluma kazandırılmasını sağlayan ve doğuştan üyesi olduğu en küçük gruptur. Aile bireyin hertürlü ihtiyacını karşılamak zorundadır. Bunların içinde toplumun temel değerlerinin benimsetilmesi de vardır. Bu bağlamda aile eğitimin ilk ve en önemli ayağıdır. Bireyler ilk davranışlarını aile ile olan iletişimleriyle kazanırlar. Eğitimin en iyi gerçekleştirileceği yer ailedir. Ailenin bilinçli, tutarlı ve toplumsal değerlere uyumlu olması; bireyin gelişiminde olumlu etki eder.

İnsanoğlu sosyal bir varlıktır. Mükemmeli arayan insanoğlu için çocuk bulunmaz bir cevherdir. Kendisinin başaramadığını yavrusu başarsın, kendi hatalarını o tekrarlamasın ister. Çocuğu hep bir adım önde olsun, hayallerini gerçekleştirsin, umutlarını canlı tutsun, emeklerini boşa çıkarmasın ister. Topluma dahil ettiği yeni bireylerini, en iyisi olmasını arzular. Ne varki herşeyin en iyisine sahip olmasını istediği evladının yetişmesinde birinci derece sorumlu olduğunu bir an bile unutmamalıdır.

Eğitimin Merkezi Olarak Değerler

Toplumun çoğunluğu tarafından kabul edilen ve yaşatılan ilke ve yargılara değer denir. Değerler birey, grup ya da toplum tarafından önem atfedilen, iyi-kötü, istenilen-istenilmeyen, olumlu-olumsuz, beğenilen-beğenilmeyen, arzu

edilen, arzu edilmeyen kabul edilen ve edilmeyen vb. davranışları değerler ile ifade etmek mümkündür. Değerler, insanların bir arada yaşamasını kolaylaştıran, toplumun ulaşmak istediği hedefler, arzu ettiği güzel tutum ve davranışlardır. Toplumdaki ideal olan düşünce ve davranış kalıplarını ortaya koyar. Değerler bilgi, duygu ve davranışlarımızla ilgilidir.

Sosyal bir varlık olan insanoğlu diğer insanlarla çeşitli nedenlerle bir arada yaşamak zorundadır. Toplum olmanın mutlak sonucu yaşanacak iletişim, etkileşim ortak değerlerle sağlanır. Toplumca en faydalı, en iyi, en doğru olarak kabul edilen, birey tarafından içselleştirilen ve davranışlarımıza rehberlik eden ilkelerdir. Genel anlamda toplumun değer yargılarını oluşturan, herkes tarafından kabul gören, davranış ve tutumlar bireylerin değer tercihlerini etkilemekte bireyin yaşantısına yön vermektedir. Bu toplumsal ilke ve kurallar da toplumsal kurumları şekillendirirler. Toplumsal kurumlar ise toplumsal yapının ana bileşenleridir. Zira değerler insanın insanla, insanın nesnelere ve insanın topyekûn topluma ilişkilerine yön veren kuralların özünü oluştururlar. Özetle bireylerce paylaşılan değerler ve ilkeler, toplumun varlığı, devamlılığı ve sağlığı açısından son derece büyük önem taşır bir nevi toplumsal denetim aracı olarak görev yapar.

Soyut bir kavram olan değer somutlaşmasına davranış denir. Değer, hayata bakış açımızı, amaçlarımızı, aldığımız kararları etkileyen; inançlarımızı yansıtan ve prensiplerimizi oluşturan bir tercihtir. Bireyin olumlu ya da olumsuz değerler göstergesi davranışdır. İnsanlar davranışları ile değerlendirilir. Bu yüzden dikkate alınan taraf soyut taraf değil somut taraftır. Değerler eğitimi ölççeği geliştiren Schwart, değer kavramını insanların kendi etrafındaki insanları ve karşılaştıkları olayları değerlendirmek, bunlar karşısında yapacaklarına karar vererek bunu meşru bir duruma getirmek için kullandıkları ölçütlerin bütünü olarak tanımlamaktadır

Değer; bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet, yüksek ve yararlı nitelik; eylemlerin iyi ya da istenilen olarak

yargılandığı standartlardır. Değer kavramı felsefe, psikoloji, sosyoloji başta olmak üzere; matematik, iktisat, dini bilimler ve tarih gibi birçok bilim alanında kullanılmaktadır. Sosyal bilimler açısından değerleri bu kadar önemli kılan insan davranışlarını ele alıyor ve yorumluyor olmasıdır.

Toplumun üzerinde hemfikir olduğu ve uzun bir süreçte oluşan standartlar zaman içerisinde değişim geçirebilmektedir. Değişim ve gelişimin baş döndürdüğü günümüz dünyasında, toplum hayatımızı olumsuz yönde etkileyen birçok unsurun oluştuğunu da görmemiz gerekmektedir. Sosyal, siyasi ve ekonomik ve kültürel alanlarda birçok gelişmeler söz konusuysa, bir ahlaki çöküşün de olduğunu fark etmemiz de aile ve toplum hayatı açısından fayda vardır.

Günümüzde birçok teknolojik gelişmeler olmakta, toplumlar zenginleşmekte, sosyal ve bilimsel ilerlemeler olmaktadır. Bütün bu kalkınma ve gelişmelere rağmen, toplumlarda ahlaki sorunlarda giderek bir artış söz konusudur. Bu sorunlar ise değerler ve eğitimi konusuyla doğrudan ilişkilidir. Bu nedenden dolayıdır ki okulda, ailede ve toplumda değerler ve eğitimi ile ilgili konular gündeme gelmektedir. Özellikle değerlerin eğitimi konusunda aileden sonra okullara da büyük görevler düşmektedir.

Okulda Değerler Eğitimi

Değerler eğitimi faaliyetleri 2011-2012 eğitim öğretim yılında Antalya Valiliği koordinesinde, Antalya Milli Eğitim Müdürlüğü ve Akdeniz Üniversitesi işbirliğinde başlatılmıştır. Akademisyenlerin katılımı ile 7-8 Nisan 2011’de düzenlenen “Eğitim Çalıştayı” ardından, İl Milli Eğitim Müdürlüğünce oluşturulan komisyonlar: Okulöncesi için 7, İlköğretim için 24, Ortaöğretim için 9 ayrı Değer tespiti ve ile başlayan proje Türkiye geneline örnek teşkil etmiştir.

Sosyal, ekonomik ve teknoloji alanında yaşanan hızlı gelişim ve değişimler, toplumların ve bireylerin yaşam biçimini etkilemektedir. Değişen ve dönüşen toplumda ortaya çıkan sorunlara karşı duyarsız kalınmayarak, yaygın eğitim

kapsamından başlayarak toplumsal savrulmayı bir nebze önlemek adına harekete geçirmiştir.

Belirlenen Değerler Eğitiminin Temel Amacı ve Hedefi:

- Öğrencilerimizi, millî, manevi ahlaki ve evrensel değerlere bağlı, sabır ve hoşgörüyü vazgeçilmez bir davranış olarak benimsemiş bireyler olarak topluma kazandırmak, teknoloji alanındaki gelişmelere karşı duyarlılığını koruyan ve takipçisi olan, teknolojiyi bilinçli kullanabilen ve kendini bu alanda geliştirme bilincine sahip bir birey olarak, toplum hayatındaki yerini almasını sağlamak,
- Antalya’da arzulanan Kent Kültürünün oluşturulmasına katkı sağlamak,
- Öğrencilerimizin kendilerine; toplumun ve dünyanın bir parçası olduklarına inandırmak, ailesine, çevresine karşı sorumluluklarını öğrenmelerini sağlamak, yaşadığı toplumda sosyal devlet ve eşitlik ilkesini benimsetmek,
- Özellikle öğrencileri bedeni, zihni, ahlaki, manevi, sosyal ve kültürel nitelikler yönünden geliştirmeyi, demokrasi ve insan haklarına saygılı olmayı, çağımızın gerektirdiği bilgi ve becerilerle donatarak geleceğe hazırlamaktır.

Temel hedef ise: Türk toplumunun geleceği sağlıklı ve sağlam karakterli iyi yetişmiş insanlarla gerçekleşeceği inancıyla; öğrenim çağındaki her çocuğumuzun, değerlerini kazanmış, bu değerleri yaşam biçimine dönüştürme becerisine sahip bireyler olarak yetiştirilmesini sağlamak olarak belirlenmiştir.

Milli Eğitim programlarında değerlerin özellikleri şöyle sıralanmıştır (Aktepe, 2016):

- a) Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen birleştirici olgulardır.
- b) Toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir.
- c) Sadece bilinç değil duygu ve heyecanları da ilgilendiren yargılardır.
- d) Değerler bireyin bilincinde yer alan ve davranışı yönlendiren güdülerdir.
- e) Değerlerin normlardan farkı normlardan daha genel ve soyut bir nitelik taşımasıdır.

Değerlerin özelliklerinden yola çıkarak değerleri öğrenmenin bireye ve topluma faydalarını şöyle belirtebiliriz:

1. Bireylerin doğru yolu bulmasına rehberlik eder.
2. Birey ve toplum hareketlerine yön verir, temelini oluşturur.
3. Bireylerin davranışlarını kontrol eder.
4. Birey kendisi ve başkaları hakkında karar verirken beklentileri bilir ve ona göre karar verir.
5. Birey iyi ve kötüyü, doğru ve yanlış ayırt eder.
6. Bireyin ideal duygu ve düşünceye ulaşması için ona yol gösterir.
7. Toplum hayatının mevcudiyetini korur, işleyişini belirler, devamlılığını temin eder.
8. Toplumdaki çirkin düşünce ve davranışların aksine güzel düşünce ve davranışların yaygınlaşmasını sağlar.

Değerleri belli başlıklar altında gruplamak mümkündür. Buna göre:

1. **Milli değerler:** Vatanseverlik, bağımsızlık, birlik ve kültürünü yaşatmak.
2. **Dini değerler:** Allaha inanmak, iffetli olmak, sadelik, tutumluluk, sabır, aileye bağlılık, cömertlik, alçakgönüllülük ve güvenilirlik.
3. **Evrensel değerler:** Barış, mutluluk, temizlik, sağlık, sorumluluk, estetik, dürüstlük, özgürlük, saygı, sevgi, adalet ve bilimsellik.
4. **İnsani değerler:** Anlayış, iyilik, duyarlılık, yardımseverlik, empati, fedakârlık, paylaşma, merhamet, hoşgörü ve vefa.
5. **Bireysel değerler:** Öz saygı, öz güven, öz denetim, açık fikirlilik ve gayretli olmak
6. **Toplumsal değerler:** Misafirperverlik, dayanışma, işbirliği ve çalışkanlık.

Değerler ile ilgili kaygı ve çözüme yönelik çalışmalar bununla sınırlı olmayıp geçmişten günümüze farklı kavramla da açıklansa birçok çalışma vardır. Toplumsal değişim ve dönüşümün hızlı olduğu dönemlerde daha yoğun olmakla birlikte her dönem bu tür çalışmalara rastlanmaktadır.

İslami dönem Türk edebiyatının ilk eserlerinden olan *Kutadgu Bilig*, içerisinde yer alan değerler açısından oldukça önemli bir başyapıttır. Eserin türü siyasetnamedir Eserimizde yer alan değerlere bakıldığında ulaşılmaması hedeflenen nihai amacın "ideal devlet" olduğu açıktır; ancak bu devleti kuracak, oluşturacak ve yaşatacak "ideal insan"a ve "ideal toplum"a da ihtiyaç duyulacağından bu alanda da bilgilere yer verilmiştir. Bu da göstermektedir ki ideal olanın inşası için her dönem çalışmalar yürütülmüştür. Belki bu çalışmalar sayesinde, şikâyetler olsa da yaşanılabilinen bir dünyaya var. Her dönem olduğu gibi bu dönemde zamanın problemlerine çözüm üreterek, yarınlara daha yaşanabilir bir toplum bırakmalıdır. Zira değerler eğitimi amacı ideal toplumu oluşturmaktır.

Ailede Değerler Eğitimi

Değerler bilgi, duygu ve davranışlarımızla doğrudan ilgilidir. Eğitim kurumlarında verilen değerler eğitiminin sağlıklı bir sonuca ulaşabilmesi de yine ailenin bu değerlere sahip çıkması; örnek olarak yaşantısı ile gösterebilmesiyle mümkün olacaktır. Aile yeni bireyine soyut kavramları anlatmak ziyade, yaşantısı ile somut olarak iyi ve güzel olanı göstermesi, sonra davranışın amacının açıklanması daha etkileyici olacaktır. Unutulmamalıdır ki çocuk anne ve babasının ayak izlerini takip eder. Bu bilinçle her an gözlemlendiğinin farkında olarak davranışlarına dikkat etmelidir. (İsra Suresi 17/24) “ *Rabbim! Onlar küçükken bana nasıl terbiye ettilerse, sende şimdi onlara öyle merhamet et*” unutmadan sorumluluk bilinciyle aile bireylerini yetiştirmek dinin de bir emridir.

Zamanın akışı, değişen dünya koşulları karşısında yetersiz kalan tüm yapılar gibi; ailede değişimi yakalayamaz, kendisini güncelleyemez ise kuşaklar arası kopuş başlar, aile formasyonu hızla bozulur. Toplumun en önemli yapısı olan ailede bozulma başlarsa, toplum birçok noktadan çöküntüye uğrar.

“*Aile toplumun özüdür, onu tahribe yönelen her şey toplumun tahribine yönelmiş demektir.*” (Samuel Butler)

Aile baş döndürücü değişim karşısında, tam olarak farkına varılamayan birçok risk yaşamın bir parçası olurken, aile kurumu yeni durumlara karşı mücadelede yetersiz kalmaktadır. (Aktepe, 2016) Toplumların değişmesinde “önce değer yargıları değişir” sonra her şey değişmeye başlar, öyle ki bir süre sonra kendinizi bile tanıyamaz olursunuz. Toplumda herkesin yakındığı “güvensizlik, sevgisizlik, yalancılık, birbirini ezme, üstün olma hırsı, insan kullanma, aşırı tüketicilik, ikiyüzlülük, göstermecilik, paraya ve mala tapmacılık” bütünüyle insanlık değerlerinin yitirilmesinin sonucunda oluşur.. Sonuç olarak ailede, okulda ve toplumda yaşanan “değer yitimi” veya “kaybedilen değerler” toplumda bugün yaşanan sosyal sorunların temel sebebidir. Bu nedenle “değerler eğitimi” konusunu yeniden ele almak ve önemsemek gerekmektedir. Çocuklarımıza güvenli bir gelecek hazırlamak için “değerlerin eğitimini” alanında ciddi çalışmalar yapılması zorunludur.

Değerler eğitimi, hedeflenen toplum inşa çalışmalarının bir bütünüdür. Reklamdan sinemaya görsel, romandan şiire, sokak oyunundan olimpiyata her dalda etkinliğin bir değer algısı, harekât önceliği vardır.

“Başarılı bir insan olmaya çalışmayın, değerli bir insan olmaya çalışın. Başarılı bir insan, hayattan verdiğiinden fazlasını alır; değerli bir insan ise, hayattan aldığından fazlasını verir.” (Albert Einstein)

Toplumun maruz kaldığı bu durum karşısında, meseleye bir takım öncülerin sahip çıktığını görürüz. (Senemoğlu, 2001) Ahlaki gelişim kuramlarında belirtilen, kendini gerçekleştirme olarak ifade edebileceğimiz; *gelenek sonrası düzey* aşamasına ulaşan bireyler ancak yaşanan sorunların çözümüne yönelik çalışmaları yürütürler. *“Kalbi eğitmeden akli eğitmek, eğitim değildir. Vicdanlı olmadan bilgi sahibi olmak tehlikelidir.” (Aristoteles)* Bu çalışmalar tarihin her döneminde vardır. Bilgi ile vicdanın siyam fikir olarak birlikte kullanılmasından anlayabiliyoruz. Günümüzde de bu alanda başarılı çalışmalar yürütülmektedir. Geleceğin inşası için yapılan bu çalışmalar sosyal

paydaşlar aracılığı ile koordineli bir şekilde yürütülmesi başarı oranını arttıracaktır.

Eğitimin üçayağı vardır. Bunlar okul, aile ve sosyal çevredir. Değerler eğitimi, eğitim kurumlarında farkındalık etkinliği ve ödüllendirme ile pekiştirilerek tamamlayıcı ve formal olarak verilmeye devam edilmelidir. Okulda verilen eğitimin istenilen sonucu vermediği ortadadır. Yetersizlik nedenleri olarak (Aktepe, 2016):

1. Okulların fizikî koşul, teknolojik imkân ve personel yetersizliği sorunu
2. Okul paydaşlarının ilgisizliği sorunu
3. Okul kurallarının geçersiz kılma sorunu
4. Liyakatin önüne geçen siyasi karar ve unsurları sorunu
5. Değerlerin yitirilmesi ve sorunu
6. Öğretmenlerin değersizleştirilmesi sorunu
7. Öğrencilerin yetişme farklılıklarından doğan sorun
8. Öğrencileri yeteneklerine göre yönlendirme sorunu
9. Sınavlara endeksli bir öğretimin yürütülmesi sorunu
10. Okul yönetiminin okul bütçesi oluşturmada yaşadığı zorluklar ve buna bağlı yapacakları çalışmaları planlayamama sorunu.

Bu şartların ortadan kaldırılması durumunda bile, aile temel eğitimi; sosyal çevrede pekiştirme görevini yerine getirmediği sürece istenilen başarının sağlanabilmesi imkânsızdır.

Bütün bireyler bir aileye sahip olarak gelmedikleri gibi bazıları da yaşamın ilk zamanlarında aile birliği ya da tamamen ailelerini kaybetmekte. Bunların durumu daha da güçleşmekte, onlar için ayrı çalışmalar yürütülmekte ve yürütülmeye devam edilmelidir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Diyanet İşleri Başkanlığı arasında yapılan protokol kapsamında yirmi başlıkta, çocukların yaşadığı: Çocuk Destek Merkezleri, Çocuk Evleri ve Çocuk Evleri Sitesi olarak yürütülen hizmet birimlerinde alanında uzmanlar tarafından verilmeye başlandı. Bu birimlerdeki çocukların hassasiyetleri nedeniyle daha dikkatli bir süreç

yürütülmesi elzemdir. Bu hizmet geç kalmakla birlikte büyük bir toplumsal yarayı sarmaya çalışmaktadır.(Aktepe, 2016)

Çocukların değer eğitimi sürecinin başarıya ulaşması için ailelerin de bu sürece katkı sağlamasıyla mümkün olabilecektir. Ailelerin hazırlanacak olan değer eğitimi programında sürece dâhil edilmesi ve katkı sağlaması önemsenmelidir. Bireylerin ana şekillendiricisi ailedir. Dudaklara sinen bir değerler eğitimi yerine söylemleri içselleştirmiş, örnek uygulamaları ailesinde gören, gözlere hitap eden bir aile ortamı ile değerler eğitimi başarıya ulaşır.

Değerler eğitimi sürecinin başarıya ulaşması için şu konulara dikkat edilmelidir:

- Aileler, değerler eğitimi konusunda farkındalık yaratmaları için bilgilendirilmelidir.
- Ailelerin değerlerin eğitimi programının hazırlanmasında aktif olarak yer alması sağlanmalıdır.
- Okulda hazırlanacak olan değerler eğitimi programına öğretmenler dâhil edilmelidir. Öğretmenler değer eğitiminin ve öneminin farkına varması sağlanmalı, değer öğretim stratejileri hakkında kurslar ve seminerler yoluyla bilinçlendirilmelidir.
- “Okuldaki değerler eğitimi programına” paralel olarak ailelere yönelik olarak “Ailede değerler eğitimi programı” hazırlanmalıdır.
- Öğretmen ve ailelerin hazırlanan bu programı özümsemeleri kurs ve seminerler yoluyla sağlanmalıdır.
- Öğretmenlerin ve ailelerin “değerler eğitimi öğretim stratejilerini” bilmesi bu sürecin başarıya ulaşması açısından önemlidir.
- Değerlerin eğitiminde kullanılmak üzere ayrıntısıyla değerleri ele alan etkinlik örneklerinin sunulduğu kaynak kitap, eğitsel film, örnek hikâye, yaşantılardan örnek olaylar, animasyonlar, cd vs. kullanılması için gerekli olan çalışmalar yapılmalıdır.

- Üniversitelerin eğitim fakültelerinde “değerler eğitimi” dersinin zorunlu veya olamıyorsa seçmeli olarak okutulması sağlanmalıdır.
- Okul müfredatında “değerler ve eğitimi” ismiyle zorunlu olamıyorsa seçmeli de olsa bağımsız bir ders olmalıdır. Aile içerisinde ve okulda çocuklara öğretilmesi gereken değerleri şöyle sıralayabiliriz:

Sorumluluk	Saygı	Sevgi	Adalet	Mutluluk
Dürüstlük	Hoşgörü	İyilik	Sadelik	Özgürlük
Estetik	Birlik	Misafirperverlik	Fedakârlık	Öz Saygı
Vefalılık	İş Birliği	Paylaşma	Sabır	Anlayış
Barış	Çalışkanlık	Yardımsverlik	Cömertlik	Açık fikirlilik
Bilimsellik	Alçakgönüllülük	Temizlik	Güvenirlilik	İffetli olmak
Öz denetim	Allaha inanmak	Tutumluluk	Duyarlılık	Sağlık
Vatanseverlik	Aileye bağlılık	Dayanışma	Azimli olmak	Empati
Merhamet	Bağımsızlık	Öz güven	Kültürünü yaşatmak	

Geleceğin toplumunu inşa sürecinde, istenilen başarıya ulaşılabilmesi için yukarıda belirtilen önerilere ek olarak:

1. Değerler eğitimine, aile birliğinin kurulduğu il günden başlanmalıdır. Birey dünyaya gelmeden ona sağlıklı bir ortam hazırlanması gerekmektedir. Bu kapsamda, Diyanet İşleri Başkanlığının yayınları arasında olan; aile konulu çalışmalar, psikolojik ve sosyolojik açılardan zenginleştirilerek “Aile Rehberi” olarak ücretsiz bir şekilde evlilik birliğinin kuruluşu anda verilmelidir.
2. Bireyin dünyaya gelişi ile birlikte, Sağlık Bakanlığı çalışanlarınca geliştirilecek “Takip Formu” ile nesnel ölçümlenmeler yapılırken bir taraftan aileye

kılavuzluk ederek kuşaklar arası olumsuz geçişler ve çevre faktörleri en aza indirilmelidir. Yasal zemin oluşturularak, her türlü istismar ve ihmalin önüne geçilmelidir. Bu dönem gelişmede kritik dönem olduğu için daha fazla özen gösterilmelidir. (Kişilik gelişimi büyük oranda 6 yaşına kadar tamamlanmaktadır. Bu kritik dönem en sağlıklı şekilde tamamlanması hayati önem arz etmektedir.)

3. Eğitim çağına gelen birey takip formuyla okula kaydı yapılmalı, rehberlik servisinde bu alandaki takip ve rehberlik hizmeti sürdürülmelidir.

Bu süreçte azami dikkat edilmesi gereken, kırmızıçizgi ise özel hayatın gizliliği ve fişleme gibi bir algıya sebebiyet vermemek olmalıdır.

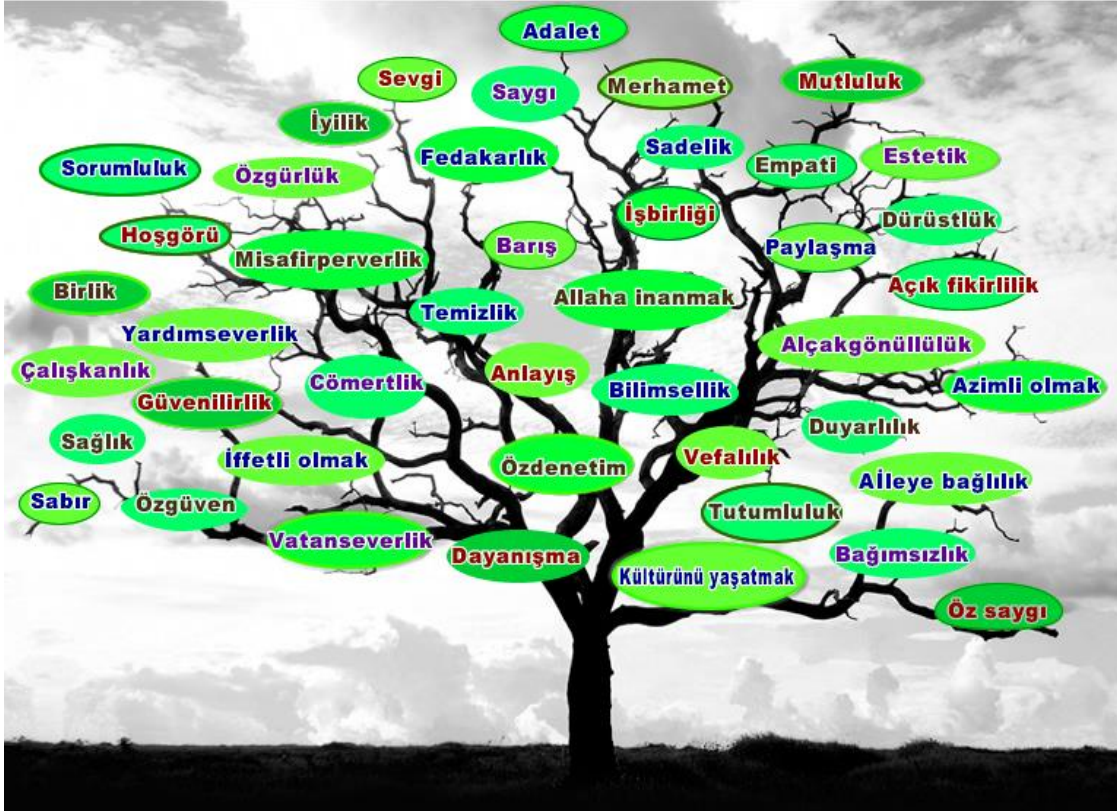
Yarın çok geç olmadan, pişmanlıklar artmadan bir noktadan başlamak gerekmektedir. Bilgi çağının çocukları ilgisizlikten kendilerini değersiz olarak, kalabalıklar içinde yalnız hissetmesinler. Her geçen dakika bilgiyle ilimle irfanla ağaran ufuklar gibi yeşeren ormanlar gibi ışık olsunlar yarınlara güneş olup doğsunlar karanlıklara... Bilginin üretime dönüşmesi, değerlerimizin daha değerlenmesi için değerlerimize değer katalım. Gelin birlikte inşa edelim bilgi toplumunu.

Sahip olduklarımız ellerimizin arasından kayıp gitmesin!

Değer ver ki değer bulasın!!!

EN DEĞERLİMİZE DEĞERLER EĞİTİMİ

KAYNAKLAR

Aktepe, V. (2016), Ailede Değerler Eğitimi ve Program İhtiyacı,(Bildiri /Yayınlanmış Makale) Pegem Akademi, Ankara, s. 78-90.

Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğü (2011). *Değerler Eğitimi*, Antalya.

Aydın, M.Z. (2014), Çocuğun Eğitiminde Ailenin Önemi, Somuncu Baba Dergisi, Sayı 168, s. 49-51

Demirutku, K. (2017), Değerlerin Edinilmesinde Ailenin Rolü, Ankara

Diyamet İşleri Başkanlığı Yayınları, (2016), Aile Olmak, Ankara, s.63-69.

Sağlam, İ. (2017), Bir Değer ve Eğitim Merkezi Olarak Aile, Pegem Akademi, Ankara, s. 4-44.

Senemoğlu, N. (2001), Gelişim ve Öğrenme, Gazi Yayınları, Ankara, s. 67-76

Şen, M- Kalkan, A.F. (2017), Kutadgu Bilig'de Değerler Eğitimi Çerçevesinde İdeal İnsan, (II. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatları Öğretimi Sempozyumu Bildirileri), Ankara, s.401-420.

Turan, R. - Ulısoy, K. (2016), Farklı Yönleriyle Değerler Eğitim, 2. Baskı, Pegem Akademi, Ankara, s. 4.

AİLE İÇİ İLETİŞİMDE BEN DİLİ VE EMPATİ

Katılımcılar: Beyza IŞIK (Hazırlık Sınıfı Öğrencisi)

Halil IŞIK (Baba)

Danışman Öğretmen: Mehmet ÖTGEN

Okul Müdürü: Mehmet ÖTGEN

Neriman Erol Yılmaz Sosyal Bilimler Lisesi, Antalya

ÖZET

İletişim bireylerin karşısındaki insana hissettikleri duygu ve düşüncelerini aktarmasıdır. İnsan ilişkilerinin temelini iletişim oluşturur. İletişim iki insan arasında gerçekleşen bir düşünce aktarım süreci olarak da değerlendirilebilir. Çağdaş bir toplum olabilmenin temellerini atan iletişim sağlıklı bir yolla kurulursa birçok sorunu da tartışmaya sebep vermeden çözüme ulaştırır. İletişim özellikle toplumumuzun en önemli yapı taşlarından olan aile içerisinde de önemlidir. Aile içerisinde anne, baba ve çocuk arasındaki iletişim genellikle yanlış bir biçimde kurulmakta, aile içindeki duygusal bağ zedelenmekte ve bu durum birçok ailenin dağılmasına sebep olmaktadır. Özellikle anne-baba ve çocuk arasındaki ilişki oldukça sarsıntılı bir yol izler. Bazı iletişim engelleri iletişimlerin daha sağlıklı yoldan kurulmasına sebep olur. Emir vermek, tehdit etmek, yargılamak ve lakap takmak ise bunlardan sadece birkaçıdır. Bu engeller iletişimi gözle görülebilecek derecede zedeler ve çocuğun üzerinde bir takım olumsuz etkilerle; korku, özgüven eksikliği, aşağılanma vb. duygular oluşturabilir. Çocuk ailesine karşı tavır alıp iletişimi keser, kendisini değersiz hisseder ve sorunlarını görmezden gelir.

İletişim kadar bir diğer önemli kavram dinlemedir. Dinleme anlamının anahtarıdır. Dinleme kendi içinde ikiye ayrılmaktadır:

1-Edilgin Dinleme: Dinliyormuş gibi görünme,

1-Etkin Dinleme-Aktif dinleme.

Empati ise iletişimde bir diğer önemli kavramdır. Kısacası karşıdaki kişinin yerine kendini koyma ve de bunu yansıtması diyebiliriz. Aslında bir çok sorunu biz empatik tepkiler vererek çözebiliriz. Ancak kalıplar ve alışkanlıklar bizi maalesef bunu yapmamızı engellemektedir. Bun engellerden en çok kullandığımız yöntem olan ; ‘‘Sen Dili İletişim’’ dir. Tamamen bir durum ve olay karşısında, karşı tarafı suçlayıcı ve benmerkezci bir iletişim yöntemidir. Bu iletişim tarzı yerine empatik bir iletişim tarzı olan ‘‘Ben Dili İletişim’’ tarzı kullanılmış olsa kişi kendi duygu ve düşüncelerini karşı tarafı incitmeden, kırmadan söyleyecek birçok problemlerin çözümü kolaylaşacaktır. Kişi ‘‘Ben Dili İletişim’’ tarzı ile kendini de doğru bir şekilde ifade edecektir.

İLETİŞİMİN TANIMI

İletişim bireylerin karşısındaki insana hissettikleri duygu ve düşüncelerini aktarmasıdır. İnsan ilişkilerinin temelini iletişim oluşturur. İletişim iki insan arasında gerçekleşen bir düşünce aktarım süreci olarak da değerlendirilebilir. Son yıllarda oldukça çok kullanılan bir terimdir. İletişim hakkında yapılan birçok tanım vardır. Bu tanımlardan bazıları;

-İletişim dil kullanarak ya da kullanmaksızın insanlar arasındaki duygu düşünce ve yaşantıların ifade edilme yöntemidir (Dönmez 1986).

- Kişiler arasında duygu düşüncelerin birbirleriyle kolay yönden karşılıklı olarak paylaşılmasıdır.

-İletişim, vericiden alıcıya gönderilen bilgi veya haber sürecidir (Gökçe 1993).

-Tüm bu tanımlardan hareketle iletişim; bir bağlamda karşılıklı etkileşme sürecidir diyebiliriz.

İLETİŞİMİN ÖNEMİ

İletişimin insan hayatında oldukça fazla önemi vardır. Özellikle aile içerisinde sağladığı düşünce aktarımını çok önemlidir. İnsanlar günlük yaşadıkları engelleri çözmek için iletişimi kullanırlar. Çağdaş bir toplum olabilmenin temellerini atan iletişim sağlıklı bir yolla kurulursa birçok sorunu da tartışmaya sebep vermeden çözüme ulaştırır ve bir düşünce alışverişini sağlar. Fakat sağlıklı bir iletişimin kurulmadığı ortamlarda mevcut olan sorun çözülemeyip aksine çatışmaya neden olabilir. Bu nedenle herkese karşı eşit hakların tanınması için bireylerde sağlıklı iletişim becerileri geliştirilebilir. Aksi takdirde sağlıklı iletişim birey üzerinde olumsuz bir etki bırakabilir. Sağlıklı iletişim kurmak için önemli bir nokta ise iletişim engellerini aşarak iletişim kurabilmektir. Böylece daha medeni bir karaktere sahip olunabilir.

İletişimi etkin kullanabilenler, kendilerinin dünya deneyimleri ve dünyanın onlar üzerindeki deneyimlerini değiştirebilir.

Neale Donald Walsch

İLETİŞİM ENGELLERİ

İletişim engelleri iletişimlerin daha sağlıklı yoldan kurulmasına sebep olur. Toplumda aile içinde kurulan sağlıklı iletişimin nedenlerinden biri olarak da sayabiliriz. Bu engeller aile içerisindeki iletişimi gözle görülebilecek derecede zedeler ve tarafların birbirine kırılmasına neden olur. Emir vermek, alay etmek, konuyu değiştirmek ve yargılamak bunlardan birkaçıdır.

Sıklıkla yapılan bu iletişim engelleri konusunda bilgi sahibi olmak ve bunları uygulamamaya çalışmak bireyin hep kendi sağlığı için olumlu sonuçlara sahiptir hem de kişiler arası ilişkilerdeki çatışmaların azalması için önemlidir. (Psk. İlkten Çetin)

-Karşımızdaki kişinin bize daha çok şey anlatmasını kendisinin dinlendiğini hissetmesini karşılıklı olarak iletişim kurmayı ve en önemlisi de karşımızdakinin kendi sorunlarına kendi çözümlerini bulmasını istiyorsak bu iletişim engellerini tanıyarak mümkün olduğunca kaçınmak gerekiyor. (Uzm. Psk. Serhan Türktan)

İletişim engellerinden birkaç örnek vermek gerekirse;

1. Emir Vermek

“Ödevlerini yapacaksın” “Ödevlerini yapmak zorundasın.” gibi ifadeler yerinde anne ve babaların çocuklarına karşı daha nazik ve anlayışlı olduklarını gösterecek şekilde bir üslup takınması daha uygun olabilir.

2. Alay Etmek

“Bebek gibisin “ veya “Aptal” gibi aşağılayıcı ifadeler kullanılmamalıdır. Kullanıldığı takdirde bu ifadeler çocuğun kendisini değersiz hissetmesine sebebiyet verebilir.

3. Yargılamak

“Bu çok çocukça...” “Sen ne anlarsın” gibi ifadeler ise kullanılması oldukça yanlıştır. Bu ifadelerdeki yargılayıcı tutum yerine daha çok empati kurabilen bir tutum sergilemek çocuğun özgüvenini sarsmayacak en güvenli yoldur.

4. Konuyu Değiştirmek

“Boşver”, “Aldırma”, “Unut gitsin” gibi ifadeler kullanılmamalıdır. Bu ifadeler çocuğa kendini hiçbir becerisi yokmuş gibi hissettirebilir ve sorunlarını çözme kabiliyeti olmadığını düşündürtebilir.

İletişim Engellerinin Çocuk Üzerinde Etkileri

-Korku, özgüven eksikliği ve aşağılanma oluşturabilir.

-Anne babaya karşı olan iletişim kurmaktan kaçınabilir.

-Kendini değersiz hissedebilir.

- Sorunlarını görmezden gelebilir.
- Her konuda kendisini savunma gereksinimi duyar.
- Aile bireylerinin eksik yönlerini arayıp eleştirmesine neden olabilir.
- Öz saygısını yitirebilir.
- Sorulan soruları geçiştirebilir.
- Yaşadığı sorunları ailesinden saklayabilir.

Anne-Baba-Çocuk İletişimini Kolaylaştıran Etmenler

Anne ve baba çocuğun gelişimi sürecinde en önemli etkenlerdir. Ailede öğrenilen değerler hayat boyunca tecrübelenen ilk eğitimidir. Bir ebeveyn çocuğunu sağlıklı iletişim becerilerine sahip olarak yetiştiriyorsa çocuk büyüyüp kendi ailesinde olduğunda kendi çocuğunu da sağlıklı bir iletişim yoluyla yetiştirir ve bu böyle nesillerce gidebilir. Bunun sonucunda da daha bilinçli bir toplum olma yolunda büyük adımlar atılabilir ve iletişimi şu an verilenden daha fazla önem verilebilir.

DİNLEME

İletişim kelimesi akla gelindiğinde ilk düşünülenlerden biri iletişimin konuşmaktan ibaret olduğudur. Fakat iletişim kurarken konuşmanın yanı sıra dinlemek de oldukça önemlidir. Ailelerin çocuklarıyla etkili bir iletişim kurması için dinleme önem vermeleri gerekir. Anne babanın çocuklarını dinlemesi çocuklarının sorunlarının çözülmesini daha da kolaylaştırabilir. Ayrıca dinlemek çocuğa kendisini özel olduğunu düşündürür. Ona “Sen değerlisin” , “Sen önemlisin “ gibi mesajlar iletir.

-Dinlemek ilişkilerimizin can damarıdır ve aslında konuşmaktan zordur. Konuşurken sadece aklımızda olanı, bildiğimizi düşünerek aktarırız. Dinlerken

ise kendimizi düşüncelerimizden, zihin fısıltılarımızdan uzak tutup sadece söylenenin üzerinde yoğunlaşmamız gerekir (Yılmaz Ulusoy).

1.Edilgin Dinleme

Edilgin dinleme dinleyicinin sözlü olarak paylaşım yapmayıp konuşmacıyı dinlediğine dair kabul edildiğini duyumsatan ve daha fazla paylaşım yapmasını sağlayan dinleme biçimidir. Edilgin dinleme aile içerisinde güçlü bir iletişim bağı oluşturmak için kullanılabilir. Anne ve babanın çocuğunu bu şekilde dinlemesi çocuğun kendi öz saygısını olumlu yönde geliştirmesini ve sorunlarını kendi başına çözebilmesini sağlar. Fakat dinlenmediğini düşünen çocuk sevildiğini hissetmez ve konuşmak istemez. Edilgin dinlemede sağlanan sessizlik çocuğa kendisinin dinlendiğini hissettirir ve konuşmasına devam etmek için destekler. Sessizlik çocuğa “Seni anlayabiliyorum.” “Duygularını öğrenmek istiyorum.” gibi anlamlar yükleyebilir. Fakat sessizlik çok sık tekrarlandığında çocuk dinlenmediğini düşünebilir. Böyle durumlarda anne babalar çocuklarını dikkatle dinlediklerini belirtmek için “onay” veya “kabul” ifadeleri kullanırlar. Bu ifadeler “kafa sallama” ya da “gülümseme” olarak sözsüz kullanıldığı gibi “Anlıyorum” , “Dinliyorum” ifadeleriyle sözlü olarak da kullanılabilir. Kabul tepkileri çocuğun daha rahat konuşmasına imkân sağlar. Böylece çocuk kendisine saygı duyulduğunu hisseder.

2.Etkin (Fiziki) Dinleme

Etkin dinleme edilgin dinlemenin aksine daha fazla sözlü paylaşım içeren dinleme biçimidir. Etkin dinlemede konuşana dönüt olarak göz teması kurulur ve konunun özüne yönelik sorular sorulur. Aile içerisinde kullanılan etkin dinlemede bacağı sallamak ya da başka bir şeyle meşgul olmak çocuğun dikkatini dağıtır ve önemsenmediğini hissettirir ve etkili bir iletişimin gelişmesini engeller. Bunlara yol açmamak için ailelerin çocuklarını dinlerken onların elini tutması ya da onlara sarılması aradaki iletişimi olumlu yönde pekiştirebilir. Hatta bu tarz

sevgi gösterileri zaman zaman saatlerce yapılan konuşmanın önüne geçip iletişimi güçlendirebiliyor.

Konuşan kişi, ne şekilde konuşursa konuşsun, dinleyeciler kendisini dinlemedikleri takdirde mesajını alamazlar. Konuşmacının söylediklerini anlamak ve yorumlamak ise, dinleyiciler tarafından dikkat ile dinlemeyi gerektirir.

(Psk. İlkten Çetin)

İletişim aslında kendini nasıl ifade etmekten değil, karşımızdakini nasıl dinlediğimizden başlayan süreç.

(Psk. Ural Nadir)

Etkin Dinlemenin Faydaları

- Karşısındakine konuşma becerisi sağlar.
- Olumsuz durumları konuşma fırsatı verir.
- Sorununu anlatan kişi anlaşılmanın verdiği rahatlığı taşır.
- Dürüst bir iletişim oluşturur.
- Dinlenen kişi dinleyip empati kurmayı öğrenir.

EMPATİ

Empati başka birinin içinde bulunduğu durumu ya da davranışı içselleştirerek anlamaya çalışmaktır. Bir kişiyle tartışma içerisindeyken biri diğerinin haksız fakat kendinin haklı olduğunu düşünülür. Fakat bu düşünce her tartışma içerisinde bir haksızın olamayacağı gibi, olaya karşı tarafın baktığı gibi bakmadığımızın göstergesi olabilir. Empati ile ilgili yapılmış birkaç yoruma bakacak olursak;

İnsanın ruhunun sırlarını çözmeye çalışan psikoloji ilminin, en sevdiğim kavramı "empati"dir. İletişim hangi boyutta olursa olsun, empati ile yaklaştığımız zaman anlayışlı olmaya başlarsınız. (Kahraman Tazeoğlu)

Ailede Empati

Ailede iletişim sırasında bireylerin birbirlerini empati kurarak anlaması iletişimin daha samimi olmasına yardımcı olabilecek bir etkidir. Anne babanın çocuklarının sorunlarını empati yoluyla içselleştirerek anlaması sorunu daha çözülebilir bir hale getirir ve çocuk kendisini anne babasına daha yakın hisseder. Çocuk ailesinin sorunlarında onun yanında olup bir çözüm yolu arayacaklarını düşünür. Aile bağları kuvvetlenir. Anne ve baba çocuklarının duygularını önemser.

BEN DİLİ

Ben dili, yapılması istenmeyen bir davranışın karşıdaki kişiyi nasıl etkilediğinin açıklandığı dürüst bir ifadedir. Ben dili kullanıldığında iletişim daha da güçlenir. Aile içerisinde kullanılan ben dili ailedeki tüm bireylerin duygu birikimi yapmasını engeller ve nefret, öfke ya da kızgınlık gibi duyguları uzak tutar. Çocuğun benlik duygusunu sarsmaz ve bencil bir birey olmaktan uzak tutar. Çocuk ailesine yaşadığı bir sorundan bahsederken daha rahat olur ve sorununu anlatmaktan endişe duymaz. Örneğin; çocuğun annesi işten yorgun gelmiştir fakat çocuk oynamak istemektedir. Anne bu durumda “ Git Başımdan, seninle uğraşamam “ demek yerine “Bugün yorgunum, dinlenmek istiyorum “ şeklinde ben dili kullanılmalıdır. Böylece çocuk anne babasını yaşadığı duyguları anlayacaktır.

Çocuğunuza güvenin; onda sınırlar ve sorumluluk bilinci geliştirmenin tek yolu, ona güvenmekten geçer. Ona güvenin ve onunla sürekli iletişim içinde olun. (Turgay KESKİN/Montessori Yöntemiyle Kendine Güvenen Çocuk Yetiştirmek)

Etkili bir ben dili üç ögeyi içermelidir. Bunlar;

1.Kabul edilmeyen ya da hatalı olan davranışı yargılamadan açıklanması.

“ Uyardığım halde yüksek sesle müzik dinlediğinde...” (dikkate alınmadığımda üzülüyorum)

“ İnsanlara karşı saygısız davrandığımda...”(canım sıkılıyor, rahatsız oluyorum)

“ Geç saatlere kadar bilgisayar oynadığım zaman..” (Hoşlanmıyorum)

2.Kabul edilmeyen ya da hatalı olan davranışın anne baba üzerindeki etkisinin söylenmesi.

“ Yorgunum.” (Çok yüksek sesle konuştuğum zaman rahatsız oluyorum)

“ Dinlenmeye ihtiyacım var.” (Bugün gezmek istemiyorum)

“ İşimi yapmama engel oluyorsun.” (Etrafta dolaştığım için)

3.Kabul edilmeyen ya da hatalı olan davranışın anne babada yarattığı duyguları ifade etmesi.

“ Üzülüyorum.”

“ Hoşlanmıyorum.”

“ Rahatsız oluyorum.”

SEN DİLİ

Sen dili iletişimi engeller ve kızgınlık belirtmek için kullanılan yargılayıcı bir dil çeşididir. Sen dili ben dilinin aksine suçlayan ve aşağılayan bir tutum sergiler. Aile içerisinde anne ve baba çocuğuna karşı sen dilini kullanmamalıdır. Sen dili doğrudan çocuğun kişiliğine yöneliktir ve çocuğun benlik saygısını zedeleyip öfke, nefret gibi duyguları oluşturur. Bu ise ilerde saldırgan ve çekingen bireyler oluşturabilir. Çocuk hakkında kullanılan lakaplar da çocuk tarafından ciddiye alınabilir ve değersiz olduğunu hissettirip toplum içerisinde kendisini pasif gösterir. Sen dilinde olumsuz davranış açık ve net şekilde belirtilemediği

için çocuk hangi davranışının yanlış olduğunu saptayamaz ve davranışını düzeltemeyerek aynı davranışı uygulamaya devam eder.

Örnek:

“ Niye ödevlerini yapmadın? ”

“ Bir işi de becer artık! ”

“ Notların neden yüksek değil? ”

“ Odanı topla! ”

“Bıktım artık senden!”

“Senin için saçımı süpürge ettim!”

“Kaç defa söyledim, ışığı açık bırakma diye! ”

“Bir daha bunu yaparsan karışmam bak! ”

“Kardeşini örnek al bir. O senden daha iyi”

“Geri zekâlı mısın? Niye çözemedin bu soruyu ?”

“Dilimde tüy bitti. Söylediklerim bir kulağından giriyor diğerinden çıkıyor! ”

SONUÇ

Ebeveynler çocuklarını anlayarak dinlemeli ve çocuğa önemli olduğunu, aciz olmadığını hissettirmelidir. Dinlemenin yanı sıra ona bir birey olarak bakılmalı, yaşadığı olaylarla ilgili yargılamadan empati kurabilmelidir. Anne ve babaların yaptığı temel yanlışlardan biri “sen dilini” kullanmaktır. Sen Dili söylemlerin sürekli ikinci şahsa göre çekimlendiği karşımızdaki kişiyi suçlayan ve aşağılayan bir iletişim modelidir. Dolayısıyla sen dili çocuğun kişiliğine yargı bildirir ve bu dil çocuğun davranışlarını düzeltmenin aksine çocuğu bir bilinmezliğe sürükler. Zekasının seviyesine göre kullanılan argo kelimeler ise onu

daha çok sarsar ve onda onulmaz yaralar oluşturabilir. Onuru kırıldığı için karşısındakine yönelik sert bir tutum sergiler ardından despotça karşılık vermeye başlar. Bu iletişim çocuğa değersiz olduğunu hissettirir. Bazı kullanılan argo kelimeler ise çocuğun kendi öz saygısını kaybetmesine sebep olur.

“Sen dili” yerine “ben dili” tercih edilirse aile içindeki iletişim daha sağlam olacaktır. Ben dili söylemin sürekli birinci tekil şahsa göre çekimlendiği ve empatiyi ön plana alan bir iletişim modelidir. Bu bakımdan “ben dili”nde, “sen dili”nde olanın aksine yargılayıcı ve suçlayıcı bir tutum sergilenmez. Sağlıklı iletişim anlamında “ben dili” kullanmanın hem anne-babaya hem de çocuğa karşı yararı vardır. Ben dili ailedeki öfke, kızgınlık gibi duygu birikimlerini önler; kişiyi empati yapmaya yöneltir; çocuğun benlik saygısını sarsmaz ve bencil bir birey olmaktan uzak tutar, duygularını ifade etmesine kolaylık sağlar, ailesinden sır saklamaya gerek duymaz, kendisini daha sorumlu hisseder. Fakat ben dili kullanırken de dikkat edilmesi gereken noktalar vardır. Ben dilini kullanırken karşı taraftaki kişiye gerçek duygularımızı ifade edip bu duyguların içerisinde hiçbir öfke ya da kızgınlık barındırmamalıdır. Ayrıca iletilen mesaj net ve anlaşılır olmalıdır.

Anne ve babaların çocuğu ile iletişimi ben dili aracılığıyla kurmasının çok daha iyi sonuçlar oluşturacağı açıktır. Çünkü ben dilini tercih etmek çocuklarda negatif bir etki bırakmaz, aksine duygu birikimlerini önleyerek düşüncelerini daha rahat açıklayabilmesine yardımcı olur. Kendisini daha doğru ifade edebilir ve özgüvenli olur. Aile içindeki iletişimi sağlam tutar ve bireylerin her konuda birbirlerine karşı saygılı davranmasını sağlar. Çocukta benlik saygı bilincini oluşturur ve sorunlarını çözmek için çözüm üretme becerisi kazandırır. Ailesinde ben dili kullanarak büyüyen çocuklar ileride hoşgörülü ve anlayışlı bireyler olarak gelecek nesillere de ben dilini kullanma noktasında model ve örnek olurlar.

KAYNAKÇA

Dökmen, Ü. (2008) İletişim Çatışmaları ve Empati. Remzi Kitabevi, Ankara.

Dönmez, A. (1986) Kişiler Arası İlişkilerde Bağışlama.

Gökçe, O. (1993) İletişim Bilimine Giriş.

İletişim Bilgisi, (2009). Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Keskin, T. (2015) Montessori Yöntemiyle Kendine Güvenen Çocuk Nasıl Yetiştirilir, Tutku Yayınevi.

Tazeoğlu, K. (2015) Vazgeçtim, Destek Yayınları.

Vural, İ. (2012). İletişim. Pegem Akademi, Ankara.

Walsch, N. Donald, İlişkiler.

Yavuzer H. (1999) Çocuk Psikolojisi . Remzi Kitabevi İstanbul.

Yörükoğlu, Atalay (1997) Değişen Toplumda Aile ve Çocuk. Özgür Yayınları, Ankara

BİREYSEL VE TOPLUMSAL BAZDAKİ YALNIZLIĞIN İLACI: DOZUNDA VE TADINDA SOSYO-KÜLTÜREL FAALİYETLER

Katılımcılar: Rabia Sena Bayındır (10. Sınıf Öğrencisi)

Gülistan Bayındır(Anne)

Danışman Öğretmen: Atilla ACAR

Okul Müdürü: Elif YILDIZ

Hayme Ana Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi, Antalya

Modern çağın bir sorunsalıdır "yalnızlık"...

Terimsel anlamda yalnızlık; yalnız olma durumu, kimsesizlik, ıssızlık, tenhalık anlamlarını içerse de endüstrileşme ile değişen ve dönüşen dünyamızda insanlar kalabalıklar içinde yalnızlığı hatta kendi kendine yabancı olur bir hali ruhiyeye bürünerek "yalnızlık" çağının bir ferdi oldular.

Tabi ki bireyler yeri ve zamanına göre bireyselleşebilmeli, kendi ile demlenip tazelenmeli, dörtnala koşan bir dünya da tüm sistemleri kapatarak içinde yaşadığı anı, dün – bugün –yarın denklemini filtresinden geçirebilecek zamanlara sahip olmalıdır. Bu her bireyin vazgeçilmez hakkıdır. Araştırmamızda konu edilen nokta ise, gerek dijital çağın negatif bir yansıması olarak gerekse de değişen aile yapıları ve değerler nedeni ile kendine ve içindeki topluma yabancı, apolitik, asosyal, toplumdan izole, mutsuzluk sendromuna bağımlı bireylerin varlığının artmasıdır. Ebeveynlerin iş hayatı nedeni ile adeta doğumdan itibaren izole çevrelerde büyütülen, yarışçı ve mükemmeliyetçi bir sınav sistemi nedeni ile çocukluğunu, gençliğini yaşamayan bireyler giderek yalnızlaşmakta, hayattan zevk alma ve hayata katılım noktasında ciddi sorunlar yaşamaktadır. Bu da bireysel ve toplumsal bazda, sağlık, ekonomik, sosyal alanda ciddi olumsuzluklara neden olmaktadır.

Bir aile muhabbeti ile sarıp sarmalanan ortamda büyütülen bireylere, spor, sağlık ve kültürel alandaki çalışmalara ket vuran değil, tadında ve dozunda olmak kaydıyla (bireyi yarış atı misali kurstan kursa koşturmayan) bu tondaki çalışmalarını destekleyen ebeveynlere ihtiyacımız giderek artmaktadır. Hayata katılımı, sosyalleşmeyi öne alarak, bireyin kendini tanıma, ifade etme, benlik duygusunu geliştirme, yeti ve melekelerini geliştirme, grupla hareket, ortak iş ve işlemler yapma noktasında harekât kabiliyeti kazandırmak. Bu iş ve işlemleri yaparken de gerekli akademik ve teknik bilgi noktasındaki seviyelere ulaştırmak önemlidir. Sanat, spor ve kültürel faaliyetler sayesinde bir hobisi olan bireyler hem enerjilerini ve ruh hallerini sağlıklı - doğru kullandığı gibi gelecekte bu hobi sayesinde meslek edinme şansına da sahiptirler.

Yalnızlık güzeldir! Ama bazen...

Anahtar Kelimeler: *Yalnızlık, hobi, sosyo-kültürel faaliyetler*

Kavramsal Olarak Yalnızlık ve Panzehirleri

Modern kent hayatının bireyin sosyalleşme becerisindeki oluşturduğu aksamalar nedeni ile adını sıkça duyar olduğumuz yalnızlık; kimsesizlik, kimse bulunmam durumu, ıssızlık, tenhalık anlamlarını içermektedir¹. Yalnızlık bir duygu ve ruh hali olarak ortaya çıkmakta, sevgi yoksunluğundan beslenen bir girdap olarak hayatımızda yer edinmektedir. Her ne kadar bu durumdan etkilenen kişi kadar çok yalnızlık türü olsa da, kişiden kişiye değişim gösterse de şu başlıklar altında toplayabiliriz.

- 1) Derin Yalnızlık: Çevreyle ilişkilerin tamamen kesildiği depresyon ile birlikte seyreden ölümcül sonuçlara açık duygu hali...
- 2) Sosyal Durum Yalnızlığı: Bireyin kendisini yaşadığı toplum içinde yalnız hissetme, yaşadığı topluma yabancılaşma hali...

---

¹ TDK

- 3) Duygusal Yalnızlık: Bireyin ruhsal dünyasındaki beklentilere cevap alamadığı durumlarda oluşan yalnızlık...
- 4) Gizli Yalnızlık: Dıştan bakıldığında hiçbir sorunu yokmuş gibi görünen ciddi üzüntülü anlarda ortaya çıkan “içime atıyorum” sözü ile ifade edilen hal...
- 5) Triad Yalnızlık: Depresyon ve korku ile karışık yalnızlık.

Yalnızlık ile genel algı; kimi kimsesi kalmayan yaşlı insanlara daha çok has bir alan olarak düşünülse de BBC ve Wellcome Collection işbirliği ile 55.000 kişi ile yapılan ankette 75 yaş ve üzerinde % 27 olan kendini yalnız hissetme hali, 16-24 arası yaştaki bireylerde % 40 olarak karşımıza çıkmaktadır². Bu sonuçlar da ciddi düşünmemizi gerektiren bir kartopunun üzerimize doğru geldiğini göstermektedir.

Sosyalleşme / toplumsallaşma; bireyin içinde yer aldığı grubun normlarını, değerlerini, tutumlarını ve karakteristik dilini edinmesi yönündeki etkileşim sürecine denir. Bu kültürel öğelerin kazanılması sırasında, bireysel kişilik oluşur ve şekillenir³. Toplumsal bir varlık olan insan, hayatını devam ettirebilmek için diğer insanlar ile işbirliği ve etkileşim içinde olması gerekmektedir. Bu sayede birey, biyolojik organizmasını inşa eder, kişiliği gelişir ve gerçekleşir, kimlik kazanır ve benlik edinir. Ayrıca yeni katılan üyelerin, topluma uyumunu sağlar, kültürün kuşaklar arasındaki aktarımı sağlar ve böylelikle de toplumsal devamlılık süreklilik sağlar⁴.

Katılımcılık; mevcut imkânlarla – kimi zaman basit jestler ile - ilişkiler kurmak. Yeni yaklaşımları benimseyerek herkesin kültür sanatın edilgen değil etken bir aktörü olmasını sağlama faaliyeti⁵.

---

² <https://www.bbc.com/turkce/vert-fut-45723281>

³ Çoştı, Yakup. (2009), Toplumsallaşma Kavramı Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme, Din Bilimleri Araştırma Dergisi, Ç.IX, S.3

⁴ Kaplan Yılmaz, Çetinkaya Güney (2014), Spor Yoluyla Toplumsallaşma – Yeniden Toplumsallaşma Süreci, International Journal of Science Culture and Sport, S.2

⁵ Kültür ve Sanatta Katılımcı Yaklaşımları Birlikte Tasarlamak Toplantı Raporu (2017) İKSV

Serbest zaman etkinliği: kişinin mesleksel ve toplumsal ödevlerini yerine getirdikten sonra özgür iradesi ile girişebileceği dinlenme, eğlenme, bilgi ya da becerilerini geliştirme, toplum yaşamına gönüllü olarak katılma gibi bir dizi uğrařıdır⁶.

Yalnızlığın Kaynak Kodları

Her olay / olgu bir nedene dayanmak zorundadır. Yalnızlık duygusunu tetikleyen unsurlar;

- a) Ailelerin ilgisizliği nedeni ile çocuklarda oluşan yalnızlaşma ve teknolojik bağımlılık. (Çalışan ebeveynin eve yorgun gelmesi ve eşlerin eve - birbirlerine sorunluluklarını yerine getirme de sorunların ortaya çıkması...)
- b) Ebeveynlerin çocuğu televizyon, tablet ve telefon ile zaman geçirmeye zorlaması,
- c) Ebeveynlerin kendilerinin teknoloji bağımlısı haline gelmesi,
- d) Ebeveynlerin çocuklar ile kaliteli zaman geçirmemeleri,
- e) Ailelerin saat 17.00'den sonra katılabileceği etkinlik alanının az olması kaliteli zaman geçirmelerinde engeller bulunması
- f) Ailelerdeki eskisi gibi misafirlik kültürünün kalmaması, sosyalleşmenin önünde en büyük etkenlerden biri olması,
- g) Çocukların teknolojiden tamamen uzak tutulmaya çalışılmasının oluşturduğu sarsıntı,⁷
- h) Gençler; aile ve arkadaş çevresi tarafından anlaşılamaması,
- i) Gençlerin gelecekleri ile ilgili kaygı duyması,
- j) Gençlerin eğitime aktif olarak katılımında sorunlar olması,
- k) Bilgiye ulaşım ve yönlendirme rehberliğe duyulması,

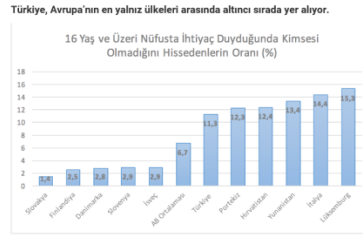
⁶Büküřođlu Nagehan , Bayturan Ali Fuat, (2005), Serbest Zaman Etkinliklerinin Gençlerin Psiko-sosyal Durumlarına İlişkin Algısı Üzerindeki Rolü, Ege Tıp Dergisi, S.44

⁷ KOP Sosyal Projeler Çalıştayını Sonuç Raporu (2019), Editör Mustafa KOCAOğLU, Tema:2 Çocuk ve Toplum, Konya

- l) Sosyal medya etkisi ile gelen tüketim çılgınlığı gençler arasında artması,
- m) Sosyal medya etkisi ile gelen tüketim çılgınlığının gençler arasında artması,
- n) Toplumsal değerler ve değer algıları doğru yönlendirme,
- o) Gençlerin umutsuzluk içinde olmaları ve tükenmişlik hissiyatı, psikolojilerini olumsuz etkilemeleri,
- p) Gençler arasındaki bağımlılık sorunları,
- q) Gençlerin sosyal yaşama ve toplumsal düzene dair uyum sorunları,
- r) Gençlerde başkası olma arzusu ve öyle görünme çabası⁸

Olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yalnızlık dünyanın kronik bir sorunu haline gelmiştir. Tablo 1’de de görüldüğü üzere 16 yaş ve üzeri her 100 kişiden 11 bireyimiz herhangi bir olumsuz durum ile karşılaştığında kendini yalnız hissetmektedir.

Tablo:1

NE KADAR VE NEDEN YALNIZIZ?

Antalya ili Hayme Ana Kız Anadolu İHL 10. Sınıf öğrencileri arasında yalnızlık ve spor, sosyokültürel etkinlikler ile ilgili anket uygulamasında aşağıda belirtilen sonuçlar elde edilmiştir. Tablo 2’de de görüldüğü üzere örneklem seçilen grubun % 66’si kalabalık bir nüfus hacmine sahip büyükşehirlerde oturmaktadır. Buda etkileşim açısından çok ve farklı nitelikte birey ile temas etme gibi şansısının bulunduğunu göstermektedir.

⁸ KOP Sosyal Projeler Çalıştayı Sonuç Raporu (2019), Editör Mustafa KOCAOĞLU, Tema:3 Gençlik ve Sorunları, Konya

Aileniz nerede ikamet etmektedir?	
Köy	8
Kasaba	-
Küçük Şehir	16
Büyük Şehir	51
Başkent	-
Diğer (Yurt Dışı...)	-
TOPLAM	75

Tablo:2

Tablo: 3'te görüldüğü üzere örneklem grubunun % 92'sinde anne- baba sağ ve birlikte hayat sürmektedir. Olumsuz bir durumda erişim sağlayabileceği bir ebeveyn vardır. Sağlıklı bir aile ortamı varsa, kendi tercihleri haricinde yalnız kalma gibi bir olasılığı olmaması gerekmektedir.

Ebeveyn Durumu	
Anne-Baba sağ ve birlikte	67
Anne-Baba sağ ve ayrı	1
Anne vefat etti, Baba sağ	3
Anne sağ, Baba vefat etti	4
Anne ve Baba vefat etti	-
TOPLAM	75

Tablo:3

Tablo: 4'te görüldüğü üzere örneklem grubunun % 98'i bir ya da birden fazla kardeş ile hayatını ikame etmektedir. Kendisi ile aynı dili konuşabilecek, aynı problemleri paylaşan ve çözüm yolları arayan bir takım arkadaşı bulunmaktadır.

Kardeş Sayısı	
Tek çocuk	3
İkiden fazla çocuk	72
TOPLAM	75

Tablo:4

Tablo: 5'te görüldüğü üzere örneklem grubunun % 50' si yurt / pansiyon, % 50'si ebeveyni ile birlikte kalmaktadır.

Nerede ikamet ediyorsunuz			
Devlet Yurdu / pansiyon	36	Aile ile	39
Özel Yurt	-	Akrabalar ile	-
Otel	-	Diğer (Yalnız vb.)	-
Arkadaşlar ile evde	-	TOPLAM	75

Tablo:5

Tablo: 6'da görüldüğü üzere örneklem grubunun % 20'si yalnızlık duygusunu dinlenmek olarak görmektedir. Buda bireyin doğal bir ihtiyacı olduğu, hayat koşuşturmacasının da bir mola olarak görmektedir. Yalnızlığı kilit bir sorun olarak gören ise % 15'tir.

Sizce yalnızlık nedir?			
Boşluk	4	Kalabalığa rağmen yalnızlık	14
Kötü bir durum	4	Zor bir durum	1
Kimsesizlik	1	Anlaşılmamak	3
Dinlenmek	19	Bunalım	-
Arkadaşsızlık	4	Sevenlerinden mahrum olmak	4
Bilmiyorum	1	Çaresizlik	16
İletişimsizlik	4	Her şeyin bitmesi	
Karanlık	1		

Tablo:6

Tablo: 7'de görüldüğü üzere örneklem grubu, kalabalık ya da gelişmiş bölgelerde yaşamış olmasına rağmen % 70'i kendini yalnız hissettiği dönemler yaşamıştır. Modern hayat fiziki mesafeleri kaldırırsa da ne yazık ki ruhi mesafe hala açık ara öndedir.

Çevrenizde birçok arkadaş, dost, aile ferdi olmasına rağmen	
Kendinizi hiç yapayalnız hissettiğiniz oluyor mu?	
Evet	51
Hayır	13
Çevremde zaten çok kimse yok	4
Fikrim yok	7

Tablo:7

Tablo: 8'de görüldüğü üzere örneklem grubu iletişimi, iletişim sağlayan ortamları daha çok hayatı güzelleştiren sosyal bir ihtiyaç (% 30), hayatın bir gereği (% 22)'si olarak görmektedir.

Size göre insanlar ile iletişim kurma nedeniniz nedir?	
Zorunluluk ve hayatın gereği	18
Çıkar – iş nedeni ile	3
Arkadaşlık	13
Can sıkıntısı	5
Yalnız kalmamak için	1
Bilmiyorum	3
İletişim güzeldir	28
Değişiklik olsun diye	4

Tablo:8

Tablo: 9'da görüldüğü üzere örneklem grubu etrafında ebeveynleri ya da arkadaşları bulunmadığında kendini yalnız hissediyor.

Hangi durumlarda kendinizi yalnız hissedersiniz?			
Ailemden uzak kalınca	18	Hissetmiyorum	2
Hastalandığımda	1	Çaresiz kalınca	5
Sorunum olduğunda	3	Maddi sorunlar oluşunca	-
Karanlıkta	1	Her durumda	3
Evde tek olunca	2	Canım sıkıldığında	-
Anlaşılmadığımda	18	İnsanlar ile iletişim olmadığında	4
Arkadaşsız olunca	17	Diğer	1

Tablo:9

Tablo: 10'da görüldüğü üzere örneklem grubu kendisini yalnız hissettiğinde ne yazık ki sanal bir dünya ile çıkış yolu aramaktadır. Dijital bir sosyalleşme yolunu ya da izleyici konumu seçerek bulunduğu hal ve durumdan kurtulmaya çalışmaktadır. Nüfusumuzun genç ve dinamik yapısını oluşturacak bireylerin % 14 gibi küçük bir grubu spor, sosyo-kültürel faaliyetleri kullanarak bu sorunsala cevap aramaktadır.

Yalnızlıktan kurtulmak için neler yaparsınız?			
Gezerim, dışarı çıkarım	2	Komşumuz ile görüşürüm	-
Arkadaşlarımı ararım	4	Sosyo Kültürel faaliyetler	10
TV izlerim	-	Yalnız kalmam	1
Hiçbir şey yapmam	3	İbadet ederim	5
Ailem ile görüşürüm	13	İnternete girerim	22
İyimser olurum	1	Ağlarım	3
Tütün ve Alkol ürünleri kullanırım	2	Uyurum	6
		Diğer	3

Tablo:10

Tablo: 11'de görüldüğü üzere, 21. Yüzyıl tüm bildiğimiz değer ölçütlerini değiştirmektedir. Yeni doğan bebekten, 80 yaşındaki bireyimize yeni bir bağımlılık alanı olarak dijital dünya karşımıza çıkmaktadır. Kısır bir döngüde ilerleyen bu süreç bireyi yalnızlığa itip anı resmetmeye ya da izleyici konumunda kalmaya iteklerken, bu yanlışlıktan çıkış yine o sanal nefesi çekmek ile bir nebze olsun geçmektedir.

Günde kaç saat teknolojik cihaz (telefon, bilgisayar, TV) kullanıyorsunuz?	
1 saatten az	9
1-2 saat	-
3-4 saat	30
5-6 saat	3
7-8 saat	6
9-10 Saat	-
11-12 Saat	-
12 saat üzeri	-

Tablo: 11

Panzehir Katalizörler: Aile, Okul ve Yerel Yönetimler

Bir çocuğun sosyalleşmesini sağlayan araçlar; başta ailesi olmak üzere, komşuları, oyun arkadaşları, öğretmenleri ve kitle iletişim araçlarıdır. Kişinin beden eğitimi ve sosyal etkinliklerine katılmaları üzerinde en kuvvetli etki gösteren faktörler;

- a. Aile,
- b. Birincil gruplar,
- c. Referans grupları,
- d. Meslekleri,
- e. Gelirleri,
- f. Yaşları,
- g. Cinsiyetleri
- h. Serbest zaman faaliyetlerine imkân verecek ortamın varlığı

şeklinde sıralanmaktadır. Çocukların beden eğitimi ve spor aktivitelerine katılımı, büyük ölçüde ana – babalarının bakış açısı ile ilgilidir. Ailelerin bu konudaki yaklaşımı, çocuklarının bu aktivitelere katılıp katılmamaları noktasında neredeyse en belirleyici unsurdur. Bazı aileler, Sosyo-kültürel, beden eğitimi ve sporun çocuk gelişimi ve sosyalleşme süreci üzerindeki olumlu etkisinin bilincinde olup çocuklarının bu aktivitelere katılımını desteklerken çoğu aile ise; çocuklarının bu faaliyetlere katılımına sıcak bakmamaktadır. Toplumumuzda genel bir kanı halinde asılı duran sosyal / kültürel / sporsal etkinliklerin akademik başarıyı olumsuz etkilediği ya da sakatlanmalara yol açma ihtimali olması nedeni ile olumsuz tutum sergilemelerine neden olmaktadır⁹.

Gelişmiş ülkelerde sosyo-kültürel, beden eğitimi ve spor aktiviteleri, sosyalleşmenin önemli bir aracı olarak görülmektedir. Ülkemizde hitap ettiği kitle açısından Milli Eğitim Bakanlığı gerek akademik gerekse de sosyo-kültürel ve spor faaliyetlerini ana yüklenici bir misyon ile hareket etmektedir. Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler yönetmeliği ile çizilen çerçeve içerisinde bireye, öğretmene ve okula görevler yükleyerek çalışmalar düzenlemektedir¹⁰. Ders dışı olarak da adlandırılan bu aktiviteler;

a. Beden Eğitimi ve Spor: Beden Eğitimi; Oyun, jimnastik ve spor gibi eğitici bütün bedensel etkinlikleri içeren genel bir kavramdır. Bedensel etkinlikler içinde ve bedensel etkinlikler aracılığı ile eğitimi kapsar. Spor ise beden eğitimi etkinlikleri altında insanların tek başına ya da toplu olarak fiziksel, psikolojik ve düşünsel yeteneklerini, önceden saptanmış bir düzen ve belli kurallar içinde geliştirip ortaya koymaya yönelik eylemlere denir. Beden eğitimi sayesinde İnsanın beden ve ruh sağlığını geliştirmek, iradesini güçlü kılarak kendisine güven duymasını sağlayarak kişilik gelişimine katkı yapar. Bireyin

---

⁹ Güven Özbay, (2006), Beden Eğitimi ve Spora Katılımda Aile Faktörü, Aile ve Toplum Dergisi, C.3, S.10, s.81-88

¹⁰ Resmi Gazete. (2017), S.30090

keşfedilmemiş özelliklerinin ortaya çıkmasına ve yaratıcı yönünü harekete geçirir ¹¹.

ORGANİK GELİŞİM	Kuvvet, güç, dayanıklılık ve kalp – dolaşım sistemi dayanıklılığı, fiziksel uygunluk
SİNİR – ADELE UYUMU GELİŞİMİ	Koordinasyon, motor performans, sportif beceri ve diğer hareket aktivitelerini içerir.
KİŞİSEL SOSYAL GELİŞİM	Olumlu davranışları, liderliği ve demokratik davranışları içerir.
ZİHİNSEL GELİŞİM	Bilgileri, stratejileri ve anlama kabiliyetin

Tablo 11: Güven ÖZBAY

21. Yüzyılda yerel yönetimlerin kamu hizmetlerindeki rolü, kentleşme düzeyinin artması ve demokratik değerlerin gelişmesi ile daha da önemli bir hale gelmektedir. Kentlerde oluşan, ekonomik, sosyal, kültürel, siyasi ve teknik nitelikteki problemlerin çözümünde yerel yönetimler anahtar konuma sahiptir¹².

b. Sosyo Kültürel Etkinlikler; Çocukların gelişiminde, ders dışı etkinlikler, ders içi faaliyetler kadar önemlidir. Öğrencilerin formal öğretim süreci içerisinde öğrendiklerini pekiştiren, öğrenmelerin yaşamla ilişki kurmasını sağlayan, formel eğitimden bağımsız düşünölemeyen etkinliklerdir. Burada dikkat edilmesi gereken husus ders dışı etkinliklerin programlı ve planlı bir şekilde yapılmasıdır. Ders dışı etkinliklerin zamanı anne –baba, öğretmenler ya da yetişkinler tarafından kontrol edilmezse, çocukların olumsuz davranışlara

¹¹ Aile ve toplum s.82

¹² Oktay Tarkan, (2017), Gençliğe Yönelik Politika ve Uygulamalarda Yerel Yönetimlerin Rolü, Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, C.6, S.3

yönelmeleri çok kolay gözükmetedir. Bu olumsuzluğun okullarda çocukların kontrollü şekilde ders dışı ekinliklere katılarak aşmak mümkündür. Bu etkinlikler;

Etkinlik	Muhteviyatı
Sportif Etkinlikler	Her insan spor yapabilecek bir potansiyel ile doğar. Spor, insana özgü bir yaşama ve kültürel olaydır. Spor, bireyin birlikte çalışma, yardımlaşma, başarılarını paylaşma, yenilgiyi birlikte göğüsleme, kişisel, kişisel disiplin sağlama, oyun düzenine saygı duyma, davranışlarını ve duygularını kontrol etmeyi öğrenme, başkalarını kabul etme, dikkatini yoğunlaştırma, saldırganlık dürtülerini yasal olarak boşaltma ve dayanıklı olma ...
Sanatsal Etkinlikler	Müzik, resim, tiyatro, Okul bandosu, heykel, el sanatları vb.
Kültürel etkinlikler	Şiir, kompozisyon, bilgi yarışmaları, ders dışı kitap, roman, dergi, gazete okuma, okul gazetesi, okul yıllığı, halkoyunları vb... Öğrenciler ile iş yapma alışkanlığı kazandırmak, onların genel kültürlerini geliştirmek, onlara okuma alışkanlığı kazandırmak ve kendi kültürlerini tanıtmak.
Toplantılar (Törenler)	Okulların açılış ve kapanış törenleri, milli ve dini bayramlar, mahalli kurtuluş günleri, konferans panel, açık oturumlar, belirli günve haftaların kutlanması... Sayesinde milli değerlerine ve cumhuriyete sahip çıkmayı, Atatürk ilke ve inkılâplarını, demokratik yaşamın kurlarını, toplum veya topluluk içerisinde üzerlerine düşen görevleri, tarihi olaylardan ders almayı, milletine faydası olan büyüklerine saygı duymayı, dinin yaşam üzerindeki etkinliklerini öğrenir.

Öğrenci Kulüpleri	Öğrencilerin ilgi ve istekleri doğrultusunda bir araya gelerek tamamen kendi çabaları ile oluşturdukları gruplar / okullarda sınıf dışı eğitim etkinliklerinden bir bölümün gerçekleştirilmesi için ortak ilgileri bulunan, istekli öğrenciler ile kurulan ve rehber bir rehber gözetimi altında doğrudan doğruya öğrencilere yönetilen eğitsel kuruluşlar... Bu sayede öğrencilerin ilgi duydukları alanda yeteneklerini geliştirmeleri, boş zamanlarını verimli bir şekilde kullanmaları, bir kulübün üyesi olarak görev ve sorumluluklarını bilmeleri ve yerine getirmeleri, demokratik tutum ve davranış kazanmaları, çevreye ve topluma hizmet etmeleri
--------------------------	--

Tablo: 12 Erdoğan köse ¹³

SONUÇ

Değişen ve dönüşen bir dünyada insan ilişkileri, bireyin gelişimi ile süreçler de bundan kendi payına düşeni alacaktır. Önemli olan bu uyum sürecini ne kadar az hasarlı atlatıp dün ile bağlı bugün ile donanımlı yarın için planlı bir hayat kuran bireylerin oluşturduğu toplum olmaktır.

Biz gençler olarak;

- Kendini tanıma ve gerçekleştirme noktasında olmak için; ilgi ve yeteneklerini, kapasitesini bilen,
- Planlarını, hayallerini gerçekçi çerçevelere oturtan,
- En az bir spor ya da sosyo-kültürel alanda faaliyette amatör dahi olsa ilgilenen. Bu faaliyet sayesinde enerjisini doğru yönlendiren, fiziki ve ruhi gelişimine katkı sağlayan, sosyalleşen bireyler olmalıyız,

¹³ Köse, Erdoğan (2013), Eğitim Kurumlarında Gerçekleştirilen Ders Dışı Etkinliklerin Sınıflandırılmasına Yönelik Bir Öneri, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, S.2/2

- Yalnız kalmak bir ihtiyaç olsa da bunu tadında ve dozunda yaparak, kendimizden, ailemizden, toplumdaki, hayattan uzaklaşmamalıyız.
- Hayatın getirdiği olumsuzluk ya da sorunlarda bir ara duraksayıp, kendimizi yeniden başlatıp sonra hayata katılmalıyız.
- Dijital alandaki faaliyetlerde bir doz ve tat tutturmalı özel hayatımızı korurken, negatif etkilerden korunmalıyız.

Biz aile, okul ve idari birimler olarak;

- Bir çocuk dünyaya getirmen sorumluluğunu ve önemini anlamalıyız,
- En büyük kazancın ve hedefin iyi ve mutlu bir evlat yetiştirmek olduğunu görmeliyiz.
- Kaliteli zaman geçirmeliyiz, gerek anne ve çocuk, gerekse baba ve çocuk gerekse de hep birlikte ortak faaliyetler geliştirerek mutlu bireylerin oluşmasına katkı sağlamalıyız.
- Kurs koşturmacasına kaptırmadan farklı etkinliklere katılımlarını sağlayarak çocuklarımızın ilgi ve yeteneklerinin ortaya çıkmasını sağlamalıyız.
- Bizim de onayımızdan geçen arkadaş ve akran gruplarına katılımlarını sağlayarak sosyalleşmesini sağlamalıyız, güvenlik çemberi oluştururken, kendi dünyasına hapsedmemeliyiz,
- Kendimize ait görsek de her bireyin özel olduğunu farklılıkları olabileceğini görmeliyiz,
- Bizim isteklerimiz ile çocuklarımızın ilgi ve yetenekleri ile ülkemizin gerçekleri arasında güçlü bağlar kurarak doğru hedefler belirlemeliyiz.
- Dijital dünyanın çağın bir gerçeği olduğunu, her bireyin farklı bir deşarj alanı olabileceği bilek tadında ve dozunda zamanlar açmalıyız.

KAYNAKÇA

Büküşoğlu Nagehan, Bayturan Ali Fuat, (2005), Serbest Zaman Etkinliklerinin Gençlerin Psiko-sosyal Durumlarına İlişkin Algısı Üzerindeki Rolü, Ege Tıp Dergisi, S.44

Güven Özbay, (2006), Beden Eğitimi ve Spora Katılımda Aile Faktörü, Aile ve Toplum Dergisi, C.3, S.10, s.81-88

Çoştı, Yakup. (2009), Toplumsallaşma Kavramı Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme, Din Bilimleri Araştırma Dergisi, Ç.IX, S.3

Kaplan Yılmaz, Çetinkaya Güney (2014), Spor Yoluyla Toplumsallaşma – Yeniden Toplumsallaşma Süreci, International Journal of Science Culture and Sport, S.2

Köse, Erdoğan (2013), Eğitim Kurumlarında Gerçekleştirilen Ders Dışı Etkinliklerin Sınıflandırılmasına Yönelik Bir Öneri, Uluslar arası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, S.2/2

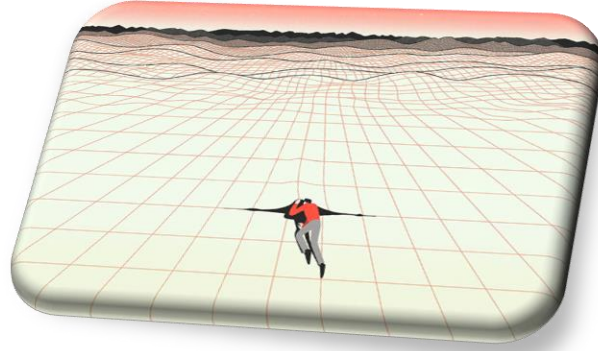
Kültür ve Sanatta Katılımcı Yaklaşımları Birlikte Tasarlamak Toplantı Raporu (2017) İKSVKOP Sosyal Projeler Çalıştayı Sonuç Raporu (2019), Editör Mustafa KOCAOğLU, Tema:2 Çocuk ve Toplum, Konya

Oktay Tarkan, (2017), Gençliğe Yönelik Politika ve Uygulamalarda Yerel Yönetimlerin Rolü, Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, C.6, S.3

Yağmur Yenal, İçigen Ebru (2016), Üniversite öğrencilerinin Sosyalleşme Süreci ve Rekreasyon Faaliyetlerini İncelenmesi İçin Bir Çalışma, Anatolia: Turizm araştırma Dergisi, C.27, S.2

Resmi Gazete. (2017), S.30090

<https://www.bbc.com/turkce/vert-fut-45723281>

- ❖ Bir insan en olmadık şeylere dahi gülebiliyorsa yalnızdır!
- ❖ Ne zaman mutlu olmaya kalksam otur diyor yalnızlığım otur!
- ❖ Yalnızlık meşakkatli iş... Kendi kendine konuşmak neyse de cevap vermek bir hayli zor oluyor!

DEĞİŞEN TOPLUM YAPISININ AİLE KURUMUNA ETKİSİ

Katılımcılar: Zehra BOZKURT (10. Sınıf Öğrencisi)

Kadriye BOZKURT (Anne)

Danışman Öğretmen: Ayşe ÇAKIR

Okul Müdürü: Okan ADIYAMAN

Dr. İlhami Tankut Anadolu Lisesi, Antalya

Değişen toplum yapısının aile kurumuna etkisi denince ‘Geçmişte aile kurumu nasıldı?’, ‘Şimdi nasıl?’, ‘Gelecekte nasıl olacak?’ soruları akla geliyor. Dinlerin aile kurumuna bakışı akla geliyor. Geleneksel aile yapısında geleneğin ve toplumun yaptırım gücü; modern toplumlarda sosyal medyanın ve internetin etkisi; kapitalist sistemin aile kavramına yüklediği yeni anlamlar; ebeveynin toplumsal rollerindeki değişimler; reklamların, dizilerin ve TV programlarının aile ve çocuk psikolojisi üzerindeki etkileri; akıllı telefon ve tabletlerin ailedeki yeri; akademik başarı odaklı ailelerin yaşadıkları sıkıntılar; ebeveynlerin geç kalan ‘Ben nerede hata yaptım?’ sorgulaması; önceden ailede verilen ‘iletişim’, ‘işbirliği’, ‘sorumluluk’... gibi becerilerin şimdilerde özel sektörde kurslarla verilmesi; Anadolu çocuğunun sınırlı olanaklarla daha geniş yaşam becerilerine sahip olması; anne baba arasındaki iletişimin çocuklar üzerindeki etkisi; distopyalardaki aile modellerinin gerçeğe dönüşme ihtimali ve kaygısı akla geliyor.

Dinler, aile kurumunu çok önemser. Dinin bütün emir ve yasakları özünde beş temel esası korumayı amaçlar. Bu beş esastan biri de nesebin -neslin- korunmasıdır. Nesebin korunması için de karşımıza ‘sadakat’ kavramı çıkıyor. Bütün ilahi dinlerde sadakatsizliğin cezası çok ağırdır. Burada asıl amaç, toplumun varlığını sürdürebilmesi için ailenin devamının sağlanmasıdır.

Doğal seçilime göre gen bencildir. Güçlü gen hayatta kalır. Doğada çok katmanlı bir seçim söz konusudur. Sadece güçlü olan gen değil, aynı zamanda güçlü birey, güçlü aile, güçlü toplum hayatta kalır. Aile, toplumun genetik kodlarının aktarıldığı bir kurumdur. Toplumda yüzyıllardır süregelen gelenekler, örf ve adetler varlığını sürdürebilmek için daima taze kana ihtiyaç duyar. Bu taze kan da çocuklardır, gençlerdir. Geleneği sürdürebilmek için toplum güçlü bir koruma içgüdüğü ve refleksle hareket eder. Değişime her zaman çok açık değildir. Bu yüzden 'Eski köye yeni adet getirmek', 'İcat çıkarmak' ... gibi halk deyişleri değişimin önünde bir duvar gibi durarak değişime direnç gösterir. Toplum, kısa sürede gerçekleşen ve şok etkisi yaratan değişimi bir tehdit olarak algılar. Kendi kültür potasında erittiği, emek verdiği değişimi benimser. Hiç şüphesiz geleneksel aile modelinde gelenek daha güçlü bir şekilde yeni nesle aktarılıyordu. Bu aile yapısında üç kuşak bir aradaydı. Dolayısıyla nesiller arasındaki kopukluk şimdiki kadar gözle görünür değildi. Yaşanan sorunların üstesinden elbirliği ile gelinirdi. Belki o zamanlardan kalan bu güçlü bağların sayesinde zaman zaman yaşanan ekonomik krizlerin, toplumsal buhranların üstesinden daha rahat gelebiliyoruz. 2012 yılında Arjantin'de yaşanan ekonomik krizin etkisiyle insanlar marketleri yağmalarken aynı dönemlerde Türkiye'de yaşanan benzer sıkıntılar güçlü aile bağlarıyla ve toplumsal bir özveriyle tolere edilmiştir.

Günümüzde hüküm süren aile modeli, anne-baba- ve çocuklardan oluşan çekirdek aile modelidir. Geleneksel aile yapısından çekirdek aile yapısına geçilince insanlar daha çok bireyselleşme imkanı buldu. Aile kurum olarak önemini korudu, ama bununla birlikte aile içindeki rollerde değişiklikler meydana geldi. Artık kadın sadece ev hanımı değildi. İş hayatındaki pastadan da pay almak istedi. Kapitalist sistem bunu gerektiriyordu. Zira insanın hep bir odası eksikti. Kapitalizm, 'İhtiyaçlar sonsuza uzanır.', 'İnsan gördüğüne özenir.', 'İnsana bir vadi dolusu mal versen ikinci bir vadiyi ister.' gibi sözlerin ortaya koyduğu insan psikolojisinden güç alır. Bu psikoloji, bir İngiliz deyişinde 'You are what you

have.’ (Sen sahip olduğun şeysin.) şeklinde ifade edilir. Dolayısıyla sahip olmayı arzuladığımız şeylerin sayısı arttıkça elimizdeki olanaklar yetmemeye başladı. Kadınlar da çalışmalıydı. Çocuk da yapabilirlerdi kariyer de. Öyle de oldu. Çocuk da yaptılar kariyer de! Bir şey değişti, her şey değişti. Artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktı. Eskiden çocuğunu sırtına bağlayarak yemeğini yapan, bulaşığını-çamaşırını yıkayan, tarlada çalışan anne modeli yerini modern toplumlarda çocuğun altı kuru, karnı toksa onu beşiğine yatıran, iş hayatına atılan, çocuğunu bakıcıya bırakan anne modeline bıraktı. Bebeğin kucağa alıştırılmaması gerekiyordu. Önce yatağı sonra odası ayrıldı. Bireyselleşmesi amaçlandı. Böylece bir yandan özgürleşecek bir yandan da özgüveni geliştirecekti. Çok uzunca bir süre bunu savunan bir eğitim uzmanı ömrünün ilerleyen yıllarında bir itirafta bulunur ve insanlardan özür diler. ‘Biz çocuklarımız bireyselleşsin diye onları kucağımıza almadık, kendimizden uzak tuttuk, kendi kokumuzdan mahrum bıraktık. Büyüdüklerinde de onlar bizi istemediler.’ der. Evet, bu durumda değişen toplum yapısıyla birlikte hayatımıza giren kavramlardan bazıları da ‘bakıcı’, ‘kreş’, ‘huzurevleri’... oldu. Böylece bakıcının elinde büyüyen çocuk bakıcısının imzasını taşıdı. İnsan yaşamı için hayati önem taşıyan ilk yıllar başkalarının kontrolünde geçti. Zaman zaman bakıcılarla yaşanan kan uyuşmazlıkları çocuğun hayatına birden fazla bakıcının girmesine neden oldu. Durum giderek daha vahim bir hal aldı. Uzmanlar, psikologlar, bakıcılar, çok bilen komşular, akrabalar... Artık çocuğun eğitiminde herkes söz sahibiydi. Herkes bir şeyler öneriyor, sürekli yanlış yaptığımız söyleniyordu. Anneler ne yapacağını şaşırılmış durumdaydı. Çocuğun psikolojisi her şeyin önünde geliyordu. Ama ne yaparlarsa yapsınlar insan anı anına uymayan iradi bir varlıktı. Bir türlü ideal olan yakalanamıyordu. Bilgiler de kitabi olmaktan öteye geçemiyordu. Anne çocuğunu bakıcıya bıraktığı için suçluluk ve eksiklik hissetti. Bu eksikliği de başka yollarla kapatması gerekti. Yine kapitalizmin istediği oldu. Daha çok oyuncak, daha çok çikolata, daha çok fastfood... Ama daha az ilgi... Çocuğun manevi dünyasında oluşan eksiklik maddi yollarla kapatılamadı.

Sonra hayatımıza teknoloji girdi. Çocuklar reklamların eşliğinde ağzına tıklılan lokmaları çiğneyip yutmak zorundaydılar. Bir nesli reklamlar büyüttü. Çocuklarımız reklamların ahlakıyla ahlaklandılar. Bir akülü araba reklamında çocuk tepinerek babasına yalvarır: ‘Arkadaşlarımın var amaaa, bana da al.’ der. Çocuk gördüğüne özeniyordu ve arkadaşında olan bir şeyin kendisinde de olması gerektiği yargısına kolayca ulaşabiliyordu. Arkadaşında olduğu için onda da akülü araba olmalıydı. Akıllı telefonu, markalı ayakkabıları olmalıydı. Bir mobilya reklamında da kadın alış-veriş yaptıktan sonra faturayı görünce gözlerine inanamaz ve aceleyle oradan uzaklaşmak ister. Hesap düşündüğünden daha az tutmuştur. Yanlış hesaplandığını düşünür. Mağazadan çıkar çıkmaz kocasına ‘Leveent, koş koooş!’ diye bağırır. Bu reklamla öğretilen şeyse ‘hırsızlıktır’. Yine bir GSM operatörünün desteklediği ‘dijital zeka’ projesi kapsamında hazırlanan reklamda baba, çocuğuna Kırmızı Başlıklı Kız masalını anlatır. Ama çocuk masalın sonundan tatmin olmaz ve ‘Hayır o öyle olmaz!’ diyerek itiraz eder. Ve masalı şöyle devam ettirir: ‘Kırmızı Başlıklı Kız, kurdun fotoğrafını çekmiş. İnternette onun tehlikeli olduğunu öğrenince navigasyonla gideceği yolu bulup hemen oradan uzaklaşmış.’ der. Bu reklamda vurgulanansa eskiden her şeyi bilen babanın annenin yerini artık internetin, teknolojinin almasıdır. Bu, babaların fonksiyonlarını yitirdiğinin açık bir resmidir. Üç beş yaş aralığındaki çocuklar üzerinde yapılan bir ankette de çocuklara ‘Evden babanız mı gitsin yoksa televizyon mu gitsin?’ diye soruluyor. Çocukların büyük bir kısmı ‘Babam gitsin!’ diyor. Yapılan araştırmalara göre günümüzde sosyal medyanın çocuk üzerindeki etkisinin % 35 iken, ailenin etkisi % 15’lerde olduğu belirlenmiş. Artık rol modeller dizilerdeki, reklamlardaki karakterler. Anne temizlik yapmak, çamaşır yıkamak; baba da eve para getirmek için var. Kendi dönemlerinde çok fazla şey görmeyen anne babalar bu dönemde çocuklarını ‘Ben yapamadım, yaşayamadım, o yaşasın.’ mantığıyla yetiştirdiler. Yemeyip yediren, gezmeyip gezdiren ebeveynler türedi. Hatta o hale geldi ki yaşanan sıkıntılar çocuklardan gizlendi. Maddi problemler çocuklara hissettirilmedi. Halbuki bu da ekonomik

şiddetin başka bir versiyonuydu. Biz çocuklarımızı kendi lüksümüze, refahımıza ortak ettik. Belki kendisi hayatta 20 TL kazanmadı ama 20 TL'yi bir fincan kahveye verebildi. Üretim özgürlüğü tüketim özgürlüğünden öncedir. Üretmeleri için ortam hazırlanmadı. Bunun için ihtiyaç hissetmediler. Sorumluluk almadı, çantasını taşımadı, bardağını yıkamadı. Yedi yaşında ayakkabısının bağcığını bağlayamadı; evleneceği zaman da mobilya pazarlığını bağlayamadı. Mobilya almaya maaile gidildi. İş görüşmesine ailesiyle giden gençlerden söz ediliyor. Böyle ailelere 'helikopter aile' deniyor. Ortalık otuz kırk yaşlarındaki ergenlerle dolu. Çocukların büyüdüklerini kabullenemiyoruz. Bu bir sendrom: 'çocuğunu büyütemeyen anne sendromu'. Büyütmek istemiyoruz. 'Ateşimiz var.', 'Sınava gireceğiz.' diyoruz. Ebeveynler çocukları üzerinden kendilerini var etmeye çalışıyorlar. Her şeyin içinde varlar, elleri sürekli çocuklarının üzerinde. Son derece konfor içinde yaşayan bu çocuklar neyin eksikliğini hissedecek? Hangi acıyı hissedip kendini geliştirmeye ihtiyaç duyacak? Anadolu coğrafyasına baktığımızda çocuğun hayatın gerçekleriyle daha erken karşılaştığını, sorumluluklarını daha erken bildiğini görürüz. Anadolu çocuğu 7-8 yaşlarında bir sürüyü idare edebilecek yaşam becerisini edinir. Bu beceriyi ayrıca bir eğitim sürecinden geçerek değil, doğal koşullarda öğrenir.

Ebeveynler olarak bizler özgüven oluşturmayı da yanlış anladık. 'Sen aslansın, sen kaplansın, sen yaparsın.' diyerek kof bir özgüven oluşturduk. Gerçek özgüven kendi kendine bir şeyleri başarabildiğini görmeye kazanılır. 21. yy. becerilerine baktığımız zaman iletişim, işbirliği, sorumluluk alma ve yaratıcılık becerileri olduğunu görürüz. Sorumluluk almayı öğretmediğimiz çocuklarımızın bir işin üstesinden gelme, zorlukların altından kalkabilme yetisini de körelttik. Masal dünyasında yaşayan prensler ve prensesler yetiştirdik. Alfred Addler, 'İnsanı Tanıma Sanatı' adlı kitabında bu konuya şöyle değinmiştir: İnsan doğanın içinde başka varlıklara göre oldukça narin bir yapıya sahiptir. Sert cisimlerin,

kayaların arasında zorlu bir hayatın içinde yaşamaktadır. Oysaki hayat, pamuklara sararak büyüttüğümüz bu çocukları bizim gibi şefkatle sarıp sarmalamayacak.

Son zamanların öne çıkan değerlerinden biri de akademik başarıdır. Her birimiz akademik başarı odaklı ebeveynlere dönüştük. Ben, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeniyim. Velilerin bir şeylerin yolunda gitmediğini fark ettiklerini gözlemledim. Toplantılarda ya da bireysel görüşmelerde ‘Bizim için davranış çok önemli; önemli olan ahlak, saygı, sevgi...’ gibi ifadeler kullanıyorlar. Halbuki bu konuda aileler başından beri bu kadar hassas olsalardı büyük ihtimalle bu cümlelere gerek kalmayacaktı.

Sosyal bir varlık olan insan için iletişim her dönemde önemini korudu. Elbette değişen koşullarla birlikte iletişimin şekli de değişti. Eskiden cinayet sebebi sayılacak küfürlü ifadeler çok rahat bir şekilde arkadaşlar arasında söylenebildi. Whats up mesajlarında yazılabildi. Mesleğim gereği birçok gençle bir araya geliyorum. Ve onların nasıl iletişim kazaları yaşadıklarını gözlemleyebiliyorum. Çoğu zaman kaş yapayım derken göz çıkarıyorlar. Değerli Psikolog Doğan Cüceloğlu katıldığı bir programda şu ifadeleri kullandı: ‘Eskiden bir çocuk bir ortama girdiği zaman oturacağı yeri bile bilirdi. Önce bir etrafı gözlemlerdi. O meclisin sözü geçeni kim, önderi kim? Bir bakardı.’ Halbuki şimdi öyle mi? Ortama ’ langur lungur’ dalıyor. Neyi, nerede, ne zaman, nasıl konuşacağını bilmiyor. Kendilerine kızıldığı zaman da ‘Ben ne yaptım?!’ karşılığını veriyorlar. O kadar her şeyin hazırına konmaya alışmışlar ki kendi yaptıkları hatanın ne olduğu üzerinde bile düşünmek istemiyorlar. Etraflarında olup bitenlere kafa yormuyorlar.

Sorumluluk alamayan, empati yapamayan, iletişim becerileri gelişmemiş bireyler ne yazık ki işbirliği noktasında da çok iyi bir yerde sayılmazlar. Halbuki bu çocuklar kış hazırlıklarını imece usulüyle yapan, herkesin işin bir ucundan tuttuğu dedelerin, ninelerin torunu.

Distopik romanların en belirgin özelliği aile kurumunu yıkması, yok saymasıdır. Ayrıca bireyin farklılıklarını, ailesine ve topluma karşı sorumluluklarını tehlikeli görmektedir. Distopik eserlerin bu öngörüsü bizleri gelecek adına kaygılandırmaktadır. Öte yandan Hz. Ali'nin 'Çocuklarınızı kendi yaşadığınız döneme göre değil, onların içinde yaşayacakları döneme göre yetiştirin.' sözünden yola çıkacak olursak çocuk eğitiminde de pergel metaforunda olduğu gibi bir ayağımız gelenekte bir ayağımız da gelecekte gezmelidir. Teknoloji karşında kaybolmaya yüz tutan aile bağlarının değerinin bu torunlar tarafından çok iyi bilinmesi gerektiğini düşünmekteyim.

GÖÇ EDEN AİLELER VE MEKÂNSAL BOYUTTA ADAPTASYON

Katılımcılar: Nur Nuriye SOYAT (11. Sınıf Öğrencisi)

Kadir SOYAT (Baba)

Danışman Öğretmen: Şule TABUR

Okul Müdürü: Serdar AYDIN

Özel Antalya Bahçeşehir Koleji Anadolu Lisesi, Antalya

GİRİŞ

Hiçbir kavim veya toplum; kendiliğinden, büyük zorluklara göğüs gererek mekânsal değişiklikte bulunmaz. Mekân değiştirmek arkasında birtakım zaruriyetlere neden olur. Ana dallarıyla ele aldığımızda bunlar;

- a. İklim değişiklikleri ve turizm,
- b. Siyasi ve terör baskıları,
- c. Tayin ve atama,
- d. Sanayileşme ve iktisadi sebepler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dünya Bankası Grubu'nun yayımladığı rapora göre, iklim değişikliğinin olumsuz etkenleri 140 milyona yakın kişinin kendi ülke sınırları içinde göç etmesine neden olan insani krizlere yol açabileceğini vurguluyor. Acil kalkınma eylemlerinin başlanmamasına karşın 2050 yılına kadar su kıtlığı, fırtınalar, deniz seviyelerinde yükselme gibi sorunların oluşabileceği öngörülüyor. Doğal afetlerden ve felaketlerden uzaklaşmak isteyen aileler göç ile birlikte bu sıkıntılardan kurtulmaya çalışacaklardır.

Özellikle Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerimizde bulunan terör olgusu, o bölgede yaşayan halkı travmatik olarak yıpratmış, korkutmuş,

güvensizlik duygusunu tetiklemiştir. Terörün; halkın duygusunu etkilemesinin yanı sıra, kırsal kalkınmada da etkisi büyüktür. Bu gibi birçok nedenden dolayı bölge insanı gönüllü göçler başlatmıştır. Yapılan göçlerin ardından diğer gönüllü göçlere nazaran adaptasyon süreci bir hayli zordur. İçinde bulunduğu ortamı ve yaşadıklarını unutamayan aileler her ne kadar o atmosferden uzaklaşsa da yaraları ve yaşadıkları onları rahat bırakmayacaktır. Ailenin psikolojik travmaları onları dışı kapatacak, bu durum adaptasyon sürecini uzatacak, zorlayacaktır.

1950'ler ile birlikte tarımda makineleşme politikası ve hızlanan nüfus artışı ile birlikte kırsal kesimden kente göç başlamıştır. Kentteki istihdam olanaklarının yeterli olamamasından kaynaklı gecekondulaşma konusu büyük problemlerin habercisi niteliğindedir. Kırsal kesimden kente; huzur ve refah bulmak amacıyla göç eden aileler yeni dünyalarının getirdiği kültürel şok ile beraber adapte olmakta büyük zorluk çekerler. Bu yeni dünyalarındaki iklim, konuşma tarzı, örf ve adet çeşitliliği hatta yemekler bile alışlagelmişin dışında kalır. Bu kültürel şoktan kurtulabilmek için önlerine iki yol ayrımı çıkar: Kalıp şehir hayatlarına ayak uydurmaya çalışmak veya eski yuvalarına geri dönüp hayatlarına kaldıkları yerden devam edebilmek. Konuya biraz daha ayrıntılı ele aldığımızda bu göçlerin asıl sebeplerinin iktisadi ve ekonomik nedenlerden ortaya çıkan gönüllü göçler olduğunu vurgulayabiliriz. Sanayileşmenin getirdiği kolay yaşam koşulları ile beraber cazibeli hayat kırdan kente göçün önemli etmenlerinden olmuştur. Bu göç çeşidinde gönüllülük esas olduğu için adaptasyon süreçleri azalmış ve adaptasyonlar daha kolay yapılabilmektedir.

Örneklerde de belirttiğimiz gibi göçler: zorunlu göçler ve gönüllü göçler olmak üzere iki başlık altında toplanmaktadır.

Gönüllü göçlere baktığımızda, göç eden ailelerin göç ettikleri yere kısa sürede adapte oldukları gözlemlenmiştir. Gönüllü göç eden ailenin, göç ettiği yerde bir akrabasının veya hemşerisinin bulunması olası durumdur. Bu tanıdık sayesinde adaptasyon süreci kısa sürede atlatılmaktadır. Şöyle ki; o tanıdık aile göç eden aileye,

- a. İskân yerlerinin belirlenmesi, kiralanması veya satın alınması,
- b. Elektrik, su, doğalgaz abonelik işlemleri ve teknik destek hizmetlerinin Karşılanaacağı yerlerin belirlenmesi,
- c. Sosyal ve kültürel aktivite yerleri, alışveriş yerleri, sağlık hizmetleri için gidilecek Yerlerin gösterilmesi,
- d. Çocuk okul kayıtlarının yaptırılması gibi hususlarda yardımcı olmaktadır.

Zorunlu göçler; GAP Projesi kapsamında yapılan göçler, terör ve baskı ile yapılan göçler, tayin ve atama ile yapılan göçlerdir. Zorunlu göçlerde adaptasyon süreci daha uzun ve zor geçmektedir. Bundan dolayıdır ki;

- a. Komşular arası diyalog geç sağlanmaktadır. Komşular gelen aileyi tanımadan önce önyargı ile yaklaşmaktadırlar.
- b. Kültürel farklılıklar yaşanmaktadır. (Bir aile masada yemek yerken diğer aile yere sofra kurarak yemek yemektedir. Bir aile sinema ve tiyatroya giderken diğer aile gitmemektedir.)

Genellikle adaptasyon sürecini çocukların daha kısa sürede atlattıkları görülmüştür. Göç eden çocuklar okulda ve komşu çocuklarında gördükleri uygulamaları yaşamlarında uygulamaktadırlar ve ailelerine uygulamaları için baskı yapmaktadırlar. Örnek verecek olursak göç eden aile masada yemek yemeğe başlar, belli bir süre sonra sinema ve tiyatroya gitmeye başlar.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Anne ve babanın göç olgusuna karşı tutumu çocuğun adaptasyonunu büyük ölçüde etkilemektedir. Göç eden ailenin en büyük sorunlarından biri ise aidiyet duygusu olmuştur. Kendilerini memleketine mi yoksa göç ettikleri yere mi ait hissedecekleri hep akıllarının bir ucunda soru işareti olarak kalmıştır. Bu durum çocukları içten etkilemektedir.

Atama ve tayin nedeniyle yapılan göçlerde en kısa sürede adaptasyon sağlayan kurumun Türk Silahlı Kuvvetleri olduğu görülmüştür. Tayin olan personele tayin olduğu yer ile ilgili açıklamalı bilgi notu gönderilmektedir. Tayin gören personel görev yerine katıldığı ilk 15 gün içerisinde oryantasyon eğitimine tabi tutulmaktadır.

Bunun gibi birçok sonucu doğurabilen ‘göç’ olgusu aile fertleri tarafından olumlu ve olumsuz yönlerini ele alarak tartışılmalı ve geleceğe yönelik sağlam planlar sonucunda gerçekleştirilmelidir. Kesimler arası gelir farkı büyüdükçe göçler kaçınılmaz hale gelecektir. Bu göçlerin sonucunda ailelerin tutumu, göçleri verimli yahut sonuçlarını sorunlu kılacaktır. Bununla birlikte aile fertleri adaptasyonlarına yön verecektir.

KAYNAKÇA

www.iklimhaber.org.tr

www.tuik.gov.tr

www.tohav.org.tr

www.dergipark.gov.tr

www.journalagent.com

TOPLUM DEĞİŞİRKEN AİLEM

(TOPLUMSAL DEĞİŞİMİN AİLE KURUMUNA ETKİSİ)

Katılımcılar: Hamza SIKIM (9. Sınıf Öğrencisi)

Ramazan SIKIM (Baba)

Danışman Öğretmen: Hüseyin AKTAÇ

Okul Müdürü: Ferit SARI

Korkuteli Şehit Yasin Naci Ağaroğlu Anadolu İmam Hatip Lisesi, Antalya

ÖZET

Çağımızda toplumsal değişmeye paralel olarak hızlı bir değişime uğrayan kurumlardan biri ailedir. Çok sayıda deneyim ve bilgiyi çocuğa aktaran sosyalizasyon sürecinde aile ve yakın çevresinin önemi bilinmektedir. Ancak değişen toplumda aile yapısı, her zaman çok hızlı gelişen teknolojik yeniliklere ve modern yaşamın gereklerine uygun bir yapı oluşturamamaktadır. Bu durum çeşitli sorunları beraberinde getirmekte ve çocuğun eğitimini de etkilemektedir. Bu sorunların başında, aile içi iletişim ve etkileşimdeki güçlükler gelmektedir.

Toplumsal yapının temelini oluşturan insan ilişkileridir. Bu ilişkilerin oluşturdukları kalıplar toplumsal normları oluştururlar. Toplumsal yapının korunması ve toplumsal ilişkilerin sürdürülmesinde toplumsal kurumlar sürekli olarak birbirleri ile etkileşim halindedirler. Bu nedenle toplumların durağan olmadıklarını, ancak tarihsel süreç içerisinde nitelik değiştirdiklerini söyleyebiliriz. İlkel olsun, gelişmiş olsun hiçbir toplumu statik, değişmez olarak nitelendiremeyiz. Ancak bu değişimin hızı zamana ve koşullara göre toplumdan topluma farklılık gösterebilir. Nitekim endüstrileşmenin başladığı 19. yüzyıl ve içinde yaşadığımız 21. yüzyıl değişimin dikkat çekici olduğu yüzyıllardır. Toplumsal sistemlerin, yapıların hızlı değişim geçirdiği bir dönem yaşamaktayız.

Bu değişmeler beraberinde yeni oluşumlar ve sorunları getirmektedir. Çünkü eski olgular ve değerler yenileri ile yer değiştirmekte, yeni değerler yeni kurumları, yeni kurumlar da yeni tutum ve davranışları gerektirmektedir.

Ailenin zaman ve mekân içerisinde çok hızlı bir şekilde evrim geçiren bir kavram olduğunu dikkate almak gerekir. Bir toplumdaki diğerine, bir çağdan öbürüne, aynı toplumun içinde ailenin yapısı, doğası değişmektedir. Değişimin hızı farklı olsa da değişen ve değişimin dışında kalan tüm bireyler bir ailenin parçası ve ürünüdür. Toplum, kendi içinde dönüşüm dirençleri ile karşılaşırken aileler ise istenmeyen toplum içi davranışlara karşı gelecek neslini korumak zorundadır.

Çağımızda gerek yapısal, gerekse işlevsel bakımdan hızlı bir değişime uğrayan, toplumsal yapının temelini oluşturan kurum ise ailedir. Bu bildiride ailenin yapı ve işlevlerinde meydana gelen değişmeler ve özellikle ailenin vazgeçilmez evrensel işlevi olan çocuğun eğitimi konusunda karşılaştığı sorunlar üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelime: *Çocuk, eğitim, aile*

(TOLUMSAL DEĞİŞİMİN AİLE YAPISINA ETKİSİ) AİLENİN TANIMI VE FONKSİYONLARI

Farklı iki cinsiyetteki insanın, tek başına yetersizlik duygusunu aşmak için oluşturduğu tarihin en eski kurumu olarak kabul edilen aile, çocuk açısından, sosyal yaşama katılmak için hazırlıkların yapıldığı ve deneyimlerin kazanıldığı bir ortam; yetişkinler açısından ise mutluluğun hâkim olduğu, şiddetli gerilim ve sıkıntılar karşısında dayanışmanın en iyi şekilde elde edildiği bir sığınma yeri anlamlarını ifade etmektedir. Toplum tarafından onaylanan bir birlikteliğin yaşandığı aile, ortak ikâmetgah, ekonomik işbölümü ve üreme süreciyle karakterize edilmektedir. Murdock, aileyi her iki cinsiyetin yeniden üretildiği,

ekonomik dayanışmanın, çocuk yetiştirme en iyi şekilde sağlandığı ve eşler arasındaki cinsel beraberliğin toplum tarafından onaylandığı bir grup olarak tanımlamaktadır.

Toplumsal yapının temelini oluşturan insan ilişkileridir. Bu ilişkilerin oluşturdukları kalıplar toplumsal kurumları oluştururlar. Toplumsal yapının korunması ve toplumsal ilişkilerin sürdürülmesinde toplumsal kurumlar sürekli olarak birbirleri ile etkileşim halindedirler.

Toplumsal sürekliliğin de değişimin de dinamiği, kurumlar arasında var olan iletişim ve etkileşimdir. Toplumsal kurumların üstlendikleri roller gereği işlevleri birbirinden farklıdır. Onun için her zaman toplumsal kurumlar arasında bir uyum, bir ahenk beklenemez. Bazı kurumlar arasında uyum görülebileceği gibi, bazılarının çatışmaları da görülebilir.

Toplumsal kurumlar arasındaki çatışmalar toplumsal değişimin bir sonucu oldukları gibi toplumsal değişimin itici gücü de olabilirler. Toplumsal bütünlük ve süreklilik bakımından önemli olan kurumlar arasındaki bu ilişkidir. İlişkilerin ahenkli veya çatışmalı olması, toplumsal bütünlüğü bozmaz. Ancak değişmeye az veya çok, etkide bulunur.

Bu nedenle toplumların durağan olmadıklarını, ancak tarihsel süreç içerisinde nitelik değiştirdiklerini söyleyebiliriz. İlkel olsun, gelişmiş olsun hiçbir toplumu statik, değişmez olarak nitelendiremeyiz. Ancak bu değişimin hızı zamana ve koşullara göre toplumdan topluma farklılık gösterebilir. Nitekim endüstrileşmenin başladığı 19. yüzyıl ve içinde yaşadığımız 20. yüzyıl değişimin dikkat çekici olduğu yüzyıllardır. Toplumsal sistemlerin, yapıların hızlı değişim geçirdiği bir dönem yaşamaktayız. Bu değişimler beraberinde yeni oluşumlar ve sorunları getirmektedir. Çünkü eski olgular ve değerler yenileri ile yer değiştirmekte, yeni değerler yeni kurumları, yeni kurumlar da yeni tutum ve davranışları gerektirmektedir.

Aile sözcüğü, her gün kullandığımız dilin bir parçasıdır. Sosyolog olalım veya olmayalım bu sözcüğü sıklıkla kullanırız. Bu durum iyice tanınan, herkes tarafından bilinen bir kavramla uyduğu izlenimini vermektedir. Çünkü her zaman günceldir, yerleşiktir, çünkü görünüşte doğal bağlar üzerinde kurulmuştur. Oysa öyle durumlar ve dönemler oluyor ki, o hiçbir şey değildir. Bunun bilincine varmak için etrafına bakmak, gençliğin düzensizliğini, şaşkınlığını ve aynı zamanda ebeveyninkini gözlemek değişen toplumla birlikte geleneksel anlayışa zıt durumların açıklamasını yapmak yeterlidir. Eskiden sorun basitti. Aile büyüklerinin, çocukları kendilerinin yetiştirildiği tarzda yetiştirmeleri yeterli idi. Oysa günümüzde aynı tarzda davranmak isteyen anne-babaların, geleneksel yaklaşımın geçersiz, yetersiz ve onarılmaz olduğunun farkına varmaları uzun sürmez. Demek ki, ailenin zaman ve mekân içerisinde çok hızlı bir şekilde evrim geçiren bir kavram olduğunu dikkate almak gerekir. Bir toplumdaki diğerine, bir çağdan öbürüne, aynı toplumun içinde ailenin yapısı, doğası değişiyor. Hatta sözcüğün etimolojisi bile bunu gösteriyor. Latince'den gelen şekli hizmet eden, hizmet veren anlamında kullanılmıştır. Romalılar döneminde aile denince tek bir otoritenin çatısı altında yaşayan insan topluluğu anlaşılıyordu. Burada otorite kuşkusuz babada idi. Aile kavramı otorite anlamında algılanıyordu.

AİLE ve ÇOCUK

“İnsanın geleceği, onun geçmişidir”.

O. Wilde.

Aile, çocukta hiçbir nitelik gözetmeksizin onu benimseyen bir ortamdır.

Doğal olarak her çocuk bir aileye ait olma yoluyla, güvenlik için temel gereksinimi olan doyuma ulaşmak ister. O, nereye ait olduğunu ve aile içinde hangi konumda olduğunu bilmek ister. Bunu çocuğa aile ortamı sağlar. Çünkü ancak bir aileye ait olmak duygusu ve bilinci ona yeni gruplara katılıp orada kendisine bir yer bularak becerilerini geliştirmeyi sağlar. Ailenin duygusal bağları bireyin yaşamdaki bütün ilişkilerinin gelişmesinde çok önemlidir. Bu nedenle aile, çocuk için ilk ve en önemli sosyalizasyon ajanıdır. Çocuk, insanların birbirleri ile ilişkilerini ilk olarak aile içinde anlamaya başlar. Şunu bilmek gerekir ki, çocuğun insan ilişkilerini ilk kez ailede gözlediği için kıyaslamak için bir temeli yoktur. O, en az belli bir süre insanların birbirleriyle bu şekilde ilişki kurduklarına inanır. Aile, çocuk için belli sosyal statüyü temsil eder. Hatta çocuk babasının mesleğinden bile etkilenir. Öyle ki, bu onu belirli bir kültürel çevre içine yerleştirir. Ailenin sosyo-kültürel yapısı çocuğa belirli adet, gelenek ve tutumlar aşılar. Çocuk doğal olarak hangi tutumları kabul edip kendisi için adapte edeceğini seçme özgürlüğüne kavuşurken, ailedeki ilk deneyimlerinin etkisinde kalır. Aynı zamanda aile, çocuk için aldığı kararlar yoluyla, onun üzerinde etkileyici bir unsurdur. (Kentin belirli bir yerinde yaşamak, belirli yerlere gitmek, belirli kişilerle görüşmek, hatta TV programlarının seçimini yapmak gibi...) Böylece aile, çocuk için toplumun orijinal bir yorumcusudur. Çocuğun toplumla bütünleşmesinde standartlar koyar.

Bugün, çok sayıda deneyim ve bilgiyi çocuğa aktaran sosyalizasyon süreci içerisinde aile çevresinin önemi bilinmektedir. Winnicott şöyle bir ifade kullanıyordu: “ Dikkat ettim ki, bana bir bebek gösterdiklerinde, mutlaka aynı zamanda onunla ilgilenen birini de gösterirler.” Böylece ailenin, çocuğun gelişimi üzerinde ne kadar etkisi olduğunun önemini, aciliyetini vurgulamak istemiştir. Görülüyor ki, çocuğun kişiliğinin gelişmesi ailede başlıyor. Toplumsal normlar orada öğreniliyor.

Özellikle son yıllardaki sosyo-ekonomik ve demografik değişimleri tetikleyip aynı zamanda bu değişimlerden etkilenen temel dinamik, aile yapısının hızlı dönüşümüdür. Bu bağlamda, iş gücü yapısındaki gelişmeler, doğurganlıktaki hızlı düşüş, yaşlanma, kırdan kente göç gibi farklı gelişmeler, toplumu etkilerken aynı zamanda aile yapısını da derinden dönüştürmektedir. Bu geniş çerçevede geçmişten günümüze aile yapısındaki değişimler Türkiye’ye odaklanılarak farklı sosyal teoriler ışığında incelenecektir. Araştırma sürecinde değişen aile tipleri, evlilik müessesesi, nesiller arası ilişkiler, kadının istihdama katılımı, doğurganlık, iş-aile dengesi, gençlik gibi farklı konular tartışılarak; bu konulardan öne çıkanları üzerine ampirik çalışmalar yapılacaktır. Ailedeki değişim, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Türkiye İstatistik Kurumu ve diğer kurumların ilgili veri setleri kullanılarak, araştırma sonucunda politika yapımı için öneriler getirilecektir.

AİLEYE “KARŞI” MEYDANA GELEN OLUŞUMLAR

Başta aile olmak üzere, toplumu derinden etkileyen oluşumları ve sonuçlarını vermeden önce bunları ortaya çıkaran koşullar hakkında bilgi verilmesi, konunun daha iyi kavranmasını sağlayacaktır. Daha önce gözlemlenmeyen ancak günümüzde artan bir eğilim gösteren oluşumların varlığı zaman ve mekân değişkenlerinden meydana gelen koşulların tartışılması zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır.

Nitekim toplumsal bir varlık olan insan, rastgele hareket etmez. İnsanın tutum ve davranışlarının büyük bir bölümü toplumsal bir nitelik taşır. Bu

gerçekten hareketle, tutum ve davranışları değerlendirilen insanın yaşadığı zaman ve mekân kesişimine; başka bir ifadeyle yaşadığı dönemin ve toplumsal aşamanın özelliklerine dikkat etmek gerekmektedir. Çünkü insan davranışlarının gerisinde, toplumsal şartlar veya içinde yaşanılan toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel formasyonları yatmaktadır. Durkheim bu durumu, “olgular, bireyin dışında bulunan ve sahip oldukları zorlayıcı güç sayesinde kendilerini bireye empoze eden davranış, düşünüş ve duyuş tarzlarından ibarettir” şeklinde formüle etmektedir. Dolayısıyla, insanların tutum ve davranışlarının şekli, içeriği ve yönü içinde yaşadığı ve etkileşim içerisinde olduğu toplumun şartları tarafından belirlenmektedir

Bu gerçekten hareketle, sonuçları açısından aileyi ve toplumu çıkmaza sokan ve “güncel riskler” olarak tartışılan durumların arkasında “kentlerin sanatı” olan modernizm, sosyal yapı değişikliği, tüm aykırılıkların, çelişkilerin, çatışmaların ve hiziplerin kanıksandığı kent yaşamı, akrabalık ve karşılıklı dayanışmanın yerine getirdiği fonksiyonda meydana gelen gerileme, kişinin işgal ettiği meslek ve statüsünün insani ilişkilerde daha belirleyici olması veya ilişkilerde mantığın artırılması, duygunun azaltılması ve esnekliğin daha anlamlı ve değerli görülmesi, duygusal ve romantik ilişkilerin “riskli ilişkiler” listesine alınması, gerçeğin simule edilmesi, bir başka ifadeyle gerçekle hayali; doğruyla yanlış belirleyecek ayırımın bulanıklaşması, mutlak evrenseli ortadan kaldıran “her şey mubâhtır” felsefesinin geçerli olması, Dostoyevski’nin günümüzü en iyi açıklayan “tanrı yoksa her şey mümkündür” ifadesi, bilimin elde ettiği ilerlemenin geleneksel davranış biçimlerini modası geçmiş göstermesi veya geleneksel davranışların bağlı olduğu kavramlar ve değerler hakkında kuşkular yaratması, enformasyon ve küresel toplumun yükselmesine paralel olarak kadının çalışma hayatına katılımı yanı sıra kadın hareketleri, her şeyi kendi bireysel çıkarı açısından değerlendiren, kendi benliğine tutkun (narsist), bencil, kural tanımayan ve cinsel arzularını dizginlemeyen ve hiçbir edimden dolayı kendini yargılamayan bir kişilik tipinin ortaya çıkarılması yatmaktadır.

İSLAMİYET ÖNCESİ DÖNEMDEN CUMHURİYET DÖNEMİNE KADAR GEÇEN SÜREÇTE TÜRK AİLESİ VE BU SÜREÇTE TÜRK AİLE YAPISINDAKİ DEĞİŞİM VE DÖNÜŞÜMLER

Bu bölüm, İslamiyet öncesi dönemde Türk ailesi ve İslamiyet etkisindeki Türk ailesi olmak üzere iki kısımda incelendi.

İSLAMİYET ÖNCESİ DÖNEMDE TÜRK AİLESİ

İslamiyet öncesi dönem, Türk olarak bilinen ilk topluluk olan Hunlardan itibaren M.Ö. 300'lerden başlayarak, yaklaşık M.S. 10. yüzyıla kadar on üç asırlık bir dönemdir ki bunun da bilinmeyen tarih öncesi de vardır. Yazılı ve kesintisiz dönemi kapsayan bu sürecin zenginliği fark edilmektedir. Türk kültür tarihi dikkatlice tetkik edildiğinde orada büyük bir zenginlik ve çeşitlilik göze çarpar. Fakat tüm bu zenginlik ve çeşitlilik, karmaşık ve anlaşılmayan bir yapı arz etmekten ziyade, bir bütün içerisinde birbiriyle bağlantılı ve uyumlu gözükmektedir. Türk kültüründe devletin ve toplumsal hayatın esasını aile düzeni oluşturmaktadır.

Eski Türk toplumunda ilk sosyal birlik aile idi. Aile, eski Türk toplumunun çekirdeği konumundaydı. Türklerin, dünyanın dört bucağına dağılmalarına rağmen varlıklarını korumaları, aile yapısına verdikleri büyük ehemmiyetten ileri

gelir ki, bunun bir delili Türk dilinde, başka milletlerde rastlanmayan zenginlikte mevcut olan akrabalık nüanslarının karşımıza çıkmasıdır. (Kafesoğlu, 1997, s.227/228). Eski Türklerde Türk devlet töresinin kendine özgü özellikleri ile Eski Türk aile yapısı arasında yakın bir ilişki gözlemlenmektedir. Türklere göre gök kubbe devletin, çadır ise ailenin birer örtüsü ve kubbesi gibi idi. Nitekim Türk ailesinde koca-karı münasebeti ile devlette görülen kağan-katun hukuku arasında pek fark yoktur. Aile fertleri arasında sağlanan sosyal ve hukuki denge, toplumu oluşturan bireyler arasında da var demektir. Bu itibarla, Türklerde aile devletin küçük bir kopyası idi. Aileyi oluşturan bireylerden kadına verilen değer çağdaşı hiçbir toplumda görülmemiş düzeydedir.

Eski kavimler içinde hiçbir kavim Türkler kadar kadına hak vermemişler ve saygı göstermemişlerdir (Gökalp, 1996 b.). Eski Türkler’ de tek eşlilik hâkimdi. Gelenekler zorunlu bir iki durum haricinde çok eşliliğe müsaade etmezdi. Eski Türkler’ de kadın devlet yönetiminde, toplum menfaatlerinde, aile içinde ve ekonomik hayatta eşi ile eşit söz hakkına sahip ve eşi kadar işin içindedir.

Ziya Gökalp (1996), İslamiyet öncesi Türk ailesini boy, sop, soy, pederi ve izdivaci olmak üzere 5 grupta tasnif etmiştir. Evlilikle başlayan ve boy’a kadar devam eden sosyal yapı tek tek ve bütünler olarak aile temelinde yükselmektedir.

İslamiyet öncesindeki Türk ailesi için büyüyüp yetiştikleri ve baba ocağı (törkün) dedikleri aile çok önemliydi. “Ocağın ateşinin hiç sönmemesi”, dirliğin sürdürülmesi gerekirdi. Bunun için, büyük ve ortanca kardeşler evlenip “ocak”tan ayrılırlar, ancak küçük kardeş kalırdı. Belirli aralıklarla, tüm kardeşler aileleriyle birlikte, baba ocağında toplanırlar, “ataya (babaya) saygı törenleri” yapılırdı. Türkler, yurtları gibi baba ocaklarını da asla unutmazlar, çok uzakta bile olsalar, ona olan saygılarını, güçlü bir bağlılıkla sürdürürlerdi (Gökalp, 1996).

İSLAMİYET ETKİSİNDEKİ TÜRK AİLESİ

İster bireysel ister toplumsal olsun, din değiştirme, hayatta karşılaşılabilecek en önemli olaylardan biridir. Din değiştirme, değişik şekil ve

şartlarda gerçekleşen ve farklı neticeler ortaya çıkaran son derece karmaşık yapıya sahip bir gelişmedir. Her ne sebep ile olursa olsun, din değiştirmek toplumu temelden dönüştüren büyük bir güçtür. Türklerin İslam dinine geniş çapta katılmaları X. Yüzyılda başlar. VII. yüzyıldan itibaren temas sağlanmasına rağmen, temsil edenlerin yanlış tutumu bunun en önemli sebebidir.

İslamiyet etkisindeki Türk ailesine bakıldığında, din değiştiren tüm toplumlarda olduğu gibi Türklerde de bazı değişimlerin yaşandığı görülür. Dinle birlikte toplumun birçok dokusunda da değişim yaşanmıştır. İslamiyet etkisindeki Türk aile modelindeki en dikkat çekici değişimin Osmanlı Devleti'nde gerçekleştiği söylenebilir. Osmanlı aile yaşamındaki farklılıkların dini olmaktan çok bölgesel, hatta etnik olmaktan çok coğrafi olduğu yaygın bir kanıdır (Ortaylı, 2009). Osmanlı ailesi için denilebilir ki; aile, bireyin hayatında bağlarının kopmayacağı temel ve tek kurumdur. Bütün sorunların çözüldüğü makam ve destek burada bulunur. Boşanma Osmanlı toplumunu oluşturan halkın, hiçbir dinin hoş karşılamadığı bir tercih olup ailenin korunması temel ilkedir. Evlilikler aynı "millet ya da cemaat" adlandırılan, dini veya ırkî, sosyal yapı içinde gerçekleşirdi. Aksi hoş karşılanmazdı. Bu durumun aile yapısının korunmasında bir katkı sağladığı görülmektedir.

TÜRKİYE’DE AİLE YAPISININ DEĞİŞİM VE DÖNÜŞÜMÜ VE BU DEĞİŞİM VE DÖNÜŞÜME ETKİ EDEN BAŞLICA UNSURLAR

Cumhuriyet yönetiminin kuruluşuyla birlikte gelişen tüm siyasi, toplumsal ve ekonomik olaylar, Türk ailesini de etkilemiş ve Türk ailesinin yapısında değişim ve dönüşümlere neden olmuştur. Türk aile yapısının değişim ve dönüşümüne etki eden unsurlar incelendiğinde; göç, yoksulluk, toplumsal değerler, teknoloji ve kadınların çalışma hayatına girmesi olarak karşımıza çıkar.

Göç: Coğrafi mekân değiştirme sürecinin sosyal ekonomik, kültürel ve siyasi boyutlarıyla toplumsal yapıyı değiştiren nüfus hareketleridir. Göç, toplumsal ve ekonomik değişimlere bağlı olarak ortaya çıktığından bir sonuç, toplumsal ve ekonomik değişimlere katkıda bulunması dolayısıyla da bir nedendir(Yaşar Ekici, 2014). Türkiye’de 1950’li yıllarda başlayan sanayileşmeye bağlı olarak kırsal göçtür artar. Kırsal göçün aile üzerine etkisi, özellikle kendisini kentsel bölgelerde göstermektedir. Kırsal göçle birlikte aile fertleri arasındaki sosyal ve ekonomik ilişkiler azalmış, çekirdek aile tipi hatta bireysel yaşam tipi fertler arasında tercih edilmeye başlanmıştır. Bu da Türk aile formasyonunun bozulmasına etki etmiştir. Bu değişimin somut göstergesi geniş aileden çekirdek aileye geçiştir.

Türkiye’de görülen diğer bir göç ise; dış göçlerdir. Özellikle yurtdışı işçi hareketleriyle başlayan ve devamında aile birleşmeleri ile katlanan göçlerdir. Avrupa’daki Türk işçilerin evlenecekleri eşleri Türkiye’den seçmeleri ve eşini de belli bir süre aile birleşmesi yoluyla Avrupa’ya getirmesi şeklinde olmuştur. Kontrolsüz olarak gelişen bu durumdaki aileler gerek Türkiye ile gerekse yaşadıkları ülkelerle kültürel uyum sorunu yaşamaktadırlar. Bu uyum sorunu kuşaklar arası çatışma olarak yansımaktadır.

Yoksulluk

Yoksulluk sebebiyle aile içinde çalışan bireylerin artması, çalışma hayatının getirdiği yeni durum, sosyal hayatın aile dışına taşınmasına sebep

olmaktadır. Yeni bir dünyaya adım atan bireyin sosyalleşme süreci içerisinde ailesinden uzaklaşırken bir taraftan da kendini kabul ettirme çabasıyla değerler erozyonuna maruz kalmaktadır. Yoksulluğun aileye bir diğer açıdan etkisi ise bireylerin çalışma zorlukları ile ailelerinden ayrılmalarıdır. İş durumuna bağlı olarak başka kentte çalışmaya başlayan çocuklar ailelerinden uzakta hayatlar kurdukları bilinmektedir. Yaşanan bu değişim aile yapısını ve bağlarını zayıflatmaktadır.

Toplumsal Değerler

Toplumsal değerler, toplumsal yapı ve toplumsal düzenin devamlılığı için çok önemlidir. Aile, din, hukuk, eğitim, ekonomi gibi kurumlar toplumsal değerlerin etkisi altında şekillenir. Toplumsal kurum ve gruplar sayesinde toplumsal değerler kuşaktan kuşağa aktarılır. Aile içi iletişimle başlayan değerler ve buna bağlı davranışlar her yönüyle insanları derinden etkileyen bir savrulma durumunda nötr kalması mümkün olamamaktadır. Diğer etkenlere bağlı olarak “Toplumsal Değerler” konusunda da değişim kaçınılmazdır. Gelenek ve yeni durum arası çatışma aile bağlarını zayıflatmaktadır. Ailelerin bireylerinden kopuşu toplumsal çözülmeyle beraberinde getirmektedir. Türkiye'nin hızlı bir değişim sürecine girdiği ve bu süreçten en çok ailenin etkilendiği gerçeğinden hareketle; değişim nedeniyle ortaya çıkan hukuksal, psikolojik ve sosyal konularda "aile danışmanlığı" merkezlerinin kurulması ve ailelere destek hizmetlerinin verilmesi büyük önem taşımaktadır.

Teknoloji

Teknoloji, son yüzyılda büyük bir hızla ve tüm dünyayı etkisi altına alacak şekilde bireylerin ve toplumların hayatına nüfuz etmektedir. Özellikle aile yapısı ve aile içi ilişkileri en çok etkileyen teknoloji ürünleri radyo, televizyon, bilgisayar, cep telefonu ve internettir. Bu ürünlerin aileye, maalesef ki, olumsuz etkileri olumlu etkilerinden daha fazla olmuştur. Aile, bireyin sosyalleşmeyi öğrendiği en önemli ilk mekân iken, TV ve internetle birlikte aile, aynı evi paylaşan bireylerden oluşan bir topluluk haline gelmiştir. Sosyal ve duygusal

paylaşımlar azalmış, bireyler aileden göreceği ilgi, sevgi ve desteği, dışarıda aramaya başlamıştır. Bu arayış sanal dünyada adeta bir gerçeklik ciddiyetinde, toplumsal hayattan soyut, gerçekliliği tartışılır bir kişisel sunumla devam etmektedir.

Kadının Çalışma Hayatına Girmesi

Sanayileşme ve sonrasında bilgi toplumuna doğru evrilen dünyamızda iş hayatı geleneksel toplumlardaki aile içi üretim tarzından dış mekânlardaki iş yerlerine taşınmıştır. Bunun yanı sıra iş hayatında giderek artan farklılaşma ve uzmanlaşma ile kas gücüne dayalı çalışma tarzı merkezi konumunu kaybetmiştir. Tarım toplumundan sanayi toplumuna doğru bu hızlı değişim sürecinde kadının çalışma hayatına katılımı da aynı doğrultuda değişiklik göstermiştir. Bu durum, kadının sosyal hayattaki rolünden kurtulmasını sağlayamadığı gibi fazladan eşiyile birlikte çalışma zorunluluğuna maruz kalmaktadır.

Kadınların çalışma hayatına katılmasında ekonomik zorlukların yanında; toplumsal yaşama katılmak, başarı kazanarak mutlu olmak, kişiliğini, kendine olan güvenini geliştirmek, boş zamanlarını değerlendirmek gibi nedenlerle de çalışma hayatına katılmaktadır. Sonuçta her ikisi de çalışan anne – babanın çocukları ve aile kurumu yeterince ilgi göremediğinden aile birliğinin bozulmasına kadar birçok sorunla karşı karşıya gelinmektedir.

SONUÇ

Toplumun en önemli unsuru olan aile değişim ve dönüşümün ilk hissedildiği yer olmasına karşılık adaptasyonun ve kabullenmenin zor kopuşların ise hızlı olduğu bir yapıdır. Karşılaşılan her yeni durum ailede olumlu kimi zaman da olumsuz, bazı durumlarda hem olumlu hem de olumsuz etkilere yol açmıştır. Gelişimi ve değişimi durdurma gibi seçenek olmadığına göre bu süreçte ailenin savrulmasını minimize etmek gerekmektedir. Toplumun DNA'sı olan aile dizininde ya da toplumsal rolde yaşanacak bir kayma ağır sonuçlara neden olabilir. Geleceğin toplumunu inşa etmek arzusunda olan tüm kişi ve kurumların

önceliği sağlıklı bir aile kurumunu sürdürmek olmalıdır. Sağlıksız bireylerden, çarpık aile yapısından doğru bir toplum yapısı beklenemez. Bunun için hassasiyetle üzerinde durulması gereken en önemli yapı aile kurumudur.

Toplumsal değişimin iyi takip edilerek yaşanabilecek yeni durumların analizi yapıp, harekât tarzlarının oluşturulması hayati önem taşımaktadır. Türk toplumunun ve bunun bir parçası olarak ailenin tarihsel süreçteki değişimi iyi incelenmelidir. Süreç analizi yaparken dikkate alınması gereken iki önemli konu vardır. Bunlar değişimin çok hızlı olduğu ile bilginin ve paylaşımının kontrolsüzce yayıldığıdır.

Sağlıksız bir aile ortamında yetişen çocuğun davranış bozukluğunu gidermede eğitim kurumları her zaman başarılı olamadığı tecrübe edinilmiştir. Problemin ortadan kaldırılması için harcanılan zamandan daha kısasını problemin oluşmaması için harcarsak sonuç toplum açısından daha sağlıklı olacaktır. Unutulmamalıdır ki bugün yaşanan sorun sadece aile sorunu değil, yarınların toplum yapısının sorunudur.

Sosyolojik, iktisadi ve pedagojik açıdan; değişim ve dönüşüm nedenleri iyi analiz yapılamaz ise yarın için yeterince hazırlık yapacak zaman bulamayabiliriz. Hazırlıksız yakalanılan gelecek zamanda; toplum bizi kendi girdabına çektiği gibi zamana da yenilmiş oluruz. Değişimin kaçınılmaz olduğu günümüzde dönüşümü sağlıklı yapabilmenin tek yolu iyi veri ve analizi ile beslenen yapıcı çözümler üretmektir. Toplum ve en önemlisi de aile yeni durumlar için hazırlanmalı, beklentileri karşılayacak çözümlerle aileden başlayan toplumsal dönüşüm kontrollü bir şekilde gerçekleştirilmelidir.

Batı toplumlarına nazaran daha gelenekçi bir özellik gösteren Türk ailesi, yeni yaşam koşulları karşısında zorlanmaktadır. Karşılaşılan zorluklar çoğunlukla aile ve yakın çevre faktörleri devreye sokularak çözüm üretilmeye çalışılmaktadır. Devlet olarak “Aile Danışmanlığı” kurumunu sağlıklı bir temel üzerinde bir an önce tamamlayıp yaygınlaştırmak gelecek kuşaklara büyük bir yatırım yapılacaktır. Devlet mevcut kurum yapısıyla bu soruna değinmeli, kurumlar arası

koordinasyonu sağlayarak yapılan görev dağılımı kapsamında iş ve işlemleri takip etmelidir. Zaman içinde tespit edilen yeni durumları karşılayacak, kurum anlamında, yapılanmaya gidebilir.

KAYNAKÇA

ASLAN, K. Değişen Toplumda Aile Ve Çocuk Eğitiminde Sorunlar, Ege Eğitim Dergisi, Yıl 2002, Cilt 1, Sayı 2.

AYDIN, M.Z. (2014), Çocuğun Eğitiminde Ailenin Önemi, Somuncu Baba Dergisi, Sayı 168

GÖKALP, Z. (1996b). Türkçülüğün Esasları. (Sadeleştiren: Cengiz HAN). İstanbul: Kamer Yayınları.

KAFESOĞLU, İ. (1997). Türk Milli Kültürü. İstanbul: Ötüken Yayınları.

TURAN, O. (1999). Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi 1. (12.Baskı). İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

YAŞAR EKİCİ, F. (2014) Türk Aile Yapısının Değişim ve Dönüşümü / Bu Değişim ve Dönüşüme Etki Eden Unsurların Değerlendirilmesi (sunu), İstanbul.

Z KUŞAĞI-EBEVEYN ÇATIŞMASI VE İNCELENMESİ

Katılımcılar: Edanur YASA (9. Sınıf Öğrencisi)

Nuri YASA (Baba)

Danışman Öğretmen: Hazal Berfin TEPE

Okul Müdürü: Serdar AYDIN

Özel Antalya Konyaaltı Bahçeşehir Koleji Fen ve Teknoloji Lisesi, Antalya

ÖZET

Üç bin yıl önce başlayan insanlık tarihinde günümüze kadar olan süreç içerisinde, yaklaşık olarak aynı yıllarda doğmuş, aynı çağın şartlarını, dolayısıyla birbirine benzer sorumluluklarla yükümlü olmuş kişiler topluluğuna kuşak denilmektedir.¹⁴ Farklı kuşakların, farklı paradigmalar ile etrafı algılayıp buna göre davranış kalıpları geliştirmesi ve bu davranış kalıplarının karşı karşıya gelişine ise kuşak çatışması adını veriyoruz.

Z nesli olarak adlandırdığımız dönem 2000 yılı ve sonrasında denk gelmekte ve bu kuşağın gençlerinden en büyüğü ise henüz 17 yaşındadır. Jean Twenge, bu döneme “Ben Nesli” adını vermekte ve onları şu şekilde tanıtmaktadır: “Ben Nesli aşırı övgüyle büyüdü. Bu nesil sorumluluk duygusuyla motive olmaz; çok çalışmak kendi içinde bir erdem değildir, ancak onları toplumda diğerlerinden ayırıyorsa o zaman uğraşmaya değer. Açık sözlüdürler, hassas ya da gizli olduğunu düşündüğünüz bilgileri paylaşırken huzursuz olurlar. Belirsiz değil, doğrudan olmaya değer verirler. Otoriteye karşı otomatik bir saygıları yoktur ve bir şeyleri geliştireceğini düşünürlerse öneride bulunmaktan kaçınmazlar.”¹⁵

Anahtar Kelimeler: *Ben nesli, kuşak çatışması, ebeveyn tipi, gelişme-ilerleme*

¹⁴www.ayyildizdanismanlik.com.tr Erişim Tarihi: 26.02.2019, 16.04

¹⁵Twenge J. M. , “Ben Nesli”, Kaknüs Yayınları, 2013, İstanbul.

GİRİŞ

Üç bin yıl önce başlayan insanlık tarihinde günümüze kadar olan süreç içerisinde, yaklaşık olarak aynı yıllarda doğmuş, aynı çağın şartlarını, dolayısıyla birbirine benzer sorumluluklarla yükümlü olmuş kişiler topluluğuna kuşak denilmektedir.¹⁶ Farklı kuşakların, farklı paradigmalar ile etrafi algılayıp buna göre davranış kalıpları geliştirmesi ve bu davranış kalıplarının karşı karşıya gelişine ise kuşak çatışması adını veriyoruz.

Kuşak çatışmasının birçok nedeni ve tetikleyici unsuru bulunmaktadır. Ülkemiz gibi hızla değişen toplumlarda ise gelişimin ve büyümenin de etkisiyle, kuşak çatışması kendini daha belirgin hissettirmektedir. Kuşakların birbirine önyargıyla yaklaşması çatışmaya sebebiyet verirken, ergenlik ya da gençlik döneminin özelliklerini de göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Çünkü sorunu kaçınılmaz ya da anlaşılmaz hale getiren sebep, çoğu zaman bu dönemin özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Unutmayalım ki, M.Ö. 399 yılında yaşamış olan filozof Sokrates bile, kendi dönemindeki gençleri sorumsuz ve saygısız olarak görüyordu.

Aile bir yandan gence, “Büyüdüğünü, kendi başına karar vermesini, sorumluluk yüklenmesinin gerekli olduğunu anlatır, öte yandan “aklın ermez, sen daha çocuksun.” denilerek tüm davranışları kısıtlanır. Bu çelişkiler gence de yansımakta ve onda da çelişkiler oluşturmaktadır. Genç istediği zaman kendini “koca insan” olarak görmekte ve bütün sorunlarını çözecek güçte olduğunu sanmaktadır. İstemediği durumlarda ise ben daha çocuğum aklım ermez düşüncesinden hareketle sorumluluktan kaçmaktadır.

1946 yılından başlayarak günümüze kadar gelen süreçte, her dönem farklı bir “nesil” ismi ile adlandırılmış olup, kendi özgü özellikler ortaya koymaktadır. Bunlar; ilk sessiz nesil (1946-1964) ile başlayıp, X nesli (1965-1979), Y nesli

---

¹⁶www.ayyildizdanismanlik.com.tr Erişim Tarihi: 26.02.2019, 16.04

(1980-1999) ve son olarak Z nesli (2000-) olarak sıralanmaktadır. Z nesli olarak adlandırdığımız dönem 2000 yılı ve sonrasında denk gelmekte ve bu kuşağın gençlerinden en büyüğü ise henüz 17 yaşındadır. Jean Twenge, bu döneme “Ben Nesli” adını vermekte ve onları şu şekilde tanıtmaktadır: “Ben Nesli aşırı övgüyle büyüdü. Bu nesil sorumluluk duygusuyla motive olmaz; çok çalışmak kendi içinde bir erdem değildir, ancak onları toplumda diğerlerinden ayırıyorsa o zaman uğraşmaya değer. Açık sözlüdürler, hassas ya da gizli olduğunu düşündüğünüz bilgileri paylaşırken huzursuz olurlar. Belirsiz değil, doğrudan olmaya değer verirler. Otoriteye karşı otomatik bir saygıları yoktur ve bir şeyleri geliştireceğini düşünürlerse öneride bulunmaktan kaçınmazlar.”¹⁷ Twenge’e göre Ben Nesli’nin gerçekçi tavırları, bireyselliğin soyutluğunu içeren, ancak bunu çok yalın bir biçimde kullanan günlük dilimizde de kendini belli ediyor. Bireysellik dilini, ana dilimiz gibi konuşuyoruz.¹⁸ “Ben Nesli, herkesin öz saygısı olmalıdır inancını yöneten ilk nesil.”¹⁹

YÖNTEM

Çalışmamızı oluştururken yaptığımız araştırma evrenini 2000 yılı sonrasında doğan gençler ve lise öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmamızda gözlem tekniği kullanılarak, derinlikle inceleme geliştirilmiştir.

BULGULAR

Giriş kısmında Z kuşağının belirtilmiş olan özellikleri, araştırma evrenine uygun olarak gerçekleşen gözlem verilerimiz ile örtüşmüştür.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Kuşak çatışması toplumsal değişme sürecinde doğal bir olay olarak görülmekte ve gençlerdeki başkaldırma eğilimi evrensel bir yapıdadır. Bu

---

¹⁷Twenge J. M. , “*Ben Nesli*”, Kaknüs Yayınları, 2013, İstanbul.

¹⁸Twenge J. M. , “*Ben Nesli*”, Kaknüs Yayınları, sf: 73, 2013, İstanbul.

¹⁹Twenge J. M. , “*Ben Nesli*”, Kaknüs Yayınları, sf: 74, 2013, İstanbul.

çatışmanın varacağı boyutları ise anne babanın tutumu ve toplumsal koşullar belirlemektedir. Biz gençler bugünü ve yarını anlamak istiyor, bizlere dünün yaşatılmasını ise kabul etmiyoruz.

Anne babaları genellikle gençlerde yaşları itibariyle meydana gelen değişimleri kabul etmek istemezler. Bunun nedeni onları kızdıran değişimlerin kendisi değil, anlamlarıdır. Bütün sorunsallığına karşın kuşak çatışması toplumsal değişmeye yol açan sosyal bir olgu ve oluşumdur. Kuşak çatışması olmasa gelişme, yenilik ve ilerleme de olmazdı. Biz gençlerde bulunan eskiye benzememe, var olandan farklı olma dürtüsü, bizleri yenilikler peşinde koşmaya ve değişikliklere doğru itmektir. Biz gençler, yetişkinlerin yaşayış biçimine değer ve inançlarına, onların seçim ve kararlarına aynen bağlı kalıp sürdürseydik zaten çatışma denen mekanizma hiç gerçekleşmemiş olurdu. Unutmamalıyız ki toplumsal yaşamda, düşünce ve ideolojilerde, bilim, sanat ve teknolojide gerçekleşmiş olan sayısız yenilik, yaşanan çatışmalar sonucunda eski olana bir tepki olarak doğmuştur.

KAYNAKÇA

www.ayyildizdanismanlik.com.tr

www.ailevecocuk.net

Twenge J. M. (2013) Ben nesli, İstanbul: Kaknüs Yayınları.

DAHA ÇOK/AZ İLETİŞİM?

Katılımcılar: Nefise Betül DEVECİ (10. Sınıf Öğrencisi)

Rümeysa Nur DEVECİ (Anne)

Danışman Öğretmen: Fidan GEDİZ

Okul Müdürü: Elif YILDIZ

Hayme Ana Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi, Antalya

Tarih boyunca kullanılan araç gereçlerdeki farklılaşmalar insan yaşamını çok yönlü bir biçimde etkilemiştir. Bu araç gereçleri kullanabilme ve daha da önemlisi kendi ihtiyaçlarını giderebilecek olanı icat edebilme becerisi insanı diğer canlılardan ayıran temel özelliklerden biri olmuştur. Teknoloji, insanın dünya üzerinde var olmasından bu yana yaşanan ortamı şekillendirmiş ve insan yaşamının vazgeçilmez bir parçası durumuna gelmiştir. Antropolog Margaret Mead, arkeolog Gordon Childe ve sosyolog William Ogburn tarafından sosyal değişime yönelik olarak vurgulanmış olduğu gibi insanoğlunun doğadaki varlığını sürdürebilmek için ürettiği teknoloji onun diğer insanlarla ilişkilerinde de belirleyici rol oynamıştır (Ata, 2008)

Teknoloji hayatımızın vazgeçilmez bir parçasıdır. Temel amacı ise hayatımızı kolaylaştırmak olduğunu ve bu bağlamda teknolojiyle birlikte hayatımızın her alanında değişimler olmuştur. Koşulların elverişli olduğu çevrede teknoloji hayatımızın bir parçası vazgeçilmez bir durum almış gittikçe yaygınlaşan bir gerçektir. Temel amaç insan yaşamını kolaylaştırmak olsa da çoğu kez bu amacın dışına çıkmaktadır.

Yaşadığı teknolojik dünya insanı ve yaşamını sadece olumlu anlamda etkilememekte, teknoloji olumsuz yönleri ile eleştiri konusu da olmaktadır. Üretimin hızlı ilerlemesi ile teknolojinin üstünlüklerinden yararlanan insanın monoton bir yaşam içine girmesi, duygusallığından uzaklaşması, sosyal

yaşamdan kopması ve toplumun değer verdiği çoğu şeyin önemini yitirmeye başlaması teknolojinin olumsuzlukları konusunda getirilen eleştiriler arasında yer almaktadır. Ürün, süreç, bilgi, amaç ve anlam boyutlarıyla yaşamın her alanında kendini gösteren teknoloji; sağladığı kolaylıklarla birlikte birtakım kaygı ve tehlikeleri barındırmaktadır. İnsan tarafından oluşturulan teknoloji icat eden kişilerin bakış açısını ve kültürünü de yansıtmaktadır. Dolayısıyla teknoloji hem insandan etkilenmekte, hem de onu etkisi altına almaktadır. Bilim ve teknoloji alanında gücü elinde tutan bir azınlığın dünya üzerindeki kaynakların büyük çoğunluğunu kontrol edebilmesi ve kullanabilmesi de insanlar ve toplumlar arasındaki eşitsizliği artırmaktadır. Teknolojik süreçlerin etkisi dolayısıyla, günümüzde bireylerin ve toplumların çeşitli teknolojik sistemlerin gelişimi ve kullanımı konusunda kararlar almaları gerekmektedir. Bu noktada birçok seçenek bulunmakta ve alınacak kararlar bireyin ya da toplumun değerlerini yansıtır nitelikte olmaktadır (YİĞİT E. Özlem,2013)

Teknoloji adı altında cep telefonu, bilgisayar, internet hayatımıza girdikçe yalnızlaşıyor, çevremizle ilişkimizi kesecek düzeye geliyoruz.

Uzmanlara göre aşırı internet-bilgisayar kullanımı bireyi bağımlı hale getiriyor. Teknoloji hastası olan çocuklar sosyalleşemediği gibi ailesinden bile uzaklaşıyor. Bir odaya kapanıp, bir ekrana odaklanan ve saatlerce ekran başında oturan gençler sanal arkadaşlarla yetiniyor.

Ayrıca aşırı bilgisayar oyunu, gelişim için önemli olan sosyal yönü zayıflatıyor. Kitap okuma, sanatsal yönler, aile içi iletişim azalıyor. Bilgisayar oyunlarında şiddet varsa bu çocuk için zararlı olduğu kadar toplumu da kötü yönde etkilemektedir. İnternetin zararları bilgisayar oyunlarından daha fazla patolojik arkadaşlıklar, cinsel sapmalar, silahlı bomba yapımı gibi olumsuzluklar, yanlış arkadaşlıklar, uzun süre bilgisayar karşısında oturma nedeniyle bedensel kusurlar, göz sorunları ortaya çıkabiliyor.

Gelişen teknolojiyle birlikte küreselleşen dünyada insanların bu evrimleşen gezegene milenyum çağı, uzay çağı, bilgi çağı veya teknoloji çağı olarak adlandırmalarına karşılık bu çağa yalnızlık çağı adını verebiliriz. İnsanların imkanları çoğaldıkça paylaşımları azalmaktadır.

Madde bağımlılığının yedi yaşına kadar düştüğünü duyuyoruz. Bunun nedeni ise çocukların yalnız oluşunda teknolojinin bireyleri yalnızlaştırmasından kaynaklanıyor. Aile kültürü aile samimiyeti kalmamış aile içinde kopukluk olmasından kaynaklanıyor. Çocuklarımız istediğimiz gibi olmaz biz onları nasıl yetiştirirsek öyle olurlar. En temel amaç nasıl iletişim kurmalarını öğretmek gerek bunu bir teknolojik aletle değil de en samimi şekilde yüz yüze yapmayı öğretmek lazım, insanlarla konuşurken gülümsemeyi öğretmek lazım.

İngiltere'de yayımlanan Observer gazetesi, giderek daha fazla sayıda akademisyenin sosyal medyanın insanları yalnızlaştırdığına inandığını belirtiyor.

Bu bilim adamlarına göre, twitter ve facebook gibi sosyal paylaşım siteleri insanları birbirlerine yaklaştırmadığı gibi bireyleri gerçeklikten koparıyor.

Massachusetts Institute of Technology MIT öğretim üyelerinden sosyolog Prof. Sherry Turkle "Alone Together" (Birlikte Yalnızlık) adlı kitabında teknolojinin, insan yaşamında hakimiyet kurmak üzere olduğunu savunuyor.

Turkle'a göre, insanlar, teknoloji sayesinde birbirleriyle daha iyi iletişim kurabilecekleri yanılgısı içinde ve sanal gerçeklik, gerçek dünyanın kötü bir taklidi.

Tüm bunları da göz önünde bulundurduğumuzda teknolojinin bireyi toplumdaki nasıl kopardığına ve yalnızlığa ittiğine şahit oluyoruz.

Teknoloji bir yandan toplumsal yaşamda bireyler ve kurumlar arası iletişimin boyutlarını sınırsızca genişletirken, öbür yandan ve paradoksal olarak, insanlar arasındaki bire-bir ilişkiyi sınırlandırıyor; insanlar birbirleriyle yüz yüze

değil, internet aracılığıyla iletişim kuruyorlar. Teknoloji, insanları, teknolojik ürünlerle çevrili bir ortamda, bunlarla haşır neşir bir durumdayken yalnızlaştırıyor (Doğan ÖZLEM, Muğla Üniversitesi SBE Dergisi Bahar 2002 Sayı 8). Geleneksel toplumlardaki ulaştırma ve haberleşme teknolojileri çok az sayıda insanın birbirleriyle iletişime geçebilmesini sağlıyordu. Oysa bugün mektuptan, telefona, faksa ve internete uzanan haberleşme araçları insanların dünyanın neresinde olurlarsa olsunlar haberleşmelerini ve iletişim kurmalarını sağladı. Yani teknoloji insanoğlunun ihtiyaçlarını daha rahat ve çabuk yapmasını sağladı. Önemli olan bu araçları bağımlı olmadan gerektiği yerde gerektiği kadar kullanmak.

Bireyler özellikle de gençler teknolojinin bilinçsiz ve yanlış kullanımı konusunda bilinçlendirilmelidir. Amaç onları teknolojiden tamamen uzaklaştırmak değil teknolojiyi bilinçli kullanmalarını sağlamaktır. Teknolojik imkanlar bunca ilerlemişken ve teknoloji kullanımı bu kadar yaygınlaşmışken bu elbette sadece onları uyarmak ile olacak bir durum da değildir. Gençler için onları teknoloji bağımlılığından kurtaracak alternatif etkinlikler sunulmalıdır. Bu konuda toplumdaki herkese büyük görev düşmektedir. Örneğin bir evde akşam tüm aile bireyleri evdeyken ailece bir şeyler paylaşmak, sohbet etmek yerine anne baba da dahil herkes cep telefonunu eline alıp vakit geçiriyorsa bu çocuklara okulda teknolojinin sosyal yaşama zararlarından bahsetmek pek etkili olmayacaktır. Bu konuda okul, aile, ilgili kurum ve kuruluşlar birlikte hareket etmelidir.

ETKİLEŞİM HALİNDEKİ TOPLUM VE AİLE

Katılımcılar: Melike KOCAER (11. Sınıf Öğrencisi)

Müge KOCAER (Anne)

Danışman Öğretmen: Özlem KALKAN

Okul Müdürü: Serdar AYDIN

Özel Antalya Konyaaltı Bahçeşehir Koleji Anadolu Lisesi, Antalya

ÖZET

Aile; tanımı itibarıyla de toplumun en küçük parçası olduğu için hem aile içindeki yapısal değişimler toplumu etkiler, hem de toplumdaki her türlü değişim aileyi etkiler. Geçmişten bugüne aile kavramı birçok sebepten ötürü yapısal farklılaşmalara gitmek durumunda kalmıştır. Türk ailesindeki değişimleri özellikle Osmanlı'da Tanzimat'la başlayıp Cumhuriyete kadar olan dönemde rahatça görmek mümkün. Bu gelişmeleri yalnızca aile içerisinde sınırlamak mümkün değil, diğer kurumlarda da geçerlidir. Öncelerde ordu ve devlet üzerinden başlayan modernleşme süreci, Cumhuriyetin ilanıyla alışlagelen aile kavramını iyice değiştirmiştir.

Eskiden Türklerde geniş aile yapısı görülürken, bu çekirdek aileye dönüşmüştür. Aslına bakarsak, çekirdek aile düzeni Sanayi Devriminin etkisiyle oluşmuştur çünkü yaşam tarzları değişmeye başlamıştır. Bunun 1950 yılından sonra iç ve dış göçler, dolayısıyla kentleşme ve köylerde de modernleşme gibi önemli sonuçlar ortaya çıkmıştır. Buradan hareketle, ekonomik değişikliklerin aile kurumunu etkilediğini söylemek mümkündür.

Ailedeki değişimler daha birçok olguyla daha ilişkilendirilebilir: kadın erkek eşitliği, kadınların iş hayatına atılması, bu konularda getirilen hukuksal düzenlemeler, köyden kente göçlerin ciddi oranda artış göstermesi ve hepsinin başında eğitim.

Bölgesel farklılıklar söz konusu olsa da Türkiye'de genel olarak çekirdek aile yapısı ağırlık kazanmıştır. Bu değişiklik yalnızca sayısal anlamda olmamıştır,

aile bireylerinin sorumluluk ve görevleri değişmiş, aile içindeki etkileşim ve iletişim azalmış, akrabalık ilişkileri zayıflamıştır. Sanayi toplumunun parçası olan çekirdek ailenin parçalanmasına sebep olan bu durum sonrasında boşanmalar ciddi oranda artmıştır. Tüm bunların yanı sıra değişmeyen değerler de mevcuttur, kadının iş hayatına atılmış olması onun geçmişten bugüne belirlenmiş görev ve sorumluluklarını değiştirmemiş, aynı şekilde devam ettirmiştir.

Avrupa ülkelerine baktığımızda, nüfusu arttırıcı uygulamalar izlendiğini ama ciddi başarılar elde edemediğini görüyoruz. Bunun başlıca sebepleri kadınların anneliği ikinci plana atmış olmaları. Artan eğitim seviyesi sonucunda kadınlar öncelikle kariyerlerini geliştirmeyi ve maddi özgürlük kazanmayı istiyorlar.

Kısaca; toplumun geçmişten bugüne yaşadığı tüm değişimler özünde aile kurumunu etkilemiştir.

Anahtar Kelimeler: *Aile, toplum, Osmanlı, Cumhuriyet, iletişim*

GİRİŞ

Aile, toplumu oluşturan en küçük ve aynı zamanda en önemli ögedir. İnsanlığın başından beri süregelen bu kurum, hem kendi içindeki alışkanlıkları dışı vurarak toplumu etkilemiş, hem de toplumun kitlesel hareketlerinden etkilenerek kendi içinde değişimlere uğramıştır. Bu durum dünyanın her yerinde ve her türlü toplum içerisinde rahatça gözlenebilecek olsa da öncelikle Türkleri göz önünde bulundurarak ve bizlerin toplumsal değişmelere gösterdiğimiz uyumu veya tepkileri inceleyebiliriz.

Osmanlı'da aile yapısı çok geniş bir kavramdır çünkü içinde öncelikle hanedanı barındırır. İmparatorluğu yöneten hanedan, köklü bir tarihe ve kültürel birikime sahiptir. Dolayısıyla hanedan ne kadar sağlamsa ülke o kadar uzun ömürlü ve güçlü olur. Bu durumun Osmanlı toplumunu da etkilediğini söyleyebiliriz. Fakat üç kıtaya hükmetmiş bir imparatorluk olmuş olması nedeniyle bünyesinde her türlü dinden ve milletten insanı da barındırıyordu. Tuna

kkıyısında yaşıyan Hıristiyan ve Bulgar aileler gibi Hicaz'da yaşıyan Araplar, Anadolu'nun Sünni şerhli, Alevi köylü, Türkleri, Kürt aşiretindeki aile, adalı ve Egeli Rumlar, Müslümanlar Yahudi aileler hepsi ve daha fazlası Osmanlı ailesini oluşturmuştur. Bu durum Osmanlı'da hukuki farklılaşmalara (şer'i ve örf'i hukuk sistemleri) neden olmuş olsa da Osmanlı öncesinden gelen Türk hoşgörü geleneği ve kültürel miras, her dinden ve milletten toplumun bir arada yaşamasını kolaylaştırıyor, hatta Pençik Sistemi ile gayrimüslim erkek çocuklarının Osmanlı geleneklerine göre yetişmesini sağlıyordu. Osmanlı'da ataerkil ve muhafazakâr bir aile yapısı görölüyordu. Hanedandan gelen bu durum, devlette olduğu gibi ailede de "reis" in erkek olmasını sağlamıştı. Kadınların hakları yok denecek kadar azdı.

Osmanlı'da çekirdek aile yapısından ziyade geniş aile tipi görölüyordu. Çünkü ekonomi tarıma dayalıydı ve üretimi arttırabilmek için üç kuşak bir arada yaşamak ve çok sayıda çocuğa sahip olmak avantajdı. Genellikle yaşam köylerde ve kasabalarda yoğunlaştığı için çekirdek aile, Osmanlı aile tipinin ihtiyaçlarını karşılamıyor ve yeterli gelmiyordu. Yıllık tüketim stoklarının hazırlanması, kırsal alanda iş bölümü ve ailenin güvenliği genel gereksinimler arasındadır. İstanbul, Selanik, İzmir gibi büyük ve daha gelişmiş şehirler hem Batı'ya yakınlık hem de farklı kültürler barındırması sebebiyle içerisinde daha fazla çekirdek aile bulunduruyordu. Yine de genel anlamda Osmanlı ailesi; çoğunlukla geniş aile tipli, erkek egemen, tarıma dayalı, kendi içinde eğitim geleneği sürdüren bir yapıya sahiptir. Türk töresinin özelliklerini içerir.

Tanzimat'la başlayan Batılılaşma sürecinde Osmanlı aile yapısını da ciddi anlamda değişiklikler göstermeye başlamıştır. Aile kurumunun oluşumunu sağlayan evlilik müessesesi, görücülük geleneği, eşlerin birbirlerini tanımaması, çok kadınla evlilik, aile bireylerinin birbirleriyle ilişkileri, eşlerin rolleri ve görevleri, ailenin ülke için önemi, boşanma olayı, kadınlara boşanma hakkının tanınması gibi meseleler dönemin en çok tartışılan konuları arasında yer almıştır. Daha sonraları, Sanayi Devriminin etkisiyle geniş aileden çekirdek aile yapısına

bir geçiş yaşanmaya başlamıştır. Bunun sebebi aile yaşantısının değişmesidir. Aile daha öncesinde üretim birimi görevindeyken artık fabrikaya gitmek ve ücretli işçilik yapmak durumundadır. Bu da ev ve iş yaşamı arasında yeni bir ilişki gerektirmiştir. Dolayısıyla ekirdek aile tipinin Sanayi Devriminin ürünü olduğunu söylemek mümkündür.

Cumhuriyetin ilanıyla köylerden şehirlere ciddi oranda göçler yaşanmıştır. Bu şehirlerde çarpık kentleşmelere sebep olmuş, gecekondular artmış, şehir planlamaları yapılmasına yol açmıştır. Dolayısıyla Türkler yeni ev tipleriyle tanışmıştır. Köylerdeki geniş ve bahçeli, tüm ailenin bir arada yaşadığı ve üretim yaptığı, kk ahırlara sahip, mahalle kavramının çok büyük önem taşıdığı evlerin yerini yüksek binalar ve kk daireler almıştır. Bu, aile yaşantısında büyük değişikliklere sebep olmuştur.

Bir diğer değişiklik de eğitim alanında yaşanmıştır. Osmanlı'da da eğitim büyük önem taşırdı ancak herkesin erişebileceği düzeyde değildi. Elbette mahalle mektepleri vardı, sarayda nitelikli şehzadeler yetişmesini sağlayan Enderun Mektebi vardı ancak okuryazarlık oranı düşüktü. Bunun önündeki en büyük engel de Arapça, Farsça, Türkçe karışımı bir dil olan Osmanlıca konuşulmasıydı. Yazı dili ve konuşma dilindeki farklılar sıkıntı yaratıyordu. Yüksek zümreye hitap eden Divan edebiyatı, köy ve kasabalarda yaşayan toplumu halk edebiyatına itmiş, milletin birbirinden çok farklı sanatlarla ilgilenmesini sağlamıştı. Dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuyla yeni eğitim politikaları çıkarılmıştı. Öğretmen okulları ve halk evleri açıldı. Daha ağdaş, Avrupai, tamamen batıya yönelik politikalar izlendi. Latin Alfabesine geçildi. Osmanlı'da eğitim dini ağırlık taşırdı ancak Türkiye'de laikliğin ilanıyla din hem devlet işlerinden hem de eğitimden ayrıldı.

Eğitim alanında yaşanan bu değişikliklerin en büyük kaynağı tabi ki Mustafa Kemal Atatürk idi. Onun eğitime verdiği bu önemi savaşın ortasında bir sürü zorluğa rağmen yaptığı Maarif Kongresi ile görebilmek mümkün. Ayrıca zeki çocukları Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'ne göndererek onların

orada gerekli eğitimleri alıp sonra ülkelerine dönerek faydalı bireyler olmalarını ve ülkeyi çağdaştırmalarını amaçlamıştır.

Ülkede yürütülen eğitim politikalarının başarı sağlamasıyla okuryazarlık oranı da arttı ve kadınlar da erkeklerle eşit şartlarda eğitim artmaya başladı. Bunun en büyük getirisi, yani kadınların eğitim seviyesinin artması, aile kavramında ciddi değişikliklere sebep oldu. Hem Batılılaşmanın getirisi olarak da görebileceğimiz bu durum, kadınların evlenme ve çocuk yapma aşamasından önce kariyer peşinde koşmalarına, bunun da Avrupa'da nüfus artış hızının düşmesine sebep olduğunu söyleyebiliriz. Uzun zamandır İskandinavya ülkeleri, Almanya, Fransa, İngiltere ve Uzak Doğu'dan Japonya'da nüfus arttırıcı politikalar uygulanmaktadır.

Gelişmiş ülkelerde doğum oranlarının azalmasının sebepleri arasında kadın çalışma oranının yüksek olması, eğitim seviyesinin yüksek olması, şehirleşme oranının yüksek olması ve ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesi vardır. Daha kültürlü ve bilinçli bireyler yetişmesine başlanınca hem toplum bu durumdan etkilendi hem de aile kurumu. Batılılaşmış toplum, beraberinde Batılılaşmış aileyi getirdi.

2000'lerden itibaren daha rahat gözlenebilecek bir şekilde giderlerimiz arttı ve bu da gelirimizi arttırma gereksinimi içine girmemizi gerektirdi. Globalleşme ile gitgide ortak bir kültüre doğru sürüklenmeye başladık ve bu da dünyanın birçok yerindeki birçok insanın aynı anda aynı şeyi istemesine sebep oldu. Dolayısıyla üretimin artması gerekti. Nitelikli eleman ihtiyacı arttı ve bu eğitim sisteminin içinde sıkışıp kalmış bireyler yetişmesini sağladı. Aynı zamanda maddiyat odaklı hareket ebeveynler gereğinden uzun saatlerce çalışmaya başladı ve iş yerinden çıkınca bitmesi gereken iş bitmeyip yani bireyin kariyeri olmaktan çıkıp yaşama tarzı haline geldi. Bunların devamında evde dahi iş düşünen ve iş konuşan ebeveynler çocuklarıyla verimli vakit geçirememeye başladı. Hâlihazırda patlama göstermiş teknoloji çağından etkilenmeyi çözüm gören çocuklar da odalarına çekildiler. Teknolojik anlamda ciddi atılımlar yaşamaya

başladık. Dünyanın önde gelen gelişmiş ülkeleri bu sektöre ağırlık vererek ekonomilerini daha da büyüttüler. Endüstri 2.0, 3.0, 4.0 gibi dönemler yaşamaya başladık. Bu gelişmeler eğitim sistemine de bütünleşmiş oldu ve yeni nesil için farklı meslek grupları ortaya çıktı. Bilgisayar mühendisliği, yazılım mühendisliği, robotik, elektrik elektronik gibi bölümlerin değerli arttı. Master 6 programlarıyla küçük yaştan itibaren çocuklara farklı bakış açıları kazandırıldı. Robotik ve yazılım dersleri almaya başlayan, tabletlerle eğitim gören çocuklar kimine göre asosyalleşti ve iletişim becerileri köreldi. Kimine göre de üretim becerileri gelişti. Bu yeni dönemin ürünleri olan milenyum çocuklarının kuracağı dünya düzeninin alışılmışın dışında olacağını söyleyebiliriz. Yine görüldüğü üzere aile içindeki değişimler toplumsal etkilere sebep olmuştur.

Coğrafi Keşifler, Rönesans ve Reform, Fransız İhtilali, milliyetçilik akımı, devrimler ve darbeler, Sanayi Devrimi, parçalanan çok uluslu imparatorluklar ve yaşanan rejim değişiklikleri derken tüm bu toplumsal olaylar özünde bireyi derinden etkilemiştir. Değişen birey demek değişen aile yapısı demektir.

Sahip olduğumuz bu yeni aile düzeni, birçok avantaja ve dezavantaja sahiptir. Geniş aileden çekirdek aileye geçilmesi akrabalık ilişkilerini ciddi oranda azaltmıştır. Eskiden aynı evin içinde hep bir arada yaşanırken artık şehirleşmenin getirisiyle iletişim çok zayıflamıştır. Bu durumu tersine çevirecek sanılan teknoloji belki de daha da kötüleştirmiştir çünkü ne kadar artık mesafeleri bir telefon konuşmasıyla ya da görüntülü aramayla kısaltabiliyor olsak da tabletlerin, bilgisayarların ve telefonların esiri altından çıkamayıp iki kelimeyi yan yana getirmekte zorlanmaya başladık. Akrafa ilişkileri zaten çok ince bir çizgide mümkün olduğu kadar varlığını sürdürmeye çalışsa da aile içi iletişim de çok azaldı. Televizyonlar, diziler ve filmler, bilgisayar oyunları hepimizi ayrı ayrı odalara hapsetti ve eskiden Türk kültüründe olan salonda toplanıp ailecek geçirilen zaman yok oldu. Oturulsa da yüz yüze dahi bakmıyoruz çünkü telefonlarımızla meşgul oluyoruz. Aile içi iletişim sorunlarının görülme sıklığı arttıkça boşanmalar da hız kazanmıştır. Başarısız evlilikler sonlandırılırken birçok

etken buna sebep olmuştur ancak çocukların psikolojisiyle ilgili sıkıntılar da görülmeye başlamıştır. Ayrıca boşanmaların artmasıyla yeni bir yaşam biçimleri ortaya çıkmıştır: tek ebeveynli aile. Aile kavramı kendi içinde anne, baba ve çocuklar anlamına geldiği için bunu aile olarak nitelendirmek ne kadar doğru bilinmese de toplum içerisinde bu yeni durumunun gittikçe artacağını söylemek mümkün.

SONUÇ

Aile ve toplum konusunda parçanın bütünü, bütünün de parçayı etkilediğini söylemek doğrudur. Aile içerisindeki değişimler (görev dağılımlarının değişiklik göstermesi, daha rahat ve özgür bireyler yetiştirilmesi, akraba ilişkilerinin zayıflaması, teknoloji ile aile içindeki iletişimin zayıflaması) toplumu etkilemiş, farklı ideolojiler doğmasına sebep olmuştur. Yetişen yeni nesillerin yönetimi devralması politikalarda değişikliklere neden olmuş, aile içindeki değişimler tüm toplumu etkilemiştir. Aynı şekilde Sanayi Devrimi ve modernleşme süreci gibi toplumsal olaylar özünde aile kavramında değişimlere yol açmıştır. Toplum ve aile geçmişten bugüne etkileşimindedir.

KAYNAKÇA

https://www.tavsiyedyorum.com/makale_5334.htm

[http://necdetsubasi.com/bildiriler/11-toplumsal-degisime-aile-ve-yeni-risk-
alanlari,%20\(26](http://necdetsubasi.com/bildiriler/11-toplumsal-degisime-aile-ve-yeni-risk-alanlari,%20(26)

[https://www.gundemturkiye.com/toplum/aile-sosyolojisi/toplumsal-degisimin-aile-
uzerindeki-etkileri.html](https://www.gundemturkiye.com/toplum/aile-sosyolojisi/toplumsal-degisimin-aile-uzerindeki-etkileri.html)

[http://www.johschool.com/Makaleler/471591718_10.%20Salih%20Aybey.203-
217.pdf](http://www.johschool.com/Makaleler/471591718_10.%20Salih%20Aybey.203-217.pdf)

<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/59612>

<http://osmanli-arsivi.blogspot.com/2008/03/osmanlilarda-aile-yapisi.html>

<https://ozcanyildiz41.tr.gg/Osmanl%26%23305%3B-h-da-Aile->

<Hayat%26%23305%3B%3Cimg-src%3D-g-http-d--s--s-i-.imgur.-com-s-jsoVw.-gif-g-%3E-.htm>

<https://www.google.com/search?client=safari&rls=en&q=toplumsal+değişimin+aile+üzzerindeki+etkileri&ie=UTF-8&oe=UTF-8>

<https://www.haksozhaber.net/aile-ve-ailede-degisim-uzerine-22099h.htm>

http://www.johschool.com/Makaleler/471591718_10.%20Salih%20Aybey.203-217.pdf

MODERN AİLENİN DEĞİŞEN VE DEĞİŞMEYEN İŞLEVLERİ

Katılımcılar: Merve BEKKİ (9. Sınıf Öğrencisi)

Kübra BEKKİ (Abla)

Danışman Öğretmen: Hakan KAYA

Okul Müdürü: Özgür UYGUR

Antalya Eriinal Sosyal Bilimler Lisesi, Antalya

ÖZET

Aile toplumsal kurumların en küçüğüdür. Birçok toplumsal öge gibi ailede teknoloji, modernleşme ya da batılılaşma hareketlerinden etkilenerek değişmiş ve gelişmiştir. Bu makalenin amacı, toplumsal bir kurum olarak ailenin işlevlerini belirlemek, toplumdaki önemine değinmektir. Bu çalışmada konu ile ilgili literatür taraması yapılmış ve elde edilen bilgilerle ailenin işlevleri belirlenmeye çalışılmış ve elde edilen verilere dayanarak ailenin işlevleri;1) biyolojik işlev, 2)psikolojik işlev, 3) eğitim işlevi, 4)toplumsal işlev, 5) kültürel işlev, 6)ekonomik işlev olmak üzere altı temel başlığa ayrılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen verilere göre aile içinde değişimler meydana gelmiş olsa da temelinde yatan unsurlar halen etkisi azalarak devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Aile, işlev, toplumsal kurum*

1.GİRİŞ

Birbirlerine kan bağı, evlilik, doğum, evlatlık edinme gibi yollarla bağlanan, aynı ortam içerisinde yaşayan, neslin devamı için üreme gereksinimiyle hareket eden ve kuşaklar arası devamlılığı sağlayan aile, toplumun en temel yapı taşıdır. Geçmişten günümüze aile kurumu, üretim süreçlerinde yaşanan dönüşümlerle birlikte yapısal ve fonksiyonel olarak değişime uğramış ve bu süreç içerisinde bazı özelliklerini kaybederken, bazı özelliklerini de korumaya devam etmiştir. Geleneksel toplumdaki modern topluma geçişte, evlilik, aile içi ilişkiler,

rol ve statüler yeniden dizayn olmuştur. Bu sebeple ilk aşamada; aile sisteminde meydana gelen değişimleri anlamlandırabilmek açısından aile kavramını tanımlandırmak gerekmektedir. (Kır,2011)

1.2.Toplumsal Kurum (Müessese)

“Bir toplumda eşgüdülmüş, örgütlenmiş, görelî bir bütün oluşturan düşünceler, inançlar, gelenekler, görenekler ve davranışlarla özdeksel öğeler (yapılar mallar belgiler vb.) toplamıdır” (Ozankaya, 1984). “Kurumlar; düzenli ve organize edilmiş statüler, roller ve normlar bütünüdür” (Erden, 1998).

Bu makalede işlev; ailenin var oluş gayesine uygun olarak ögesi olduğu toplumun uyumlu işleyişine yaptığı katkı, insanlığa sunduğu hizmet anlamında ele alınmıştır.(Kır, 2011)

1.3.İşlev (fonksiyon)

İşlev (fonksiyon); bir kültür ögesinin toplumsal yapının uyumlu işleyişine yaptığı katkı veya “bir yapının gerçekleştirebileceği ve onu başka yapılardan ayırt etme olanağı veren eylem türü ya da türleridir (Ozankaya, 1984).

2.AİLE KAVRAMI

Aile sözcüğü, Latince “famulus” evcil köle anlamındadır. “Familia” tek efendiye bağlı olan kölelerin tümü, diğer bir ifade ile kandaş ve kayınların topluluğu anlamına gelmektedir (Hançerlioğlu, 1976).

Ailenin toplumsal işlevlerini uzman kişiler tarafında farklı biçimlerde ele alınmıştır. Kimi konuyu gelen olarak ele alıp, temel konularda uzlaşırken, kiminin de olaya farklı yaklaştığı görülmektedir. Bu yaklaşım farklılıkları ve benzerlikleri aşağıdaki maddelerde belirtilmiştir.

3.AİLENİN İŞLEVLERİ

21. yy modernleşmenin dünyadaki hemen her şeyin üzerinde etki gösterdiği bir devirdir. Değişim temel yapısal unsurlarda başlayıp birçok farklı alana yayılmıştır. Bu değişimin yararları tartışılmayacak ve sayılmayacak kadar çokken beraberinde sayısız sıkıntıyı da peşinde getirebilir. Her konuda olduğu gibi bu değişim toplumsal kurumlaşmanın temel yapı taşı olan ailede de gerçekleşir. Her ne kadar değişime uğrasa da aile temel boyutlardan ele alındığında büyük değişiklikler göstermemektedir.

Bu çalışmada konu ile ilgili kaynak taraması yapılmış ve bu konuda araştırma yapan kişilerin sunduğu görüşler tartışılmış ve ortaya çıkan araştırma sonucu esas alınarak yapısal fonksiyonel bir yaklaşımla da daha önce tespit edildiği gibi ailenin işlevleri aşağıda belirtilen başlıklara ayrılmıştır.

- 1) Biyolojik İşlev
- 2) Psikolojik İşlev
- 3) Eğitim İşlevi
- 4) Toplumsal İşlev
- 5) Kültürel İşlev
- 6)Ekonomik İşlev.

3.1.BİYOLOJİK İŞLEV

Aile, toplumun yapı taşını oluşturması, kuşakların sürekliliğini ve neslin devamını sağlaması açısından temel sosyal bir kurumdur. Ailenin biyolojik işlevi nüfus bilimi açısından önemlidir. Bu işlev, eşlerin cinsel ihtiyaçlarını karşıladığı gibi, kuşakların sürekliliğini de sağlamaktadır. Eşlerin erken yaşta evlenmesi, artan nüfusun eğitime olan ihtiyacı, erken evlenenlerin okuldan ayrılması, eğitimsiz ailelerin çok çocuk yapması gibi hususlar neslin devamı için önemlidir (Tezcan,

1985). Toplumda bireylerin evlenme yaşı, çocuk yapmaları, nüfusun dağılımı, nüfustaki artış hızı gibi nitelikler ailenin, toplumun demografik yapısını belirleyen biyolojik işlevleri arasında yer alır. Geçmişe göre eşlerin dünyaya getirdiği çocuk sayısı azalma göstermektedir. Bu durumun başlıca sebeplerinde biri toplumlarda meydana gelen ekonomik sıkıntılardır. Aileler ekonomik buhran içerisinde iken yeni bir bireyi dünyaya getirmek ve sorumluluğunu üstlenmeyi göze alamamaktadırlar

3.2. PSİKOLOJİK İŞLEV

Çocukların fiziksel bakımdan olduğu gibi, psikolojik açıdan da korunması ve eğitilmesi, sevgi, saygı gibi psikolojik gereksinimlerinin doyurulması ailenin temel görevlerindedir. Birey doğduğunda savunmasız ve bakıma muhtaç haldedir. Bu dönemde onun en temel fizyolojik ihtiyaçlarını aile karşılar. Bunun yanı sıra çocuğun, üzülme, ağlama, öfkelenme, sevinme, oynama, şımarma, nazlanma, sığınma, sevgi, saygı gibi psikolojik ihtiyaçları da vardır. Aile toplumda, sevgi ve güvenliğin doğal kaynağıdır Çocuk küçük yaştan itibaren sevgi ve şefkate muhtaçtır. Bu ihtiyacın karşılıksız en iyi doyurulduğu yer ailedir. Ailenin diğer işlevlerini toplumsal değişim etkilemiş ancak doğal olduğu için sevgi işlevi değişmemiştir (Tezcan, 1985) Sevgi ile yetişen birey nitelikli kişilik geliştirir. Sevgi duymamış kişi karşısındakine de sevgi gösteremez. Sevgi, çocuğun sadece beslenme, barınma, giyim gibi fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanması değildir. Sevgi; bu gibi maddi ihtiyaçları gidermenin daha ötesinde manevi ve duygusal bir doyum sağlamadır. Sevgi; çocuğun, gözünün içine bakmak, tebessüm etmek, dinlemek, birlikte olmak, paylaşmak, dokunmak, onunla oyun oynamak, şakalaşmak, ilgilenmektir (Yılmaz, 2002: 24 -28).

Buna karşın her şeyin azı gibi fazlası da zararlıdır İlaç ancak gereken dozda alınırsa iyileştirir, bireye aşırı dozda sevgi verilmemelidir. Aşırı sevgi ile yetişen birey muhtaç, kendi ayakları üzerinde duramayan güvensiz bir birey olur. Aile sevgide bu dengeyi koruyarak aileyi sıcak bir yuvaya dönüştürür. Aileler geçmişe

göre günümüzde eğitimin artmasıyla birlikte çocuklarının psikolojik gelişimlerine daha çok önem vermektedirler. Gelişim evreleri, eğitimlerinin ve başarılarının arttırılması için gereken psikolojik ortamı hazırlama, bebeklik, çocukluk, ergenlik gibi olgunlaşma dönemlerinde onlara destek olmaktadır.

Öz Saygıyı Geliştirme İşlevi

Öz saygı bireyin kendine güvenmesidir. Öz saygı, aile sevgisi ve iyi bir eğitim sonucunda oluşur. Yüksek öz saygıya sahip birey, kendi değerinin farkında, çevresiyle barışık, öğrenme, sevme gibi yetenekleri gelişmiş, başarıya ve mutluluğa ulaşmış kişidir. Bireyin öz saygısının ilk temelleri aile tarafından verilen eğitim ve öğretimle oluşur. Bireyin ailesine duyacağı saygının temelleri bu evrede atılır. Birey ile aile arasında sıkı bağlar oluşmasını ve toplumun temelini sağlam atılmasını sağlar.

3.3 TOPLUMSAL İŞLEV

Toplumun temelini aile oluşturmaktadır. Dolayısıyla toplumsal yapıdaki en temel işlevleri de aile üstlenmiştir. Birey toplum içinde bir statü ve role sahip olmasına rağmen gerçek kişiliğini ancak diğer bireylerle sosyal ilişkiler kurarak oluşturur. Bireye bu ortamı en iyi aile sağlar (Acar, 1990)

İnsan, dünyaya donanımsız bir varlık olarak gelmekte ve daha sonrasında ise içinde yaşadığı toplumun kültürünü benimseyip, öğrenerek, donanımsal sürecini tamamlayıp sosyal bir varlık haline dönüşmektedir.

En küçük toplum unsuru olan ailede birey farklı roller edinerek aile tarafından topluma kazandırılmak için çalışılır. Çocuklara ilk eğitim aile tarafından verilir. Verilen bu eğitimde bireyin kişiliğinin oturmasına yardımcı olunur.

Toplumsallaşma uzun bir süreçtir. İnsan, doğuştan itibaren yaşam boyu bilgi, beceri öğrenip, davranış, tutum ve alışkanlıklar kazanarak topluma uyumlu ve

yararlı bir varlık haline gelmekte, ortak değerler edinip, toplumun beklentilerine cevap vererek “sosyal benini” veya sosyal-kültürel şahsiyetini” kazanarak toplumla bütünleşmektedir. (Ergün, 1987: 35).

Her toplumun kendi yapısına özgü, beslenme, barınma ve giyim, tarzı vardır. Bunlar kültürün bir parçasıdır. Birey toplumsal yaşam süreci içinde bu kültürel değerleri öğrenerek toplumsallaşır (Erden, 1998: 81-83). Toplumsallaşma, toplumsal etkileşim ve “topluma hazırlanmadır” (Tezcan, 1997: 34). Diğer ifade ile “bireyin bir sosyal gruba katılması olgusudur” (Ergün, 1987: 35). Çocuğun birincil toplumsallaştığı yer ailedir. İkincil toplumsallaşma da okulda, akran grubunda, meslek hayatında ve kitle iletişim araçları ile çevrede gerçekleşmektedir (Ergün, 1987: 39).

Toplumsallaşma, bireyi topluma kazandırma ve topluma uyum sürecidir. Bu da gerçek anlamda ancak eğitimle gerçekleşmektedir (Çelikkaya, 1996: 53). Toplumsallaşma çocuğun eğitimi demektir. Geleneksel toplumlarda eğitimi aile sağlamakta idi. Çağdaş toplumlarda kültürel birikim arttığı, iş bölümü ve uzmanlaşma ortaya çıktığı için aile yetersiz kalmakta bireyin eğitimini okullar tamamlamaktadır (Erden, 1998: 81-83).

İnsanların en önemli ihtiyaçlarından birisi de “mensup olma” ya da “ait olma” duygusunu tatmin etmedir. Bu duygunun en güzel yaşandığı ve doyurulduğu yer ailedir. Özellikle aşırı bireyselleşmenin yaygınlaştığı çağımızda bu daha da önem kazanmıştır. Sıcak bir yuvada bir arada yaşam sürmekten hem anne- baba hem de çocuk büyük zevk alır, doyum sağlar. Bu yuva geçmişte, halde ve gelecekte de ailedir (Yılmaz, 2004: 139).

Toplumda her birey değerli başarılı üstün bir kişi olmak ister. Eksiklik ve küçüklük duygusu her bireyi rahatsız eder. Bu tür bireylerin toplumda kendini gerçekleştirme şansları daha azdır (Baymur, 1978: 67). Aile bireye doğuştan bir statü sağladığı gibi hayat yarışı içinde de üyelerine statü ve saygınlık kazandırır.

Ailenin sosyal ve kültürel yapısı, ekonomik ve eğitim durumu, üyesi olan bireyin statüsünü etkiler.

Aileler topluma nitelikli bireyler kazandırabilmek için var güçleriyle çaba göstermektedirler. Çocuklarının iyi eğitim almaları, hobi edinmelerini sağlayarak geleceğe daha donanımlı bireyler kazandırmak için çalışırlar. Geçmişte bakıldığında teknoloji, iş ve geçim sıkıntısı ve bazı dönemlerde yaşanan siyasi olaylardan dolayı çocuklarına yeterli imkan sunamayan aileler günümüzde bu imkanlara çok daha kolay ulaşabilmektedirler.

3.4 EĞİTİM İŞLEVİ

Aile toplumun temel yapı taşı, toplumun en küçük birimi ve sosyal kurumudur. Birey, biyolojik varlık olarak dünyaya gelir, eğitimi ailede başlayan birey sosyalleşerek topluma katılır. Bireyin eğitiminden aile sorumludur. Her türlü eğitim ailede başlar ve eğitimin temeli ailede atılır. Çocuk ailede aldığı eğitimle hayata atılır. Ailede alınan eğitim düzeyine göre hayatının ilerleyen dönemlerine daha hazır olur.

Toplumsal değişme sonucu ailede değişmiş, işlevleri de farklılaşmıştır. Toplumdaki teknolojik, ekonomik, kültürel, sosyal, siyasal ve düşünsel değişimler bu yapının temeli olan aileyi de etkilemiştir. Bazı temel işlevlerini sürdürmekle beraber ailenin işlevleri toplumsal değişimden önemli ölçüde etkilenmiş bazı görevlerini yeni kurumlara devretmiştir. Özellikle sanayileşme ile birlikte ailenin eğitim görevleri daralmış, eğitim görevlerinin önemli bir kısmını yukarıda belirtildiği gibi diğer örgün eğitim kurumları üstlenmiştir

Ülkede artan eğitim kurumlarının sayısı, eğitimin zorunlu ve ücretsiz olması gibi yeniliklerle aileler geçmişe göre çocuklarının eğitimine daha çok önem vermektedir. Köy nüfusun azalıp kent nüfusunun artması eğitim öğretime yaklaşmayı sağlamıştır. Her gelir durumundaki ailenin çocuğu eğitime ulaşabilmektedir.

3.5. KÜLTÜREL İŞLEV

Milli Kültürü Yaşatma ve Kuşaktan Kuşağa Aktarma İşlevi

Sosyolojik açıdan kültür; bir toplumun yaşam biçimi, maddi ve manevi değerlerinin bütünü, hayat deneyimlerinin bir birikimidir. Kültür, toplumun bir üyesi olan insanın, öğrendiği bilgi, beceri, sanat, teknoloji, gelenek, görenek ve alışkanlıkların karmaşık bir bütünüdür (Erden, 1998: 83; Kır; 2010:142). Kültürü, her kuşak önceki kuşağın bıraktığı yerden devralır. İnsan kendine özgü olan bilgi, deneyim ve dili ile yani konuşma ve yazma becerisiyle kültür birikimini yeni nesle aktarır. Böylece kültür aktarımının en önemli araçları, bilgi, deneyim ve dil olmaktadır (Kır, 2010).

Çocuğun ilk hayat deneyimini kazandığı, ana dilini öğrendiği, ilk bilgilerini edindiği yer ailedir. Toplumlarda canlılar gibi ayakta kalıp varlıklarını devam ettirme mücadelesi vermektedir. Kültür, toplumun ayakta kalmasını sağlayan temel dinamiklerdendir. Temel kültürel değer ve normlarını yitirmiş toplumların uzun ömürlü olması mümkün değildir. Kültürün görevi, toplumun bütünlüğünü koruyarak canlı ve dinamik tutmaktır. Çağımızda kültürel birikim çok hızlıdır. İşte burada çocuğun eğitiminde rol oynayan kurumlara önemli görevler düşmektedir. Aile aidiyet duygusu diğer ifade ile bağlılık ihtiyacı gibi toplumsal güdülerin doyurulduğu yerdir. Toplumun çekirdeğini oluşturan, informal eğitimin verildiği bir sosyal kurum olan aile, kültürel değerlerin, normların samimi bir ortamda birincil ilişkiler yoluyla temelini atıldığı yerdir (Kır; 2010:142).

Toplumun en küçük birimi olan ailede, aileye yeni birey katılması durumunda alenin kültürünü bireye aşılması zorunluluğu vardır. Daha sonraki yaşlarında yeni kültürleri denemek ve öğrenmek özgürlüğü olan birey önce ailesinin kültürünü tanır. Ailenin zorlamadan sevdirek kültürünü çocuklarına öğrenmesi gerekir. Milli ve dini bayramlar, saygı, sevgi, yardımlaşma gibi öğeleri

ailede öğrenmeye başlar. Günümüzde böyle unsurlar zayıflamış olsa da yine de aileler çocuklarına öğretmektedir.

3.6.DİNİ İŞLEV

Aile, üyelerine dini inançları kazandırır, onlara dini, ahlaki bilgileri öğretir, dini bir kurum olarak ibadetlerin uygulamasını organize eder. Çocuğa din eğitiminin önemli bir kısmı aile kurumunda verilir. Dinsel törenler, dualar ailede öğrenilir ve diğer dinsel uygulamalar yine genellikle aile içinde yerine getirilir. Dinde çocuk anne ve babaya bir emanettir. Aile, ona itikat, ibadet, ahlak ve muamelat gibi dini bilgileri kazandırmak, hayat için zaruri olan temel bilgileri öğretmekle sorumludur (Kır, 2011). İslam'a göre genel hatlarıyla eğitimin gayesi; bireye kendini tanıtmak, fitratını korumak, çocuğu yaratılış amacına uygun yetiştirmek, insanları doğru istikamette tutarak, iyi insan yetiştirmek, bireydeki gizli kabiliyetleri ortaya çıkarıp geliştirerek topluma kazandırmaktır (Kır, 2011)

3.7.EKONOMİK İŞLEV

Ekonominin temel öğeleri; üretim, değişim, dağıtım ve tüketimdir. Burada ailenin ekonomik işlevini belirlerken üretim ve tüketim üzerinde durmak gerekmektedir. Üretimin öğeleri de doğa, sermaye, girişim ve emektir. Tüketimde bireyin tavrı tasarruf ve israf şeklinde ortaya çıkmaktadır. Birey üretim ve tüketimin gerektirdiği ön bilgi ve beceriyi ailede kazanmaktadır (Kır, 2011)

Aile sanayi öncesi toplumlarda üretici birim iken sanayi toplumunda tüketim birimi olmuş kadın iş hayatına katılmıştır. Sanayi çağı, ailenin geçimi için, erkek ve kadının işbirliğini zorunlu kılmıştır.

Çocuğun belli bir yaştan sonra ekonomik sorumluluklarını farkına vardırılması gerekmektedir. Tutumluluk, bütçe planlaması gibi ekonomik şeyleri ailenin küçük yaştan itibaren çocuklarına öğretmesi gerekir.

21. yy. toplumlarında ailenin üzerine düşen görev çocuklarının yeteneklerini keşfetmek ve ileriye dönük olarak çocuklarını yetenekleri doğrultusunda iş imkânlarını da göz önünde bulundurarak doğru meslek gruplarına teşvik etmektir.

SONUÇ

Araştırmadan elde edilen verilere göre; aile toplumsal kurumlaşmanın yapı taşıdır. Aile toplumun temeli, çekirdeği ve işlevsel bir ögesidir. Birçok değişen unsur gibi aile de değişen dünyaya ayak uydurmuş ve bazı yapısal ve işlevsel değişimlere uğramıştır.

Modernleşme hareketleri sonrasında rollerinin bir kısmı farklı kurumlara dağılan aile, günümüz post modern dünyasının etkileşimleriyle birlikte birtakım yeni formlar edinmiştir. Sanayi toplumunda aile yapısı ve işlevleri bakımından önemli değişimler yaşanmıştır. Teknolojik yenilikler, sağlık ve tıp alanındaki gelişmeler, kadın istihdam oranındaki artış, evlilik sistemindeki değişimler, boşanma oranlarının artması, evlenme ve çocuk sahibi olma yaşındaki artış aile kurumunda yaşanan farklılaşmanın nedenlerini oluşturmaktadır. Anne, baba ve çocuktan oluşan klasik çekirdek aile yapısının yanında tek ebeveynli aile, karışık aile, yolcu aile, babasız aile ve birlikte yaşama gibi yeni aile biçimleri ve alternatif yaşam şekilleri ortaya çıkmıştır. (Epik, Çiçek, Altay, 2016).

Aile içi ilişkiler, aile bireylerin sorumlulukları ve üstlendikleri roller bakımından ailede meydana gelen değişimlerin birçoğu yaşamı olumlu etkilerken aile içi anlaşmazlıklar, iletişim kopuklukları ve kuşak çatışması gibi olumsuz durumların atmasına da sebep olmuştur. Gelişen teknoloji ve moda akımına ayak uydurma çabası bu anlaşmazlıkları tetikler.

Nitekim aile yapısı olarak özellikle Türk toplumunda arkada bırakılmayacak, yok sayılmayacak normlar etkisini yitirmemiştir. Seyrekleşerek devam eden örf ve adetler, kültürel öğeler, milli birliğin anahtarı marşlar ve

törenler halen saygı ve heyecanın yaşatıldığı kilit noktalardır. Her 30 Ağustos'ta gururunu, her 10 Kasım'da yasını ve acısını millet olarak birlikte yaşayan Türk toplumunda aileye ve aile üyelerine duyulan saygı yerini korumaktadır.

KAYNAKÇA

Acar, A. (1990) Türk Aile Yapısı Ve Kızılcahamam Aile Yapısı Üzerine Bir Araştırma, (Yayımlanmamış doktora tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Binbaşıoğlu, C. (1978) Eğitim Psikolojisi, Ankara: Binbaşıoğlu Yayınevi.

Erden, M. (2007) Eğitim Bilimine Giriş, Ankara: Arkadaş Yayınevi.

Ergün, M. (1987), Eğitim ve Toplum, Eğitim Sosyolojisine Giriş, Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınları.

Hançerlioğlu, O. (1976) Felsefe Ansiklopedisi, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kır, İ. (2011) Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin İşlevleri, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Kahramanmaraş.

Ozankaya, Ö. (1984) Temel Toplumbilim Terimleri Sözlüğü, 3.basım, Ankara: Savaş Yayınları.

Tekin Epik, M., Çiçek, Ö., Altay, S. (2016) Bir Sosyal Politika Aracı Olarak Tarihsel Süreçte Ailenin Değişen/Değişmeyen Rollerini, Isparta, V. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi.

Yılmaz, H. (2004). Sevgili Anne Ve Babacığım, Lütfen Bu Kitabı Okur musunuz!..., 16. Basım, Konya: Çizgi Kitabevi Yayını.

GÖÇÜN YOLCULUĞU VE PERDE ARKASI

Katılımcılar: Yusuf DEMİREL (11. Sınıf Öğrencisi)

Hüseyin DEMİREL (Baba)

Okul Müdürü: Serdar AYDIN

Antalya Özel Bahçeşehir Koleji Fen ve Teknoloji Lisesi, Antalya

Mekân en başından beri önceliğimiz miydi yoksa sonradan mı oluştu? Hayat acılarla, sevinçlerle, üzüntülerle, yaşadıklarımızla şekil almaya başladı. Sonradan bütün bu değerlerin bizi biz yaptıklarını ve bu hayatta sahip olduğumuz forma dönüştürdüğünü fark ettik. İlerledik ilerledik sürekli formumuzu geliştirdik, değiştirdik ve yeniledik. Hayatta olan önceliklerimiz arasına artık bizi yönlendiren değiştiren olayları ön plana almaya başladık. Buna yön veren mekânsal etki de çok fazlaydı. Gelişen bu süreçte aşamalar birbirini takip etti, hayat oldukça farklı bir anlama, daha farklı önceliklere, daha gelişen sosyal ilişkileri ön plana almaya ve daha çok önemsemeye başladık. Artık her şey değişiyordu daha sosyal daha iç içe ve daha toplumsallaşmaya başlamıştık ya da biz öyle olduğunu zannediyorduk.

Yaşadığımız olayları daha detaylı yorumlamamızı bulduğumuz çevre, bulduğumuz mekânsal boyutlar ve iç içe olduğumuz insanlar daha çok etki etmeye başlamışlardı. Çünkü artık toplumsal bakış açımız şekillenmeye başlamış, daha çok geliştirilmeye ve daha çok toplumdaki etkilenmeye başlamıştı. Daha çok çevremize bağlanmamızın arkasındaki sebepler bizden mi kaynaklanıyordu, bunu biz mi istiyorduk yoksa çevremiz farkında olmadan mı bizleri etkiliyordu? Bütün bu süreçler ilerledi hayat ve toplumsal ilişkiler üzerine bir forma büründü. Artık her şey başkalaşmakta ve hayat adını verdiğimiz form yaşam tarzıyla birleşmekteydi. Her şey değişiyordu yaşadıklarımızdan ve çevremizden beklentilerimiz farklılaşmakta, beklentilerimizi karşılayan veya karşılamayan

tutumları fark etmeye, bu süreçte hayatımızda olan etkilerin bütününe hissetmeye başlamıştık. Elde etmek istediğimiz olaylar farklılaşmaktaydı bu da sosyal ihtiyaçlarımızı daha çok hissettirmeye başlamıştı. Aile yapısı bundan daha çok etkilenmeye başlamıştı. Peki aile yapısının çevredeki durumlardan bu kadar etkilenmesinin arkasındaki sebep neydi? Aile formunun yaş grubu aralığı genişleyebilmekte ve genişleyen bu yaş aralığı ile birlikte aileye etki eden çevresel faktörlerin etkisi artmaktaydı. Bu çevresel faktörler ailenin çevresi ve mekânsal boyutuna göre de değişmekteydi. Süreç gelişmeyle, yenilenmeyle, isteklerin ve beklentilerin farklılaşmasıyla ilerledi. 20. yy.da daha çok köyde yaşayan toplum ve aileler göç etmeye başladılar. Bu göçün arkasında yatan sebepler şehirlerde çalışma olanaklarının daha fazla olması, eğitim faaliyetlerinin şehirlerde daha gelişmiş olması, sağlık olanaklarının şehirlerde daha fazla olmasından kaynaklanmaktaydı. 20. yy.ın son zamanlarına baktığımız zaman yaşanan göçlerin ana sebepleri altında iş olanakları, sağlık, eğitim gibi konularla beraber yaşam standartları, sosyal olanaklar, iletişim faaliyetlerinin daha da ön plana çıktığını görmekteyiz. Aileler bu göçleri yaptıktan sonra yaşadıkları adapte olma süreçleri de başkalaşma gösterdi. 21. yy.da yaşanan göçlerde ailelerin bütünsel bir boyutta kendi refah düzeylerinde ve de ailelerinin sosyal, ekonomik, eğitim sağlık gibi ihtiyaçlarının artmaya devam ettiğini ve ailelerin göç edecekleri yerleri seçme süreçlerinde sosyal ilişkilerle beraber iletişimde olacakları kişilerin etkilerine de dikkat etmeye başlamışlardı. Göç etme süreci ailelerin istekleri ve beklentileri doğrultusunda gerçekleşse de bazen hem isteyerek hem de zorunlu olarak yapılan göçlerin sonucunda adapte olma süreci yeni mekâna, yeni çevreye, yeni kişilere gibi yönlerle daha zorlu bir süreç haline de dönüşebilmekte. Günümüzde yapılan göçlerde, zorunlu göçler birçok kişiyi kapsamakta ve bu göçlerde diğer göçlerden daha yoğun olumsuz psikolojik bulgulara rastlanmakta. Zorunlu göç savaş, kıtlık, kuraklık, doğal afetler vb. sebeplerle yapıldığından göç eden ailelerin ve aile bireylerinin yaşadığı psikolojik olayların altında hem göç etmeleri hem de göç etme süreçlerinde yaşadıkları aynı zamanda göç etmelerine

sebepe olan olayların olumsuz etkileri de sebepe olmaktadır. Zorunlu göçler göç eden kişilerin ve ailelerin psikolojilerini ve de sosyal yaşamlarını da yoğun bir biçimde etkilemektedir. Suriye’de yaşanan iç savaş sonucunda yapılan göçler zorunlu göçlere bir örnektir. Bu süreçte Suriye’den gelen aileler ve kişiler yoğun bir psikolojik dönem geçirmekteydiler ve hatta birçoğu hala olumsuz psikolojik süreci yaşamaya devam etmekte. İlk baştaki süreçte neredeyse hepsi çok büyük bir karamsarlık içindeydiler. Bu karamsarlık aslında çok doğaldı çünkü yaşadıkları olaylar çok ağırdı. Bu süreci atlattıkları hiç de kolay olmadı. İlk başta tutunacak bir dal hissetmiyorlardı bazılarının aile fertlerinin hepsi vefat etmiş, bazılarının çocuğu bazılarının eşi, kimisinin annesi, babası artık yoktu. Bu süreci atlattıklarının zorluğunu ya da atlattıkları mi olduğunu kime sorarsanız sorun zorluğunu tahmin edebilirler. Peki bu kadar zorlu bir süreci nasıl atlattılar? Aslında çoğunun bu aşamayı atlama süreci farklı oldu. Psikolojik olan bu süreci atlattıklarının ardından mekânsal boyutta adapte olmaya çalıştılar bu süreç hem zorluydu, hem de alıştıkları mekânsal formdan daha farklı olmasıyla uzun bir süreçti. Zorunlu göçlerde doğal afet sonucu oluşan göçler afet anının olumsuz etkilerinin yarattığı travmaları da kapsadığı için bu süreçte ailelerin psikolojileri olumsuz etkilenmesiyle beraber aile içi psikolojik ortamda bu durumdan olumsuz etkilenmiştir. Yapılan diğer göç türlerine de baktığımız zaman aslında hepsinin temelinde göç ettikten sonra yatan olumsuz bir zaman dilimi hali görmekteyiz. Aileler göç ettikten sonra ortama adapte olma süreçleri de zaman alabilmektedir. Bu süreçte aile içerisinde uzun sürebilen belirsizlik süreci de yaşanabilmektedir. Bu süreç ailelerin hayat formlarını etkileyebileceği gibi özellikle yaş grubunu genç olarak nitelendirebileceğimiz kesimdeki aile bireylerinin gelecek hayatları adına olumsuz etkiyle sonuçlanabilmektedir. Olumsuz olarak nitelendirdiğimiz bu faaliyetler bireye değişen yeni çevresinde adapte olmak ortama uyum sağlamak adapte olmak gibi amcalarla çeşitli arkadaş çevresi yeni çevredeki ve mekandaki olayların eski çevresinde olmamasından kaynaklanabilen merak durumu ile başlanabilen çeşitli zararlı alışkanlıklar da kazanılabilmektedir. Bu

süreç ailenin yeni mekân ve çevrede geçirecekleri durumlar ve gelecek hayatlarını şekillendirmektedir. Göç edilen yeni yerdeki mekâna, olaylara, kültüre ya da çevresel faktörlere ne kadar kısa bir zaman zarfında alışabilmesi ailenin bu belirsiz psikolojik durumdan daha erken çıkabilmesini sağlayabilecektir. Aileler bu süreçte göç ettikleri mekânı istedikleri ya da hayal ettikleri gibi bulamama gibi durumlarla da karşı karşıya kalabilmektedirler. Bu süreç onlar için yaptıkları şeyin çok büyük bir hayal kırıklığına uğramış gibi hissetmelerine de neden olabilmektedir. Peki göç eden ailelerin bu süreci en kısa süreçte atlatmalarını nasıl sağlayabiliriz? Bu soruyu düşündüğümüzde göç eden ailenin ve göç eden kişilerin istekleri ve ilgilendikleri alanlar doğrultusunda ne yapmak istediklerini kararlaştırmaları ve de bu süreçte yapmak istedikleri olayları tespit ederek o alanlarda yönlendirmek çok mantıklı ve faydacı bir boyutta ilerlemesi büyük bir ihtimaldir. Aileler eskiden yaşadıkları mekânsal boyuta ve kültüre özlem duyuyorsa bu kültürü tanıtmada faaliyetlerinde etkin bir şekilde rol almaları hem onlara hem de göç ettikleri bu yeni mekânda o kültüre ilgi duyan kişiler ile beraber kültür faaliyetleri yürütmelerine olanak sağlayabilmektedir.

Bu kültür faaliyetlerini yürütmek hem göç eden aileye hem de göç eden ailenin geldiği kültürü tanımak isteyen kişiler için çok büyük bir avantaj sağlayabilir. Aynı zamanda göç eden ailenin yeni mekânsal forma alışma sürecinde ailenin çalışan bireylerinin işyerlerinde yeni arkadaşlıklar edinmesi o kültüre ve mekâna adapte olmuş kişilerin yardımıyla çok daha hızlı, faydalı ve sağlıklı bir şekilde gerçekleşebilir. Göç etmiş ailedeki okul çağındaki bireylerinin okuldaki arkadaş ilişkilerinin gelişerek ve de arkadaşlarının yardımıyla çok daha kısa sürede yeni mekâna ve çevreye uyumu görülebilir. Aynı zamanda aynı mekâna daha önce göç etmiş kişilerin beraberliğiyle yürütülebilecek adapte olma süreci daha iyi geçebilir ve ailedeki çalışmayan bireylere daha önce yaşadıkları mekân ve kültürün özelliklerini tanıtmaya yeni iş imkanları oluşabilir. Göç eden ailelerin uyum süreci başka ülkelere gittiklerinde ya da başka ülkelere

ülkemize geldiklerinde de mekâna uyum süreci zorlu geçebilmektedir. Bu zamanda da yapılan o ülkenin festival ve kültürlerini burada da yaşayabilmelerini sağlayarak ve sağlanan bu imkanları destekleyerek hem karşılıklı bir kültür faydası hem de yeni kültürleri tanıyarak ailelerin ve kültürlerin kaynaşması sağlanabilir. Göçün mekânsal boyutta adaptasyonunu sağlayabilmek bu gibi olaylarla da mümkün olabilmektedir. Göç eden ailelerin hem göç etme süreçleri hem de göçten sonrası önemli bir süreç oluşturmaktadır. Hem psikolojik hem de sosyolojik açıdan etki gösterebilen göçlerin olumsuz etkilerini yok etmek ve bu süreci olumluya çevirebilmek çok önemlidir. Bunu başarabilmek ise önemli ve titizlikle yürütülen bir araştırma ve de geliştirme süreciyle başarılabilir.

KAYNAKÇA

pegem.net

researchgate.net

dergipark.gov.tr

itobiad.com